

Sedící žena

Guillaume Apollinaire

Přeložila Jarmila Fastrová

Sedící žena

Guillaume Apollinaire

Přeložila Jarmila Fastrová

Znění tohoto textu vychází z díla [Sedící žena](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Agentura Tip Š v Praze v roce 1991.

Podle [předlohy](#) z fondu [Moravské zemské knihovny v Brně](#).

§

Text díla (Guillaume Apollinaire: Sedící žena), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte původ-Nevyužívejte komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní](#).

Verze 1.0 z 29. 5. 2026.

OBSAH

I.....	5
II.....	19
III.....	32
IV.....	50
V.....	62
VI.....	69
VII.....	77
VIII.....	84
IX.....	110
X.....	119

I

Elvíra Goulotová se narodila v Maisons-Laffitte. Získala tímto svým původem určitou zálibu v koních, které maluje pozoruhodně, a pro jízdu na koni, ačkoliv nemá již dnes příležitost se jí věnovat. Ale myslí na ni často a zvláště tehdy, je-li ve špatné náladě.

Viděla podivuhodné koně v proslulých stájích svého rodného města, ale přes to vzpomíná s největším potěšením na tři bílé koně, zapřažené do trojky jejího milence, velkoknížete Andreje Petroviče:

„Měla jsem k dispozici trojku svého milence, do níž byli zapřaženi tři nejkrásnější koně celého Ruska. Byli bílí jako sníh a cenili je na milión. Ocas y jim sahaly téměř k zemi. Letěli jako vítr a kočí, který je řídil, byl tlouštík, jakého jste neviděli.“

Od svého dětství měla Elvíra nespoutaného ducha a pozoruhodnou paměť. Nikdy nebyla věřící, ale nikdy nepřestala být pověřivá. Její sny se vždy obracely k věcem lásky. A proto jako dítě snila o špendlících, o svatých nebo o překážkách, což podle jisté školy je známkou výslovně smyslných sklonů.

Její první milenec byl lékař, ženatý člověk, současně velmi roztomilý a velmi zhýralý. Zmocnil se jí, když jí bylo patnáct let. Jemu bylo třicet šest. Byla trochu nemocná a přišel ji ošetřovat. Byl z těch hubených mužů, kteří znají všechna umění lásky, zkaží ženskou duši, aniž by uměli dosáhnout, aby byli od ní upřímně milováni. Jejich poměr se prozradil skandálem, neboť matka Elvířina odhalila tajemství a svůdce byl žalován a dostal se z toho jen díky Elvířinu svědectví, která potvrdila před soudem, že obžalovaný ji neměl jako pannu. Byl zproštěn obžaloby a zachoval jí za to vřelou vděčnost.

Jakmile byl učiněn první krok, Elvíra se oddala prostopášné výchově tohoto George, lékaře. Vštípil jí zálibu v ženách a stala se vyslovenou tribadou.

V zimě roku 1913 ji vzal s sebou do Monte Carla, kde ji nechal samotnou, neboť se musil spěšně vrátit do Paříže. V Casinu si jí všiml starý Replanov, první advokát z Petrohradu, který se tehdy nazýval Svatý Petrohrad, a radil jí, aby s ním odjela do Ruska.

„Budete šťastna,“ řekl jí. „Nahradíte mi dceru, která zemřela a které se podobáte. Pojdte, nic vám nebude chybět. Budete jako královna. Budu s vámi jednat jako se svou dcerou.“

A uctivě, ale vášnivě jí líbal konečky prstů.

Replanov odjel první, a poněvadž Georges se stále nevracel, Elvíra se rozhodla, že odjede do Ruska. Šla si koupit lístek do Společnosti lůžkových vozů; ale byla a vypadala tak mladá, že si musela opatřit svolení svého otce, jemuž starý Replanov napsal dopis, který je monumentální ukázkou pokrytectví, neboť jakmile byla Elvíra v Petrohradě, prodal ji společnosti zhýralců, jejímž byl členem, a Elvíra se stala milenkou velkoknížete Andreje Petroviče. Strávila v Rusku sedm měsíců a jednou vyprávěla mi o tomto pobytu u Rusů takto:

„Velkoknížeti, mému milenci, bylo dvacet šest let. Byl velmi krásný. Nikdy jsem neviděla muže tak krásného ani tak brutálního. Miloval ženy a hochy. Byl zkaženější než Georges v tom smyslu, že krutost ovládala všechny jeho rozmazy a že pýcha ho uváděla téměř v šílenství. Ženy, většinou Francouzky, které byly milenkami ostatních zhýralců, nebyly ani mladé, ani svůdné. Byly to podle mého mínění jediné ženy, které byly dobré obchodnice a podrobovaly se všemu, k čemu mohla svádět nejzkaženější obraznost jejich milence. Nejhezčí byla jedna Ruska. Byla také nejchlípnější a její záliby se přizpůsobovaly mužům, kteří nás obklopovali. Měla

nepředstavitelně dobrý žaludek, snášela právě tak dobře jídlo jako pití, a nikdy jsem neviděla ženu, která by vypila tolik šampaňského jako ona.

Vzpomínám si na orgii u generála Brezianska; bylo tam patnáct hostí u stolu, mezi nimi dvě velkoknížata, a když odeslali sluhy od stolu, tato mladá Ruska přivedši se do čistě přírodního stavu a podobajíc se zběsilé a rozcuchané bakchantce, vlezla pod stůl a dávala těm, kteří se jí líbili, ať to byli muži či ženy, příležitost, aby projevovali živě pocity, takže rozpoutávala veselí diváků.

Hrozila jsem se tohoto života, kde odpočinek, něha a laskavost neměly místa. Bez přítelkyně, kterou jsem získala, tanečnice z restaurace, osmadvacetileté Francouzky, nebyla bych vydržela v Rusku ani měsíc. Byla tajně milenkou starého generála Brezianska, který byl senilní a oddávaje se nábožnosti současně přílišné a neurčité, směřoval pro svou vlastní potřebu to, co praví evangelisté o vzkršení těla a co vyprávějí o flagelaci.“

Tmavovlasá Georgette, tak něžná k Elvíře, která byla mužem, se stávala skutečným démonem, běželo-li o zbičování starého těla generála Brezianska, a vynakládala na dobré provedení tohoto úřadu péči tím přesnější, že pokaždé, když zdar korunoval její úsilí, dostávala obnos rovnající se dvaceti pěti tisícům franků naší měny; ale takový výsledek byl řídký, což nebylo překážkou, aby ten starý břicháč Breziansko nebyl méně šlechtný a Georgette se necítila spokojená ve svém postavení.

Ale Elvíře se nedařilo stejně dobře, neboť hubla a snášela netrpklivě urážky, jimiž její milenec a jeho přátelé ohrožovali její hrdost. Ještě více ji znepokojovalo to, že žádný oběd v restauraci nekončil bez nějaké strašné hádky, při níž s číšníky a vrchními, většinou Francouzi, bylo jednáno způsobem, který pobuřoval Elvíru, jež se snažila utěšovat se láskou Georgette a také kreslením

květin, malých prasátek, koní, které pak kolorovala a užívala jich na dopisním papíru, což budilo obdiv starého Replanova, jenž jí někdy přišel navštívit a zvolal:

„Maluješ jako moje dcera. Řekl jsem ti to, Elvíro, podobáš se jí zázračně. Proto nad tebou bdím jako otec a uvedl jsem tě do nejlepší společnosti Ruska.“

Elvíra jednou uteče s trochu těžkým srdcem, že opouští svůj krásný byt na Pentelemongkasa. Ale nemohla toho již snést a velmi zhubla. Jediná Georgette věděla o jejím útěku. Na hranicích nový příběh. Nechtěli ji pustit, neboť její pas nebyl v pořádku. Na štěstí spatřila na peróně důstojníka, s kterým se setkala v Petrohradě. Ten urovnal všechny nesnáze a vystupujíc na Severním nádraží, litovala Elvíra už jen zvláštních teskných písní, které slyšela někde v Rusku, v restauraci nebo na venkově, a tří koní bílých jako sníh, rychlých jako vítr, jež nejsilnější kočí celého Ruska řídil s pažema vždycky nataženými.

Georges ji přijal tak, jak byl přijat marnotratný syn, a zakročením jednoho ze svých přátel jí vymohl, že mohla vystupovat v music hallu, kde si navykla nosit monokl. Setkala se tam s malou statistkou, Mavisou Baudarellovou, jejíž rodiče měli obchod vínem na bulváru Montparnasse¹, kde se stravovala, a Mavisa Baudarellová byla jejím štěstím až do toho dne, kdy mladý ruský malíř z dobré rodiny, Nikolas Varinov, ji unesl rodině Baudarelle.

Nikolas Varinov dělil svůj čas mezi svou sestru, princeznu Teleškinovou, a svou milenkou Elvíru, s níž se ubytoval v ateliéru v ulici Maison-Dieu. Když Nikolas byl u své sestry, kreslila Elvíra s jemnou obrazotvorností a nikoliv bez nadání kytice zářící barvami, v nichž byly margueritky s černými květními lístky, a tento

1 Úřední pojmenování je Boulevard du Montparnasse. (Pozn. aut.)

život, který oživovalo umění, tanec v Bullier a kino, pokračoval až do okamžiku, kdy byla vyhlášena válka.

Mimo to rok 1914 začal bláznivým veselím. Jako za časů Gavarniho byla tato doba ovládána karnevalem. Tanec byl v módě, tančilo se všude, všude se pořádaly maškarní plesy. Ženská móda se přizpůsobovala tak dobře maskám, že ženy skrývaly své vlasy pod zářivé a jemné barvy, které připomínaly barvy světelných fontán, jež mne udivovaly, když jsem byl dítětem, na výstavě roku 1889. Bylo by se také mohlo mluvit o záři hvězd a módní Pařížanky měly tohoto roku právo, aby byly nazývány Bérenice, neboť jejich vlásenky zasluhovaly, aby byly zařazeny mezi souhvězdí.

Zcela přirozeně opět oživily plesy v Opeře. A veselé žerty prvního z těchto nových plesů v Opeře, kde každá žena dostala skříňku zavřenou na klíč, kdežto každý muž dostal klíč, maje za úkol nalézt zámek, do něhož se hodí jeho klíč, se zdály být výtečným znamením k všeobecnému veselí. Život se zdál lehčím a snad později, až při tangu, maxixe, furlaně se zapomene na válku a její „smrtonosné pumy“, bude se mluvit o této době míru v roce 1914 jako ve slavné litografii Gavarniho: „Bude jí mnoho odpuštěno, neboť mnoho tančila.“

Ostatně chyběl maskám roku 1914 umělec jako Gavarni, který jich tolik navrhl vynalézaje je, aniž by si něco od někoho vypůjčil.

V roce 1914 nebyl žádný typ charakteristický pro naši dobu jako Débardéri², Domina, Pieroti, Pieretky, Postilioni, Bajadéry, Chicardi³, z nichž by básník rychle vytvořil osoby, jež by se daly

2 Karnevalová maska z r. 1840. Široké kalhoty s pasem, volná košile, paruka a šedý klobouk. (Pozn. překl.)

3 Karnevalová maska z téže doby: přilba s ohromným chocholem, flanelová blůza, vysoké boty, těsné kalhoty. (Pozn. překl.)

přirovnat k maskám italské komedie, a které zasluhují, abychom se jich nikdy nevzdali.

Aby byly vytvořeny nové masky, bylo by bývalo třeba nového Gavarniho.

Jeho nejlepším výtvozem byl Débardér, který jest zvláště ženským přestrojením rozkošně dvojsmyslným a jehož povahu dostatečně zdůraznil v legendě o ženském Débardéru, laškujícím s Pieretkou, která naň křičí: „Jdi... divný muži!“, v čemž je snad shrnuta smělá fantazie celého XIX. století.

Bylo by také bývalo třeba vynalézt pro nové veselí oné doby nový kankán, neboť ze starého učinili Goulue, Rayon d'Or, Grille d'Egout, Valentin le Désossé a nábožnost starých malířů jako Toulouse-Lautrec a Seurat náboženský tanec.

Bylo by bývalo třeba něčeho, co by se rovnalo kankánu z dob Gavarniho, tomu mladému kankánu, jehož rozdíl od kankánu z Moulin Rouge je velmi patrný, srovnáme-li například obraz Seuratův le Chahut⁴ s mnohem starším monologem, nazvaným: *Paměti slečny Fifine, bývalé pradleny* (slova od J. Choux, hudba od Javelota):

*Šahut a kankanska,
znám jejich pohyby intimní,
stejně jak redow či mazurka,
ach, co mne stály obětí.*

„Ach, mazurka!... Tanec plný nepořádku, který ukazuje ženu takovou, jaká je... vždycky graciézní, opírající o bok španělský bubínek a prohýbající se jako Andalusanka pana Monpou (zpívá): ‚Viděli jste v Barceloně jednu Andalou...‘ Polka má jistě také

4 Excentrický tanec. (Pozn. překl.)

své kouzlo; ale mluvte se mnou o kankánu, cancanska, lidově nazývaném čtverylka. Tam jsem doma (křičím): Dva kroky vpřed! (Hudba představuje několik kroků kankánu.) Je něco rozpustilejšího, svůdnějšího? Není tam nikdy pro mne příliš mnoho místa (představuje toto): jdu, vracím se, kolébám se a točím se kolem své osy, zvedaje vždy nohu jen do rozumné výše... abych neupadl. Smějí-li se, začnu ještě lépe a končím vždy tím, že se vzpomatuji... (křičím): Do řady!“

„A poněvadž tanec je útočivým pochodem lásky, musí také vést k manželství. Tančeme tedy, očekávající něco lepšího (refrén).“

Chyběla-li v roce 1914 fantazie Gavarniho, aby vynalezla nové masky, chyběl také pozorovací dar Gavarniho, aby zaznamenal v nepřiliš krátkých legendách tisíce úvah těch, kteří se baví. V roce 1914 stejně jako dnes se líbí jen krátké legendy, nebo spíše už nikdo neumí napsat dlouhé.

Zaznamenal jsem si z obrázků Gavarniho několik legend, které se vztahují na ten taneční svět, na ty balochardy⁵, débardéry, chicardy, jež vynalezl, a které mají také zásluhu, že ve mně trochu budí živou vzpomínku na plesy roku 1914, o nichž žádný umělec-pozorovatel nic nezaznamenal:

Chicard débardérovi:

„Lilie! Lilie!... což ti nic neříká, že to jsem já, Lilie?“

Majitel prádelny débardérovi:

„Čertíku! Čertíku! Trápíš mne!“

„Ne, Norinno, ty se sám trápíš.“

Matka débardérovi:

„Nešťastné dítě! Co jsi udělala se svým pohlavím?“

5 Karnevalová maska z r. 1840: krátký dělnický kabát, červený pas, husarské kalhoty a klobouk s promáčknutým dýnkem. (Pozn. překl.)

Dva débardéři:

„To je žen, to je žen!... A pomyslím-li, že to všechno jí každý Boží den; to aby se člověk zbláznil!“

Manžel:

„Rajtovat na krku muže, kterého neznáš, tomu ty říkáš žerty!“

Manžel-pierot své ženě-débardéru:

„Je něco politováníhodnějšího na světě, než muž, který má ženu débardéra?“

„Je to žena v moci Pierotově.“

Domino mladému muži, jenž se dvoří maskované ženě:

„Je stará a ošklivá, můj milý; bloudíš jako v lese.“

Dvě domina hadrníkovi:

„Co jsi sem přišel hledat, filozofe?“

„Sbírám všechny staré lži lásky, holubičky: udělám z nich nové.“

Débardér-muž: „Neříkejte mi, že se muži chodí bavit na karneval; našťestí ta moje je vdaná; vydržují mi ji.“

Postilion: „Moje je také vdaná, ale za mne... následkem toho ji vydržuji sám.“

Mimojdoucí domino: „Vydržuji je obě. Zaplatí mi to.“

„Nuže, říká se, že jeden plukovník se žení... jsi vdovou, moje ubohá bajadéro.“

„Ach ano, můj ubohý barone, a tvoje žena také.“

Dva débardéři, muž a žena:

„Agata a ty, můj starý Ferdinande, to nebude dlouho trvat; ta maličká je pro tebe příliš utahaná, poněvadž ty jsi utahanější nežli ona... a aby to trvalo, musí vždycky jeden z manželů přestat dříve.“

Dva débardéři, muž a žena:

„Jestlipak si pamatuješ číslo?“

„Sedmnáct.“

„Ulice?“

„Kristina.“

„Madame?“

„Pečlivá... a zvonek je vždycky ucpán.“

Débardér pierotovi:

„Ale ne, pane, ne! Tyhle způsoby mi nemohou být vhod! Vaše chování je příliš roztržité!“

Dva débardéři, muž a žena:

„Tančila jsem, že už necítím nohy, bolí mne v krku od křiku... a pila jsem, až mne pálí patro...“

„Což ty nejsi muž?“

Dva débardéři, muž a žena:

„Zatančíme si malý kankán, ale hodně pomalu, nesmíme urážet vládu.“

Eunuch veslařce:

„Jak mne tu vidíš, Člunku, opatruji velbloudy Velkého Turka.“

„A vynáší ti to?“

„Několik zechinů, Člunku, a uspokojení čistého srdce.“

„A najedeného.“

Muž-débardér mladíkovi v žaketu:

„Smějí se s vámi a ty se zlobíš... jsi ty divný pavouk!“

Mušketýr mladé ženě, kterou česají:

„Takhle ty vyvádíš, co?“

„Nemluv mi o tom! Tenhle prokletý vlásenkář toho pořád nemá dost.“

Žena-débardér mladíkovi v žaketu:

„Jdi říct mamince, aby ti utřela nos.“

Když Gavarni odcházel do Opery, říkal: „Jdu do své knihovny,“ a dívaje se na tanec, začal také považovat lásku za tanec, a slovo, které nám zachoval Goncourt a jímž Gavarni chtěl vyjádřit způsob milování hlavou, obrazností, ono tak výrazné slovo ginginer, jež

by zasluhovalo, aby zůstalo zachováno, což se nepodobá argotickému slovu *guincher*, které znamená tančit?

Chyběl tedy Gavarni roku 1914, ale tanečníci a tanečnice nechybějí.

V malém divadle několik měsíců před válkou jsem viděl tančit *furlanu*, kterou tančící, nežli ji začali tančit, označili za papežský tanec; byly to kroky tak chlípné, že by se papež asi velmi podivil, že se o něm mluví při takové příležitosti. A zatím co tanečnice téměř nahá, více než nahá, krutě nahá, neboť plavky této mladé dívky ji činily podobnou ortopedickým Venuším, tančila se svým klavírem, myslil jsem na tu graciézní scénu z Paměti, kde Casanova tančí *furlanu* v Cařihradě. A ta krásná stránka, na niž jsem si vzpomínal, mi ukazovala tanec ne-li doporučený, tedy alespoň vyvolaný papežem Piem X. jako jistý lék proti tangu: tento venerický a úžasný tanec, který vypadá jako by se zrodil na zaoceánském parníku a který mi připomínal posláním, jež jsem si vyvolil na počátku svého života spisovatele, tango non tangor, měl jsem od té doby mnoho důvodů, abych od něho upustil a přijal mnohem skvělejší posláním: „Naplnuji úžasem.“ – Ale vraťme se ke krásné stránce od Casanovy o *furlaně*:

„O několik dní později jsem nalezl u paši Osmana svého Ismaila-effendiho u oběda. Prokazoval mi velké důkazy přátelství a já jsem na ně odpovídal, nenápadně se vyhýbaje jeho výčtkám, které mi činil, že jsem u něho už tak dlouho nebyl na obědě. Nemohl jsem opomenout a nejtít k němu na oběd s Bonnevalem, a předvedl mi pro mé potěšení rozkošnou podívanou: neapolští otroci obojího pohlaví představovali pantomimu a tančili kalábrijské tance.

Poněvadž pan de Bonneval mluvil o benátském tanci, zvaném *furlana*, a Ismail projevil živou touhu, aby jej poznal, řekl jsem mu, že je mi nemožno vyhovět mu bez tanečnice mojí vlasti a bez

houslisty, který by tanec uměl zahrát. Na to vzav housle, zahrál jsem melodii tance; ale i kdybych našel tanečnici, nemohl jsem hrát a tančit současně.

Ismail vstal a řekl něco stranou jednomu ze svých eunuchů, který odešel a vrátil se za několik minut pošeptav mu něco do ucha. Effendi mi pak řekl, že tanečnice je nalezena; odpověděl jsem mu, že houslistu nalezneme také ihned, pošle-li laskavě lístek do hotelu Benátky, což se okamžitě stalo. Baile⁶ Dona mi poslal jednoho ze svých lidí, velmi dobrého houslistu pro tento druh hudby. Když byl hudebník připraven, otevřou se dveře a krásná žena z nich vystoupí s obličejem zakrytým maskou z černého sametu, jaké se nazývají v Benátkách Moretta. Zjev této krásné masky překvapil a okouznil společnost, neboť je nemožno si představit něco zajímavějšího, jak pro krásu, kterou bylo vidět z jejího obličeje, tak i pro eleganci jejích tvarů, půvabnost postavy, rozkošnickou líbeznost obrysů a výtečný vkus, který se projevoval v jejím obleku. Nymfa se postaví ke mně a tančíme spolu šest furlan za sebou.

Hořel jsem a sotva jsem popadal dechu; neboť není vůbec divočejšího národního tance; ale kráska se dobře držela a bez nejmenší známky únavy vypadala, jako by mne vyzývala na souboj; na konci tance, který je nejnesnadnější, vypadala, jako by se vznášela ve vzduchu. Byl jsem bez sebe úžasem, neboť jsem si vzpomínal, že jsem neviděl nikdy tak dobře tančit tento tanec, ani v Benátkách.

Po několika minutách odpočinku, styděl jsem se trochu za únavu, kterou jsem cítil, přiblížím se k ní a pravím jí: *Ancora sei, e poi basta, se non volete vedermi morire*. Byla by mi odpověděla, kdyby byla mohla, měla však jednu z těch barbarských masek, která jí

6 Benátský vyslanec v Cařihradě.

bránila pronést jediné slovo. V nedostatku řeči mi dal stisk ruky, kterého nemohl nikdo vidět uhádnout vše. Když bylo skončeno druhých šest furland, eunuch otevřel dveře a má krásná partnerka zmizela.“

Měli jsme tedy tance v roce 1914, ale s Gavarnim chyběli takoví lidé jako Lévêque, Seymour, la Batut.

V každém případě musím dodat, že ples v Opeře roku 1914 přilákal ve velkém měřítku pozornost malířů a mnoho těch, které znám, jej navštívilo.

Doba plesů a maškarád! Doba byla lehkomyšlná; netančí se nikdy více nežli v dobách revolucí a válek, a který zvláštní básník vynalezl to všeobecně známé rčení opravdu prorocké: tančiti jako na sopce?

Nejcharakterističtějším typem této doby plesů a ruských baletů byla nesporně Elvíra, se kterou se setkávám v Bullier, s jejími fialovými vlasy, bílými kožišinami a monoklem; nazývali ji lesbickou pannou a není pochyby, že toto vystrojení, fialová vlásenka, monokl a bílá kožišina, by bylo zevšeobecnělo příštího roku, kdyby nebyla přišla válka. Byl by se snad objevil Gavarni a byli bychom měli na plese v Opeře rozkošné Lesbické panny, jako v dobách Gavarniho byli rozkošní débardéři.

Vidím ji ještě tančit v Bullier ve čtvrtek a v neděli, zatím co dr. Mardrus se obdivoval slavnosti pojídaje zmrzlinu a pan a paní Robert Delaunay, malíři, se pokoušeli o reformu kostýmu.

Současný orfism předváděl v Bullier novinky v obleku, kterými nebylo možno opovrhovat. Byly by poskytl Carlylovi zajímavou kapitolu pro Sartor Resartus.

Pan a paní Delaunay byli reformátoři. Nezabývali se napodobováním starých mód, a poněvadž chtěli být moderní, nesnažili se vůbec vnášet novoty do tvaru a střihu obleků, následujícíce v tom

současnou módu; ale snažili se ovlivnit obleky užíváním nových látek nekonečně různých barev.

Zde je na příklad kostým pana Roberta Delaunaye: fialový kabát, pletová vesta, tmavohnědé kalhoty. Zde je jiný: červený plášť s modrým límcem, červené ponožky, střevíce žlutý a černý, černé kalhoty, zelený kabát, vesta modrá jako obloha, malinká červená vázanka.

Zde je popis soudobého ženského obleku od paní Soni Delaunay Terck: fialový kostým, dlouhý fialový a zelený pás a pod žaketem živůtek rozdělený v pruhy živých barev, jemných nebobledých, v nichž se mísí stará růžová, barva tango, pastelově modrá, šarlatová atd., z různých látek, jako sukna, taftu, tylu, moaré a tenkého hedvábí, sešitých dohromady.

Tolik rozmanitosti zasluhovalo, aby neprošlo nepozorováno. Vkládala fantazii do elegance.

A tak přicházejíce do Bullier, neviděli jste jich hned, věděli jste, že reformátoři kostýmu sedí obyčejně u nohou orchestru, odkud pozorují ne bez pohrdání monotónní obleky tanečnicků a tanečnic. Elvíra je dráždila svým monoklem a svými vlasy měnivých barev, ale vždycky odmítala připojit se k nim dávajíc přednost tomu, že mohla trávit čas s Mavisou.

Nikolas Varinov je někdy vodil také do lidových tančiren; do Gravilliers, kde hudebníci byli na malém balkóně; do Bal de Jeunesse, v ulici Saint-Martin, jehož majitel měl tak krásnou sbírku nožů, které rozdával jako prémie svým klientům; do tančírny d'Octobre, v ulici Sainte-Geneviève, která v roce 1914 náležela panu Vachierovi; do Petit Balcon, do něhož se vcházelo z úzké uličky blízko Bastily; do tančírny v ulici des Carmes; do la Fauvette, v ulici de Vanves, do Boulodromu na Montmartru, rozkošného místa, kde byla podle mého vkusu roztomilejší hudba nežli od pana Strausse.

Válka odpravila všechna tato „místa, kde se scházela dobrá společnost“, na něž dnes Elvíra nikdy nemyslí, aniž by nepocítila něžný stesk.

Vypukla tedy válka, rozbíjejíc jako sklo tento rozkošný a lehký život.

Nikolas Varinov byl nanejvýš překvapen touto nepředvídanou událostí a několik dní po bitvě na Marně prohlásil Elvíře, která se k němu tiskla, lísajíc se jako kočka, že dobu lásky je nutno přerušit a že zaměstnáním, kterým se zabýval zvláště v noci, se bude zabývat, pokud se týče jeho, až se skončí nepřátelství, ale poněvadž Elvíra věnovala válce jen prostřední zájem, toto rozhodnutí se jí zdálo nesouvislým a na obloze jejich poměru počalo vystupovat pohrdání jako rezavá luna.

II

Sladká poezie! Nejkrásnější umění! Ty, která v nás budíš tvořivou moc, přibližuješ nás zcela božství, zklamání neubila lásky, kterou jsem k tobě choval od útlého dětství! I válka znásobila moc, kterou nade mnou má poezie, a dík oběma se nadále moje hvězdami ověčená hlava dotýká nebe. Sladká poezie! Lituji, že nejisté doby mi nedovolují věnovat se tvým vnuknutím, týkajícím se látky této knihy, ale mám naspěch. Válka pokračuje. Běží o to, abych dokončil román, nežli se tam opět vrátím, a próza nejlépe vyhovuje mému spěchu.

Ale proč bychom měli, poněvadž žijeme ve válce, líčit vřdycky válku a útrapy vojáků nebo jejich volné chvíle, nebo zázračný obraz Ras zmobilizovaných ze všech konců vesmíru na naši Frontu, nebo smutný pochod zákopy?

Ale přece musíme vzpomenout nedávné války. Nemůžeme se tomu vyhnout. Pokaždé, když si myslím, že jsem unikl tomuto obcování, zmocňuje se mne opět se stále rostoucí něžností. Vzpomínám si především na nestálost života vojáka. Jednou je zde; v noci snad spěšně odejde. Tato nejistota je především osudem pěšího vojáka. Poznal jsem život artileristy a potom život pěšího vojáka. Nestálost toho druhého víc překvapuje. Slyšel jsem nazývat pěšího vojáka Nedůvěřivým. Ani nejstatečnější si nedůvěřují, neboť to nejmenší, co je možno od nich žádat, je obět jejich života. Ale stýská se mi po tom tuláckém a pravidelném životě. Vzpomínám si na vesnice, jimiž jsem prošel odměřeným krokem, a na tři dívky u vrat statku s probořenou střechou, proměněného v kupecký krám.

Dnes mne dráždí Paříž. Zde je Montparnasse, který se stal malířům a básníkům tím, čím jim byl před patnácti lety Montmartre, útlukem jejich bezstarostnosti.

Čtvrť Montparnasse podle svědectví obyvatelů sousedních čtvrtí je čtvrtí povalečů. Pravdou je, že Montparnasse nahrazuje Montmartre, někdejší Montmartre, Montmartre umělců, zpěváků, mlýnů, kabaretů, včetně hašišistů, prvních opiomanů, věčných etheromanů, a kokainistů nebo vizionářů, jak je nazývají dnes, kdy „coco“ dosud řádí; všichni ti (z velkých umělců Montmartru), kteří dosud žili a které hýření vypudilo ze starého Montmartru zničeného majiteli a architektky, pohaněného pařížskými futuristy, zkrátka ti všichni se vystěhovali jako kubisté, Peaux-Rouges, orfističtí básníci. Rušili svými hlučnými hlasy ozvěny křížovatky Grande Chaumière. Proti kavárně zřízené v domě rozpustilé pověsti vztyčili již před válkou obávaného konkurenta, kavárnu de la Rotonde. Naproti sedávali Němci. Sem chodili vždy Slované. Židé stále ještě chodí lhotejně do té neb oné.

Obchodníci barvami ve všech sousedních ulicích nabízejí své mnohobarevné pokušení všem těm, kterým zběžný pohled na průkopnické výstavy dal zvolat: Anch'io son pittore.

Načrtněme především tvářnost křížovatky. Pravděpodobně se brzo změní. Na jednom rohu bulváru du Montparnasse velký kupec vystavuje na odiv očí celého davu mezinárodních umělců své tajuplné jméno: Hazard. Jeho zboží je co nejrozmanitější a jeho zákazníci jsou všeho druhu. Američan tam nalézal před válkou vinné hrozny, které jsou v poměru k citrónu tím, čím je vodnatý meloun v poměru k oranžovému melounu; Rus tam nalézal svá rajská jablka podobající se třešním; Maďar své uzenářské zboží kořeněné paprikou, atd. Na druhém rohu je Rotonda; indián v slavnostním obleku z kůže a z per... malíř a model, vábil pohledy

v roce 1914. Někdy i dlouhý stín Charlese Morice se rýsoval dlouho uvnitř na stěně.

Na rohu bulváru Montparnasse a ulice Delambre je Dôme: před válkou měl stálé hosty, bohaté lidi, estetiky z Massachusetts nebo z břehů Sprévy, dnes je tam ještě Pascin nebo Clinchtel; zde se rozhodovalo o obdivu, který se vyjadřoval v Německu tomu či onomu francouzskému malíři. Sláva Géricaultova, Courbetova, Seuratova, Celníkova⁷ nepotřebovala podrobovati se estetickým rozpravám německých milionářů v Dôme.

Jiný roh: Baty neboli poslední obchodník vínem. Až nechá svého obchodu, toto povolání prakticky zmizí z Paříže, tím spíše, že válka a drahé živobytí nepřinášejí náležitý zisk tomuto stavu. Zbude „malá hospůdka“, jak říkáme dnes, ale obchodník vínem dožije. Prozatím ti, jež nemoci nebo spíše lékaři nedonutili, aby se vzdali francouzských vín, oslavují dosud podle chuti tento dobře vedený sklep.

Dále na pravé straně bulváru Raspail malá kavárna des Vigourelles byla v roce 1914 útočištěm bouřlivého mládí ve dnech, kdy se netančilo v Bullier; často tam sedával muž s přísným obličejem. Prohlašoval prostě každému, kdo mu chtěl naslouchat: „Jsem nejnasr....ší člověk z celé čtvrti, s..u i na městské radní.“ Nazývali ho lev. Sr.l tak na svět, že z toho měl rentu. Opravdu, většina kaváren a hostinců této čtvrti mu raději dávala peníze, nežli by ho obsluhovala. Mohl se jen dostavit na tato místa, a ihned mu dali, podle významu firmy, frank, dva franky i tři franky padesát. Každý den ráno tento geniální člověk dělal svou malou obchůzku ve čtvrti a to mu stačilo na živobytí, sr.l na všechno a nebyl nikomu nic dlužen. Do této malé maloměstské kavárny des Vigourelles chodili někdy pánové Segonzac, Luc-Albert Moreau, André Derain,

7 Malíř Henri Rousseau. (Pozn. překl.)

Edouard Férat, René Dalize a tajuplná osobnost, kterou nazývali Fin, ale která, myslím, byla ve skutečnosti Limuzinec⁸ z Limoges. Vznešený majitel firmy si získal popularity výtečné jakosti ve svém okolí touto krásnou výmluvnou větou: „Pánové, já jsem jenom hostinský, ale miluji velice umění; v neděli, když nejdu do kina, chodím do Louvru.“ Téměř naproti byl krám pana Coculy, který následkem zvláštní podobnosti jména začal se zabývat cestováním, jako jeho anglický kvazi-jmenovec pan Cook; Angličané mají kancelář Cookovu a Francouzi mají vlaky Cocula.

V ulicích, které obkličují montparnasský hřbitov, kde busta pana Maxe hlídá hrob Baudelairův, byly ještě v roce 1916 příbytky bývalých slavných obyvatelů Montmartru; mnoho z nich dokonce, jako Picasso, obývalo slavný dům č. 13 v ulici Ravignan, dnes náměstí Emile Goudeau.

Jdeme zpět ulicí Grande Chaumière, ulicí Akademií, kde se ještě nedávno procházel jediný Patagonec v Paříži, Arokánec⁹ Ortiz de Zarate, svoláváje, že našel pravdu. Zde také ještě byl proslulý restaurant modelů, který byl ve válce zavřen, U Tatínka; jeho majitel byl starý garibaldovec, který dělal cukroví právě tak dobré jako v římských osteriích. Bylo to rozkošné místo, kam by byl často chodil Anatole France, kdyby je byl znal. Potkávali jste tam roztomilé lidi, mezi nimi pány Paula Morisse, Andrého Billy a Paula Léautauda.

Měl-li někdejší Montmartre svou zvláštní barvitost, dnešní Montparnasse i za války nemá méně veselí, prostoty a bezstarost-

8 Obyvatel bývalé francouzské provincie, s hlavním městem Limoges. (Pozn. překl.)

9 Arokánie, krajina v Jižní Americe v rovníkové části Chile, mezi Andami a oceánem. (Pozn. překl.)

nosti. Americké obleky dnešních umělců nejsou ani méně volné, ani z jiného sametu, nežli byly někdejší chaláty; jsou volné jinak, to je vše, a sandály konečně nejsou méně germánské nežli někdejší příšerná perka. Brzo, totiž po válce, sázím se, aniž bych si toho přál, bude míti Montparnasse své noční lokály, své zpěváky, jako má své malíře a své básníky. V ten den, kdy nějaký Bruant začne opěvovat různá nároží této čtvrti plné fantazie, laciné hospůdky, kasárnický ateliér v ulici Campagne-Première, neobyčejnou Crèmerie-Grill-Room na bulváru du Montparnasse, čínskou restauraci, která právě zanikla, úterní zábavy v la Closerie des Lilas, utichlé za války, v ten den bude míti Montparnasse odzvoněno. Cookova kancelář tam přivede své karavany, a vlak Cocula se vystěhuje do některé jiné čtvrti, unášeje malíře, Číňany, Patagonce, indiány Comanches, Limuzince-Finy, les Vigourelles a snad i nejnasr...šího muže ve čtvrti za jiným osudem, do jiného okresu, k jinému návrší, k jiné hoře, bezpochyby k Buttes-Chaumont¹⁰.

Za války dal Montparnasse původ výtečnému a dojemnému nápadu, loutce-portrétu, který si zasluhuje úspěchu, jehož dobývá.

Z mých prvních dojmů pařížských, když jsem se tam vrátil raněný, bylo, že jsem zaslechl u telefonu v nemocnici, kde jsem byl ošetřován, tento úryvek věty:

„... podivuhodná výroba loutek.“

Kdo mluvil, nevím a nezáleží na tom. „To je přece jen trochu silné,“ myslel jsem si, „zabývat se teď loutkami.“

Od té doby se mé mínění v tomto ohledu velmi změnilo.

Pařížská loutka, která předváděla módu celé Evropy, což nečinila mnoho pro slávu Francie?

10 Nepřeložitelná slovní hříčka: návrší = butte, hora = mont; Buttes-Chaumont = ulice v Paříži.

Montparnasští umělci, ženy přirozeně, měli nápad dělat loutky-portréty, rozkošnou myšlenku, která již přinesla hezká díla, jako ta, jež vystavovala slečna Vasiljevová téměř všude na velkých bulvárech.

Zavede-li se tato móda, naše praneteře budou míti velmi zajímavé galerie předků.

Bude se hráti Hernani v dětském pokoji. Což tohle zde není babička ve svém kostýmu Červeného kříže?! Zcela mladá, tak jak vypadala v roce 1916! Vedle ní je prastrýc v uniformě důstojníka s válečným křížem... Dnešní děti nesmějí zapomenout tak jako zapomněly děti po roce 70. Sluší se tedy znásobit vzpomínky, a loutky-portréty jsou jaksi živé vzpomínky.

Ale nechme vzpomínek. Jejich čas přijde. Válka pokračuje. Nikolas Varinov se stal zádumčivým a zamyšleným. Půjde do války jako dobrovolník s ruténskou ambulancí. Jeho uniforma polovojenská, polosportovní je konečně hotova.

Když si ji poprvé oblékl, šel s Elvírou do Coupole, na bulváru Raspail, kde se scházeli malíři, modely a literáti. Na chodníku před kavárnou seděl Egon d'Almanfeiner, syn slavného rakouského spisovatele románů, který vynalezl zvláštní neřest cítit se stále pronásledovaný soudem. Jeho příběh patří do sexuální psychopatie a já se zase nebudu šířit o jeho případu ani o případu jeho syna, který vděčí, jak se zdá, za svolení k svému pobytu laskavostem své matky, jež prokazovala před nějakými dvaceti lety předsedovi jedné opoziční strany.

Raději vám nakreslím portrét Mojžíše Deléchella, který společně s Pablem Canourisem, malířem s rukama nebesky modrýma, vykládal karty dvěma mladým Rumunkám, tvrdošíjným žákyním jedné akademie kreslení v této čtvrti. Mojžíš Deléchelle je muž popelavé barvy, jehož tělo ve všech svých částech je muzikální.

Plácá si na břicho, aby napodobil hluboké zvuky violoncella; nohama vyluzuje chraplavou ozvěnu řehtačky; napjatá kůže na jeho tvářích je cimbálem tak zvučným jako cimbály cikánů v restauraci a jeho zuby, do nichž si tluče násadkou, vydávají křišťálové zvuky orchestrů lahví, na něž hrají někteří artisté z music hallů, nebo které jsou ozdobou některých velkých mechanických kolovrátků na pouťových kolotočích.

Elvíra a Nikolas usedli ke svému stolku a Mojžíš Deléchelle zamíchal karty. Za několik okamžiků Rumunky odešly do své akademie, a nežli se vzdálily, zaujal jejich místo Anatole de Saintariste, básník a důstojník, zraněný na ruce, který poprvé od počátku války přišel do Coupole ve společnosti své nové přítelkyně, hezké Corail, rezavé dívky s hnědýma očima, jež svým celkem působila dojmem kapky krve na meči.

Za chvíli se rozhovor dosti oživil a začalo se mluvit o mnohoženství.

„Zdá se, že je Němci úředně zavedou,“ řekl Pablo Canouris, „a budeme bezpochyby nuceni to také učinit.“

A Pablo Canouris pravil zapaluje si dýmku:

„Abychom skutečně měli nějakou ženu, musíme ji nejprve unést, zavřít ji na klíč, a stále ji zaměstnávat. Je to už těžké zaměstnávat jednu ženu, což teprve, máme-li jich více. Mnohoženství je teorie pro dýmky, ale ne pro ženy.“

Pablo Canouris, malíř s modrýma rukama, má ptačí oči. Původem Albánec narodil se ve Španělsku, v Malaze, ale jeho umění a jeho mozek, které připouštějí realistickou sílu, jež charakterizuje produkci a ducha iberského poloostrova, si zachovaly onu helénskou čistotu a pravdivost, jež zdědil po svých předcích, neboť podle svědectví všech, kdo se zabývali otázkou byzantských historiků od Komenského až po Thomase de Quinceye, nehledě k současným

spisovatelům, jsou Albánci příbuzní s Helény, a v Pablu Canourim znovu se zrodil malebný zázrak Toleda, El Greco, v malíři s rukama nebesky modrýma, ne že by Canouris napodoboval El Greca, ale mystické sklony jeho génia se stýkaly s tou andělskou prudkostí, která nahání rozkošnou hrůzu amatérům theokopulským.

Žádná škola od romantismu nerozbouřila tolik svět jako nová škola malířství, pro niž byli důležití jen malíři vyšší z civilizace Středozevního moře, malíři náležející latinské rase. Tento úspěch je příčinou odporu, který se klade na všech stranách umění takového Canourise, Picassa, Braqua, Deraina, Picabia, Gleize, Metzinger, Juana Grise, Survagea, a který bude ještě silnějším nežli kdy předtím. Filozofové vyčerpali, jak se zdá, za účelem, aby zvítězili nad moderním uměním, celý „arzenál sofismat“, jak říkal můj bývalý přítel Delormel. Ale co zmohou filozofové proti tvarům a hmotě, které jsou prostředkem a účelem nejlepších dnešních malířů? Je zřejmo, že nové malířství se liší od včerejšího; že by se nesrovnávalo s tradicí velkého umění, je věc, kterou neradím nikomu dokazovat. A že by to bylo nějakým nebezpečím pro umění, tomu nevěřím vůbec. Vynikající, překvapující a přísné studie nových malířů jsou hluboce realistické. Toto umění nevzdaluje studia přírody ty, již se mu věnují, tolik usilující o to, aby stanovili a sloučili všechny estetické možnosti.

Výstřelky novoty? Kdo ví? Opakuji, nejsou nebezpečné umění, ale jen prostředním umělcům. A ti, necht' dělají cokoli, zůstanou prostřední: co na tom konečně záleží, budou-li ještě k tomu absurdní.

V povaze Pabla Canourise se tedy mísilo Španělsko s Albánií. A zevnějškem byl takový, jací jsou Albánci, mezi nimiž jsou krásní mužové, ušlechtilí, stateční, kteří však mají sklon k sebevraždám, jenž by nám naháněl strach o jejich rasu, kdyby jejich plodivé schop-

nosti nevyvažovaly jejich omrzelost životem. To, co bylo španělského v Pablu Canourisovi, nepřemohlo zálibu v dobrovolné smrti, a vůči ženám si zachoval španělský vkus silně poalbánštělý.

Poznal jsem Pabla Canourise za svého pobytu v Bruselu, který ve mně zanechal nezapomenutelné a přesné dojmy o krvi, jež je snad se skotskou nejstarší v Evropě.

Pablo Canouris, jenž tam žil přišed přímo z Malagy dříve, než poznal Paříž, měl tam přítelkyni Angličanku, pro kterou trpěl tak, jak mohou trpět láskou jen ti, kdo náležejí k elitě lidstva.

Tato dívka, jejíž krása byla tak vyzývavá, že není muže, který by ji nebyl šíleně miloval, klamala mého přítele s těmi, kdo si toho přáli, a já sám, budiž mi to odpuštěno, jsem váhal mezi přátelstvím a touhou.

Nestoudná takovým způsobem, jakému se musí obdivovat oni, kterým život dosti ukřivdil, aby šilhali v duši a byli slepí v srdci, Maud trávila svůj život svlečená v bytě svého přítele. A když odešel, zhýralost vstupovala do jeho příbytku.

A tato dívka, tato Maud, byla částí lidstva?

Nemluvila žádným jeho jazykem, nýbrž smíšeným nářečím, směsí angličtiny, franštiny, belgických a germánských obrátů.

Filolog by ji byl zbožňoval, gramatik by ji byl musil nenávidět přes její krásu.

Byla Angličankou po svém otci, hrubém důstojníkovi, odsouzeném k smrti v Indii pro ukrutnosti spáchané na domorodcích. Ale její matka pocházela z Malty.

Jednou mi řekl můj přítel:

„Musím se vysvobodit. Zítra se zabiji.“

Znal jsem příliš dobře albánskou povahu Pabla Canourise, abych věděl, že zde vůbec neběží o prázdná slova.

Zabije se, protože to řekl.

Neopustil jsem ho už a nazítrí dík mé přítomnosti a mému přátelství se Pablo Canouris nezabil.

Nalezl sám lék proti své nemoci.

„Tato žena,“ řekl mi, „není vůbec moje žena. Miluji ji, to je pravda, ale láskou, kterou by choť ve mně zničila.“

„Nerozumím,“ zvolal jsem, „vysvětlete mi to?“

Usmál se a pokračoval:

„Rasy Balkánu a hor, jež jsou na březích Adriatického moře, kdysi prováděly únosy a tento zvyk se udržel v některých krajinách.

Skutečně nám náleží jenom žena, které jsme se zmocnili, ta, kterou jsme si podrobili.

Bez únosu není vůbec šťastného manželství.

Dvořil jsem se Maud. Ona se mě zmocnila.

Ona je svobodná a já chci dobýt zpět své svobody.“

„A jak to?“ otázal jsem se ho udiven.

„Únos!“ řekl s klidem a vznešeností, které budily mou úctu.

V následujících dnech jsme cestovali, Pablo Canouris a já.

Odvezl mne do Německa a po několik dní vypadal starostlivě.

Měl jsem úctu k jeho bolesti, a aniž bych už myslil na únos, chválil jsem mlčky jeho pokus zapomenout vzdálen na Maud, která ho rozněcovala tak, že si až přál smrt.

Jedno ráno v Kolíně uprostřed Hohenstrasse mi ukázal Canouris mladou dívku, která kráčela vedle své vychovatelky, majíc v ruce svitek not.

Lokaj oblečený ve vkusné livreji šel ve vzdálenosti deseti kroků za oběma ženami.

Mladé dívce mohlo být sedmnáct let. Dva copy jí visely po zádech.

Jsouc dcerou kolínských patricijů vypadala tak vesele, jak vypadají v Prusku jen lidé v městě Mágů.

„Pojďte za mnou,“ řekl mi náhle Albánec.

Dal se do běhu, předběhl lokaje a doběhnuv k mladé dívce, objal ji rukou kolem pasu a zdvihl ji utíkaje stále rychleji.

Běžel jsem pln nepokoje ve stopách svého přítele.

Nedíval jsem se vůbec za sebe, ale jistě lokaj a vychovatelka překvapením ztratili hlavu, neboť nevolali ani o pomoc!

Proběhli jsme kolem Dómu, dostihli jsme nádraží.

Mladá dívka oslněná mužnou odvahou svého únosce se usmívala, jsouc okouzlena v pravém smyslu tohoto slova, a když jsme byli ve voze vlaku jedoucího k Erbestalu, na hranice, Canouris, malíř s azurovými rukama, objímal nejoddanější snoubenku, div nevypustila duši.

Zemřela po dvou měsících. A myslil jsem, že tentokráte nebudu moci zabránit sebevraždě svého přítele.

Ale podařilo se mi odvést jej do Paříže, kde se usadil; podrobné vyprávění o jeho láskách v hlavním městě by bylo příliš dlouhé. Řeknu jen to, že ten den, o nějž běží, byl sám již čtrnáct dní.

„Odjedu zítra do války,“ řekl Nikolas Varinov Pablu Canourisovi, „prosím tě, jdi dnes večer s Elvírou do kina; je pátek, nový program. Byla by nešťastná, kdyby zmeškala jediný program. Pokud se týče mne, mám ještě nějaké pochůzky a budu obědvat v rodině u sestry.“

Za chvíli vstal, vypadaje smutně, neboť myslil na válku, a řekl na shledanou Elvíře, mysle na něco jiného, a jí se sevřelo srdce, když viděla, jak její milenec odchází, aniž by se jedenkrát obrátil.

V tom okamžiku poddůstojník, Němec jménem Waxheimer, kterému se podařilo, že byl přijat do cizinecké legie, do níž vstoupil pod jménem Ovide du Pont-Euxin, se přiblížil. Zotavoval se po svém pátém zranění.

Spatřiv Elvíru zvolal na ni: „Vy jste mi, myslím, jednou vyprávěla, že vaše babička byla mormonka.“

„Ano,“ odpověděla Elvíra, „a je to jistě proto, že nejsem žárlivá. Můj milenec může mít tolik milenek, kolik je mu libo, nebyla bych žárlivá právě tak jako mormonská žena by nebyla žárlivá na své kolegyně. Doma mi vždycky vyprávěli o útěku mé babičky Pamély. Ale ten, kdo mi všechno o ní vysvětlil, je jakási knihovnický krysa, Němec, který byl sekretářem Dreckheima, jiného Němce, jenž napsal historii mormonismu. Dreckheim byl v hlavním městě mormonů roku 1895; roku 1908 tam poslal toho starého Filnitze, který byl do mne zamilován v Petrohradě, kde byl jakýmsi tajemníkem Replanova. Poněvadž stále mluvil o mormonech, pověděla jsem mu o své babičce. Byl udiven a našel ve svých papírech opis, který si udělal v Salt Lake City podle dopisu jednoho slavného mormona. A právě to byl ten člověk, který obrátil mou babičku na mormonismus, a mluví o ní.“

„Nuže!“ pravil pseudo-Ovide du Pont-Euxin, „našel jsem za války jednoho ze svých prastrýců, Hessena, který přišel do Francie v roce 66 a který jako takový má zde domovské právo.“

Věděl jsem o něm dobře před válkou, ale nikdy jsem ho nenavštívil. Za války byl ke mně velmi hodný a trávím u něho svou dovolenou. Byl docela mladý v Utahu se svou matkou, která byla vdovou a odešla s jednou z prvních výprav, jež přivedly nové stoupence z Evropy. Můj prastrýc, Otto Mahner, tam strávil své dětství a vrátil se do své vlasti teprve v pětadvaceti letech, aby se oženil po evropsku, ale stále mi vypravuje o mormonismu od té doby, co jsem s ním. Stále se k tomu vrací ve svých řečech jako k prostředku dát znovu Francii populaci, jíž je jí třeba, aby zůstala velkým národem.“

„Ale,“ pravila Elvíra, „myslíte, že je to užitečné, je-li mnoho dětí?“

„U čerta!“ řekl Ovide. „To se ví, že je; neboť za padesát let bude sto miliónů Němců, šedesát miliónů Italů; odpustím vám Španěly

a jiné národy sousedící s Francií, a půjde-li to tak dále, Francie dosáhne za tu dobu svého čtyřicátého miliónu.“

„To by byla legrace,“ řekla Elvíra, „kdyby váš prastrýc byl znal mou babičku.“

„Právě,“ pravil Ovide, „slíbil jsem mu, že ho přijdete navštívit. Je to blízko ulice Delambre, dám vám adresu.“

„Výborně,“ řekla Elvíra, „počítejte se mnou kolem tří hodin odpoledne. Přinesu ten dopis. Je z roku 1851.“

„Báječné!“ zvolal Ovide, „myslím určitě, že můj prastrýc Otto tam byl. Tedy na shledanou zítra!“

A poněvadž byl čas k obědu, Pablo Canouris ji zavedl do malé hospůdky, která byla v módě v té čtvrti.

A po obědě při představení v kinu, Pablo Canouris, který se díval na plátno nemysle na nic zlého, ucítil náhle, jak se malá ručka klade do jeho rukou. Otřásl se při tom jakousi rozkoší smíšenou s hrůzou. A ponenáhlu jeho ruka sevřela ruku Elvířinu.

III

Nikolas Varinov odjel, objev roztržitě Elvíru, a ona mu vrátila jeho polibek ještě roztržitěji. Myslil na vládní prohlášení a ona myslila na kino.

Jak je to bizarní, že takové děvče jako Elvíra, která milovala ženy jako muž, mělo šílenou vášeň k Nikolasi Varinovi, jež nepominula, ale která byla utlumena nejistotou, jež povstala ve válce a také faktem, že se zdálo, jako by již vůbec nemyslel na Lásku. Pablo Canouris se jí líbil a poněvadž byl z neutrální země, jeho osud vypadal méně nejisté nežli osud Nikolasův. A její pověst činila její přátelství zárukou pro malíře, který by nebyl bez nadání a byl by z jejích přátel. Elvíra byla malířkou více, nežli sama tušila. Ale nemyslela na Pabla Canourise ani na stisk jejich rukou. Vzpomínala na některé scény z filmu, které ji okouzily, a nemohla zapomenout na rozhovor, který měla s nepravým Ovidem o mormonismu.

A chystajíc se do ulice Delambre a hledajíc opis dopisu, v němž bylo o její babičce, říkala si:

„Nevím, proč by konečně nemohl být ženský mormonismus, aby ženy měly několik manželů. To by byla legrace. A vlastně to tak je, ne s manželi, ale s milenci. Budu muset namalovat obraz Anatola Saintariste v důstojnické uniformě s jeho milenkou Corail. Tu maličkou je těžko nakreslit.“

Pak šla na schůzku do ulice Delambre. Starý Hessen, který žil u mormonů, byl krásný stařec, s přímou a jasnou inteligencí. Přijal Elvíru řka: „Jistě jsem znal vaši babičku v roce 1851. Bylo mi osm let a přišel jsem do Great Salt Lake City v srpnu roku 1851. Přečtěte mi sama ten dopis, neboť již nemohu číst rukopis ani s brejlemi.“

A zatím co pseudo-Ovide du Pont-Euxion si otrhával kůži kolem nehtů, a co starý Otto Mahner otvíral ústa, aby lépe slyšel, a zavíral je občas, vdechuje nosem šňupec, Elvíra otevřela opis dopisu, který jí dal v Petrohradě starý Filnitz, a četla jej pomalu způsobem hodným mladé ženy, která byla kmotrou Folies-Bergéres.

Bratru Brighamou Jounгови, předsedovi církve Svatých posledního-soudu, správci území Utah.

Great Salt Lake City (Spojené státy americké)

Paříž, 20. prosince 1851

Myslím, že jsem první, bratře Brighame Joungu, kdo Vám podá zprávu o tragických událostech, jež skropily krví a zachvátily ohněm nešťastné hlavní město Francie. Ale i v tom případě, kdyby zpráva předešla můj dopis, ujistí Vás dopis o mém osudu a o osudu mise.

Jakmile, jsa poslušen vůle církevní rady, jsem se rozloučil se svými manželkami a opustil jsem Salt Lake City, abych vedl misionáře pověřené obrácením staré Evropy na naši víru, nikde jsem nepocítil údiv složený z obdivu a hrůzy, jenž mne pojal v obrovském městě, které nahradilo Řím v čele světa.

V Paříži nalézáme zvláštní směs vznešenosti a bídy, která přímo bije do očí občanů Spojených států, zvyklému na příjemnou jednoduchost našich rodičích se měst, v nichž chybí-li vznešená architektura a náboženské budovy a pomníky, velkolepě upravená náměstí a zahrady, perspektivy uspořádané s jemnou a odvážnou zálibou pro veřejné promenády, nenalezli bychom však též hroznou špínu pařížských předměstí, a ty příšerné domy, v nichž žijí v hnusné promiskuitě a mezi odpornou havětí dělníci a chudí měšťáci.

V úzkých a křivolakých ulicích se pokouší zápach hniloby přemoci smrdutost moče, která zbrocujíc celou Paříž stojí v kalužích, pění se v potůčcích a přidružuje se k zápachu lidských a zvířecích výkalů, které ji doprovázejí.

Nikde v Evropě jsem nelitoval tak jako v Paříži toho, co by tam nazvali přirozenou divokostí našich krajin.

Malomocná průčelí, svědkové velkého množství revolucí, vypadající jako staré ženy, jako squaws zmořené životem a krutým zacházením, které jsou nuceny snášet od indiánů, těch nešťastných zbytků národa Lamanitů. Jinak je zde příroda, jako všude v Evropě, chudší nežli v naší vlasti, a zvláště řeky jsou zde ubohými potoky ve srovnání s naším Missouri, Otcem vod, nebo s jinými americkými řekami.

Přišel jsem do Paříže v dubnu z Kodaně, kde jsem měl štěstí, že jsem získal mnoho dánských novověrců, které jste bezpochyby měli potěšení přijmout v našem svatém městě.

Navštívil Paříž několikrát, znal jsem krutý život, jaký tam vede bratr Curtis Bolton, zvláště pověřený nesnadným úkolem obracet Pařížany na naši víru. Přes tisíc překážek dosáhl čtyř set obrácení a musím říci, že mu okolnosti pomáhaly jen prostředně.

Žil sedm let v jedné mansardě v ulici de Tournon¹¹ a přes svoji námahu jistě nevydělával více než deset franků měsíčně, což jej nutilo, žít o suchém chlebě a čerstvé vodě.

11 Amerika neznala dosud mrakodrapů a za našich dnů by pan Taylor si jistě stěžoval na malý počet poschodí, které mají domy v Paříži. Pokud se týče ulice de Tournon, znám ji, je velmi pěkně položena a bydlí tam početní obyvatelé. (Nedávná a anonymní poznámka čtenáře z knihovny v Salt Lake City a možná dokonce konzervátora rukopisů.)

Myslil jsem, že je čas, aby si odpočinul, a od svého příchodu jsem se zaměstnával – znaje dosti dobře francouzsky – dokončením jeho překladu knihy mormonů.

Toto dílo vyjde pravděpodobně během příštího roku.

Poslal jsem bratra Curtise Boltona do Anglie, mezi lidi jeho rasy, kteří jej dobře přijali, a nadšené dopisy, jež mi posílá, mne přesvědčují, že jeho apoštolství vyvolává plesy, a vy víte, jak jsou příjemné bohům koncerty, výlety, garden party a nejroztomilejší hry.

Což nebyl v Jersey s hloučkem slečen ochotných stát se našimi sestrami a s několika svatými! A tato zábavná cesta byla vyplněna jen kázáním, nábožnými zpěvy a ukájením žádostí těla podle zákona lidského a božského, který vyžaduje mnohoženství po příkladu patriarchů a Krista, jenž měl tři manželky, jak můžeme číst v Evangeliiu.

Prázdniny bratra Curtise Boltona teď skončily a pln horlivosti se připravuje k návratu do Paříže.

Jakmile se apoštol vrátí, opustím Francii a půjdu navštívit naše misie v Itálii.

Ale zde je několik podrobností z mého zdejšího pobytu:

Přišed do Paříže ubytoval jsem se v čísle 37 v ulici Paradis-Poissonière, současně lidnaté a smutné, která se mi nakonec zalíbila, když jsem si zvykl, ačkoliv je mi stále nepohodlný morový vzduch mého pokoje, velmi nízkého, jako v mnohých pařížských domech.

Jak by mohlo nejtvrďší srdce nepocítit soustrast při pohledu na neštěstí, jež stihla obyvatelstvo tohoto velkoměsta? Rychle za sebou následující revoluce a vzpoury nepřidávají tomuto nešťastnému lidu času, aby se vzpamatoval z válek a zabíjení.

Boží vědí, jak my, Svatí posledního soudu, jsme zvyklí vzpourám. Jedna z nich stála život našeho proroka Josefa Smitha a patriarchu Hyruma, jeho bratra, ve vězení v Kartágu. Byl jsem při ní sám vážně zraněn. Nanvoo, krásné město, které jsme vystavěli svými vlastníma rukama, nám bylo uloupeno pohany, mnoho našich lidí tam podstoupilo mučednictví a chrám se tam rozpadá v trosky. Ale nic nám nemůže dát představu zoufalého stavu, v jakém jsem našel Paříž, když jsem sem přišel letos v dubnu. Zbytky barikád, zříceniny po požárech, památky revolucí a válek, lidé zmrazení v obou, to všechno způsobilo, že jsem pomyslel, že na naše rány a naše utrpení na cestě do Déséretovy, kterou jste nám přislíbil, kterou jsme našli a kterou Vy jste pojmenoval na památku malé nadpřirozené včely a podle slova, jež vám bylo zjeveno, byl jen okamžik sladkého odpočinku a božího požehnání ve srovnání s všemožným neštěstím, jež politická nenávist a špatně pochopená láska nejméně demokratické svobody uvalila v několika letech na Francouze a zvláště na Pařížany.

Myslel jsem, že toto zoufalství se blíží svému konci. Uchoopil jsem se horlivě svého apoštolského úřadu za stavu, v jakém opustil svůj úřad bratr Curtis Bolton, a podařilo se mi pokřtít několik Francouzů v čísle 282 v ulici Saint Honoré. Abych podporoval svá kázání, založil jsem časopis podle příkladu proroka Josepha Smitha a Vašeho, který jste našim novým prorokem. Tento list vychází měsíčně od května, je to: *Hvězda pouště* a jistě schválíte tento název.

Poněvadž policie neustala mne obtěžovat, jako obtěžovala nebo spíše pronásledovala našeho ubohého bratra Curtise Boltona, rozhodl jsem se nepsat v tomto časopise o ničem, co by se vztahovalo k politice. Jeden z nových svatých, bratr

Dupont, který byl svědkem jednoho z mých zázraků, zjistil, že je básníkem v pravdě hodně prostředním, ale několik francouzských nábožných zpěvů, jež složil, mohou zatím být k jakémusi užitku. Pomáhal bratru Boltonovi při překladu knihy *Knihy mormonů* a pomáhá mi při opravě korektur.

Smím dodat, že neprozrazuji zásadu naší nauky, která ji činí tak svůdnou pro mladé muže? Chci mluvit o mnohoženství.

Lehkomyslná a posměvavá povaha Francouzů mi působí obavy, aby od počátku mého apoštolství neuvedli naši církev v posměch, kdyby znali obřadně patriarchální zřízení našich rodin.

Jeden ze slavných klasických autorů této země, pan Molière, který složil před dvěma sty lety výtečné frašky, napsal v jedné hře, již jsem viděl tyto dny v *Théâtre Français*, verše, které mne velmi pohoršily, ačkoliv se zdají velmi směšné a dokonale rozumné pařížskému obecnstvu, jež povzbuzují k nesmírnému smíchu, a které by připadaly jako vyjádření zákonného rozsudku (nebo nezákonného ad libitum, abychom nezapomněli našeho soudce Lynche, který je jedním z příkladů skutečné nespravedlnosti) našim pohanům z Illinois, na washingtonském kongresu nebo v armádě Spojených států.

Zde jsou verše pana Molièra, divoké, hodné řečníků hřmotících na estrádě, dobrodruhů, nejhrubších sedláků našeho divokého západu:

*Mnohoženství
je skutek zasluhující šibenice.*

Verše kruté, nelidské, jež vypadají, jako by byly napsány v Americe, úmyslně proti nám, jejichž připomenutí by stačilo, aby nás navždy zatratilo v očích Francouzů, kteří by nás pokládali za zhýralce, jimiž jsou sami.

Jinak zde mnohoženství skutečně existuje a tak, jak jsem již podotkl, ve formě prostopášnosti.

Jestliže manželství zůstává ve Francii zákonným jednoženstvím, stává se často a řekl bych tak otevřeně skutečným mnohoženstvím, pro muže i pro ženu, cizoložstvím, které je v této zemi skutkem současně vážným a směšným, a není řídkým případem, že výsměch, jenž jej provází, se zde stává zhoubným.

Ostatně není-li mnohoženství v této zemi již skutkem, který zasluhuje šibenice před soudem, jestliže výše citované verše jsou hluboce šprýmovné spíše nežli opravdově šibeniční, francouzský zákon nicméně potlačuje mnohoženství, jakmile je posvěceno obřadem nebo zákonným aktem; a moje snaha, abych se vyhnul vážným sporům s policií v této zemi, odpovídá touze, která mne ovládá, po vítězství církve Svätých posledního soudu, neboť vypuzení našich apoštolů by určitě zničilo malé jádro věřících, jež se podařilo soustředit již konstatované horlivosti bratra Curtise Boltona.¹²

12 Nebožtík pan Dreckheim, berlínský učenec, který žil pět let v Salt Lake City, kde uloupil v knihovně zápisy zanechané zeleným prezidentem Brighamem Jougem, si dovolil otázku na pana Taylora, který dosud žil, proč mluví tak obšírně o mnohoženství, bojí-li se, aby policie neotevřela jeho dopis. Načež pan Taylor odpověděl, že o něm mluví úmyslně, aby policie uvěřila, že stejně jako se nepíše o mnohoženství ve *Hvězdě pouště*, že se též o něm nemluví v kázáních; ale že ostatně vzdělaní lidé a policejní úředníci dobře vědí, že v Utahu žijí mormoni v mnohoženství. (Poznamenáno tužkou na okraji dopisu.)

Po tom všem se vrátíme k událostem posledních dní, a velký počet lidí, kteří při nich ztratili život, mne ujišťuje, že můj vlastní byl velmi blízko záhubě.

Moje rozhodnutí, že se nebudu vměšovat do politiky a že nebudu podávat posudky, které by mohly být i opět špatně vykládány v případě, že by byl otevřen můj dopis, jak to rozumně provádí policie, jak se zdá, zcela běžně, mi nedovoluje vyložit Vám své mínění o příčině těchto událostí, ale řeknu Vám je, aniž bych je nějak posuzoval. Vzpoury a revoluce, jimiž jsem našel Paříž ještě zmatenu v dubnu, se obnovily při příležitosti jisté vládní operace, již nazývali Státním převratem. Spokojím se tím, že připojím jako vysvětlení, že prezident Francouzské republiky, jenž je členem rodiny Bonaparte, považuje toto zařízení za užitečné pro svou císařskou důstojnost. Začal prohlášením absolutismu, které se nelíbilo jistému počtu osob všech tříd a zvláště dělnickým.

Podle rad, jež mi byly uděleny, nevycházel jsem 2. prosince ani 3. Ale 4. bylo třeba, abych šel do naší tiskárny v ulici Saint Benoît, na levém břehu Seiny, a přes to, že jsem uvykl bojům, snažil jsem se, abych nebyl překvapen hrubostí vojáků. Zacházka mne přivedla do ulice de la Paix, kde jsem viděl hulány, jízdní vojsko, kteří hnali útokem na pokojný dav, skládající se z lidí velmi dobře ustrojených, chův a dětí bohaté třídy.

Mohl jsem se však vyhnout a ujít tomu, abych byl pošlapán koňmi, ale vraceje se z ulice Saint Benoît pustil jsem se

Dále pan Taylor vyjadřuje svou obavu před oním proslulým černým kabinetem, kde asi měli hodně práce, je-li to pravda, že tam otvírali všechny dopisy. (Poznamenáno inkoustem pod předešlou poznámkou ženským rukopisem.)

nesprávně cestou, která se mi zdála kratší nežli ta, jíž jsem předtím šel. Bloudil jsem tak od barikád k barikádám a bylo by mi těžko nyní popsat svoji cestu v bludišti ulic proměněných barikádami v improvizované pevnosti.

Mravní zásady evropských národů se tak liší od mravních zásad, jimiž se řídí Američané, že nevím, porozuměl-li byste příčinám vnitřních bojů, jež rozdělují Francouze. Zde není nic opravdově demokratické; po rovnosti, jež je vepsána v průčelích veřejných budov, netouží žádná třída obyvatelstva.¹³

U nás všechno vyšlo z lidu: náboženství, umění, moc a bohatství. Americký národ je žebřík, jehož stupně, sobě rovné, jsou pro pozorovatele pouze různě vysoké. A tato parabola zůstává stejně pravdivá v duševním jako v hmotném světě. Občas se obrátí žebřík a nic se nezmění.

Ve Francii bychom našli místo jediného žebříku několik určených ke slezení téhož vrcholu. Každá třída obyvatelstva, abych se vyjádřil srozumitelněji, zde tvoří stát v národě se svou vlastní aristokracií, buržoazií a chátrou. Umění se organizují podle tohoto způsobu a neznají té demokratické jednoty, které se u nás podivují. Vědy a zaměstnání jsou rozděleny podle tohoto systému. Válečnému umění se rovněž nerozumí jinak. I opevňovací věda našla, nechť to je jakkoliv nepravděpodobné, lidové použití v barikádách, a zatímco váleční učenci, vynášející vzdělání, jehož se jim

13 Tento misionář, jenž byl pozorovatelem, neznal dobře lidstvo, neboť po rovnosti netouží žádná třída žádného národa. Terminologie zákonodárců a politiků je často v rozporu s lidskými vášněmi a přírodou, jež vyžadují následující řád: každému podle jeho moci patří právo a odměna. (Tato poznámka tužkou na okraji dopisu prý tam byla napsána brazilským císařem Pedrem za jeho návštěvy v Salt Lake City.)

dostalo od italských inženýrů XV. a XVI. století, stále uplatňují své vědomosti ve zdokonalování opevnění, lid vynalezl barikádu, improvizovanou a náhodnou pevnost, postavenou z kamenů dlažby, trámů, sudů, překocených omnibusů, košů a slamníců. Tyto náspy vystupují někdy až do výše druhého patra a stalo se často, že obránci těchto ohyzdných hromad trosek různého materiálu přemohli pravidelné vojsko a artilerii.

U nás se nazývají lidem všichni: milionáři, statkáři, žurnalisté, a dobrodruzi a dobytkáři; téměř by se činila výjimka jen u pasáků stád ovcí, u negrů a indiánů, poslední jsou požehnaní nepřátelé, které vypuzujeme z jejich vlastní půdy, kdežto první nejsou členy lidské společnosti.

Zde tvoří lid jen zločinci, chudí lidé, dělníci, studenti, zástupci, umělci a literáti. A tato silná nestvůra se umí někdy strašně hněvat! Vláda ji snadno příležitostně zdolala, ale krev tekla bohatě.

Nebudu Vám podrobně popisovat barikády, které jsem musil navštívit 4. tohoto měsíce, chtěje se vrátit do svého bytu. Místopis Paříže Vám není znám a tyto vysvětlivky by Vám nebyly nic platny. Řeknu Vám pouze, že jen na jediné cestě, zvané ulice Rambuteau, jíž jsem musil jít přes to, že to byla pro mne zacházka, jsem napočítal dvanáct barikád.

Ostatně před velkou barikádou zatarasující ulici Saint-Denis u ulice Guérin-Boisseau mne pokládali za strážníka, un mouchard¹⁴, jak jim lid říká. Nebyl jsem příliš bezpečný a přestože jsem Američan, nač jsem se marně snažil poukázat, by mne byli vzbouřenci zastřelili, kdyby byl nezakročil

14 Francouzsky v textu.

jeden jejich vůdce, slavný jako básník, pan Victor Hugo. Vyslychal mne a vyptav se podrobně na Niagarské vodopády, na mexické piloty, na zvyky, obyčjeje a tok Orinoka, mne propustil. A před vzbouřenci, kteří mu uctivě naslouchali, mi řekl doslovně: „Moudrý občane Spojených států amerických, budete svědčiti ve vaší svobodné republice o úsilí Pařížanů, tohoto národa Titánů, kteří chtějí upevnit úzké bratrství Spojených států evropských.“

Potom mne opustil, stisknuv mi obě ruce, a zavřeli mne do lékárny, kterou vzbouřenci přeměnili v prachárnu.

Podle toho, co mi řekl prezident Benátské republiky pan Manin při návštěvě, kterou mi učinil asi před třemi měsíci, při níž se velmi zajímal o záležitosti mormonismu, žije tento pan Victor Hugo, pokud je to ovšem proveditelné, v Paříži, a aniž by budil pohoršení, podle zásad přijatých naší církví a jmenovitě pokud se týkají mnohoženství.

Za několik okamžiků, které se mi zdály nekonečnými, mi dovolili, abych odešel. Prošel od barikády k barikádě, mezi mrtvými a raněnými, vyhýbaje se bodákům a střelám vojáků, jsem se octl, ani nevím jak, na bulváru, kde byla hrozná řež.

Vojáci zabíjeli každého, koho potkali, a vražedné výkřiky, à bas Bonaparte, vive la République, rozkazy důstojníků, nářky umírajících, praskání výstřelů z pušek, hřmění děla se mísily v děsnou hudbu. Myslil jsem si, že se možná přiblížila moje poslední hodinka, a pomýšlel jsem nejdříve na úkryt v nějakém krámě, ale byly většinou zavřeny a vida v těch, které zůstaly otevřeny, mrtvoly kupců, shledal jsem, že není útočiště, jehož by vojáci nechali v klidu. Neodvažoval jsem se do úzkých uliček, jež vedly k mému domovu. Báł jsem se, abych nepřišel znovu na nějakou barikádu; zdálo

se mi to právě tak nebezpečným jako být na pospas hrubým vojákům.

Potom začlo pršet a bláto, jež se rychle utvořilo, bylo místy zrudlé krví. Několik mimojdoucích, vzbouřenců, již se chtěli dostat ke své barikádě, pospíchalo a někdy byli skrčeni, aby se vyhnuli střelám, nebo šli hrdě vzpřímeni, pokřikující na vojsko urážlivě. Ale v každém případě se vůbec nezastavovali, chtějíce se vyhnout příchodu vojáků, jichž dvě setniny se blížily opačným směrem. Pokud se týče mne, byl jsem jist, že jim neuniknu, a připravoval jsem se na smrt. V tom okamžiku tlupa mladíků a mladých žen, elegantně oblečených, prošla mimo mne se smíchem. Chtěl jsem jít za nimi, neboť vypadali, jako by se málo starali o vzbouření a dokonce jako by se považovali v bezpečí; ale smějíce se a žertující, tito zhýralci – neboť nebyli nic jiného – se obrátili a odstrčili mne hůlkou pravice:

„Jdi si svou cestou, človíčku, nejsme z tvého tábora.“

A jedna z mladých žen, která se také obrátila, zdvihla prázdnou láhev, jež jí ležela u nohou vedle vojenské čepice a mrtvého vojáka, a hodila ji prudce po mně volajíc:

„Pospěš si přece, Pamélo, a dej pozor na toho socialistu.“

Současně mne láhev uhodila do čela, omračujíc mne a zraňujíc mne nad pravým obočím. Náhle jsem uslyšel sladký hlas, který mi říkal:

„Ubohý muži, teče vám krev.“

A vedle mne zašustilo hedvábí, zatímco jemná ruka zastavovala kapesníkem krev prýstící z mojí rány.

Nejdříve jsem myslel, že je to anděl Moroni, který se zjevuje na bojišti, aby zachránil věrného Josefova. Ale bezcitní zhýralci, kteří v den smutku spěchali do nějakého kabaretu, Rocher de Cancale nebo jiného, aby hodovali a těšili se

z neštěstí lidu a křičeli ještě vzdalující se: „Pamélo, pojd' rychle s námi, vojáci přicházejí,“ mne přesvědčili, že vedle mne není anděl Moroni, ale jen tato opozdílá Paméla, již její společnost volala neodvažujíc se vůbec přes svou lehkomyšlnost přijít si pro ni na nebezpečné místo, kde se dobrovolně zdržovala, aby mi pomohla. Batalióny přicházely rychle rytmickým krokem a skandovaný hluk, jež působily jejich nohy, se přibližoval těžkopádně jako ve smutečním tanci.

Anděl Paméla se o ně nestarala a myslil jsem, že zemřu s ní. Tento romantický konec mne na okamžik nadchl a chtěl jsem vykřiknout, nežli mne zasáhnou bajonety, „Vive la République!“, kterýžto výkřik určený v mých ústech k legitimní oslavě našich Spojených států, se měl zdát (a v tom spočíval smrtelný žert, jež jsem pokládal za výtečný) vojákům, kteří se měli stát mými katy, extrémní apologií lidové vlády, proti níž bojovali.

Ale ruka, jež utírala můj obličej, mne vzala za zápěstí a táhla mne za sebou, rozeznal jsem nejasné vojenské uniformy a andělskou postavu ženy, jež mne vedla; držela nyní v levé ruce kapesník potřísněný mou krví a tato rouška ve mně vyvolala vzpomínku na Krista a svatou Veroniku. Tato povzbuzující myšlenka mne zaměstnávala po celou dobu, co jsme přecházeli bulvár a došli do přilehlé ulice právě včas, abychom se nestali kořistí vojáků.

Právě jste četl, bratře Brighame, jak jsem unikl, abych tak řekl, zázrakem ukázněné zuřivosti vojska, a prosím Vás, abyste omluvil následující odchylku týkající se francouzských žen.

Mohlo by se říci totéž, co jsem napsal nedávno o katolických kněžích. Mají větší cenu nežli kněží jakékoliv církve

a nikde, mimo v naší církvi, nenalézám tolik svatých. Nic divného, neboť katolicismus je pravé náboženství, které následovalo po židovství a udrželo pravdu až do té doby, kdy se zjevil anděl Moroni Josephu Smithovi. A velmi často jsem byl potěšen pravdami, jež se snaží katoličtí kněží propagovat s nevýslovnou odvahou a poctivostí.

Stejně i ženy: jsou zde výtečné jako zdraví, práce, odvaha, laskavost, vkus, rozum a veselost, a ty, jež se straní oné zdrženlivosti, která sluší krásnému pohlaví, jsou k tomu puzeny spíše neřestnými institucemi nežli svými vlastními sklony.

Nikde by snad nebylo mnohoženství tak užitečné jako zde, kde lidé úplně ztratili pojem o manželství. Volná láska se zdá nepopíratelným právem mnoha socialistů a mnohomužství připouští sám Fourier v manželství i v celibátě, vrcholně nemravným zřízením bajaderismu.

Mnohoženství znamená zdraví pro muže i pro ženu, potlačuje prostituci, neštěstí a nemoci, jež jsou jejím následkem, zvyšuje důstojnost muže, uspokojujíc vrozenou touhu po vládě. Toto patriarchální zřízení by se hodilo dokonale pro zdejší zemi, kterou by obrodilo, řešíc zde snad sociální otázku a potlačujíc občanské boje, ony nezdravé ideologie, jež ochuzují těla a duše. Místo toho cizoložství vytvářejíc skryté mnohoženství, prostituce, dělající z tělesného úkonu něco hanebného, ničí štěstí, které muž pociťuje při plození, pudí muže k šílenství, vrhá na svět ubohé děti bez rodin, bez osudu a vydané pohrdání pro svou nelegitimitu.

Žena, jež mne odváděla, dlouho běžela a já za ní. Konečně jsme se ocitli před domem, a poněvadž mne prosila, abych šel nahoru, vešel jsem za svým ochráncem do elegantního bytu a ta, jež mne tam laskavě uvedla, mi řekla:

„Můj otec a můj bratr jsou dělníci. Bijí se proti tyranii. Proto bylo moje srdce dojata vidouc vás raněného tou bídou Bertou. Ihned jsem se rozhodla, že vás zachráním. Nejste kněz?“

Vysvětlil jsem té osobě, že jsem Američan a mormonský misionář, a zdálo se, že ji to velmi zajímá. Řekla mi:

„Byla jsem dítětem Marie... bylo to krásné.“

A pochopil jsem, že tato mladá žena žije v hříchu a že vzpomíná s lítostí na léta své nevinnosti. Myslíl jsem si hned, že by z ní byla výtečná mormonka, a poněvadž Francouzky jsou vzácné mezi Svatými, že byste se nehněval, kdybyste měl u sebe ženskou ukázkou duchaplné rasy Francouzů, jimž civilizace za tolik děkuje ve všech oborech. Poučoval jsem tuto grizetku a přicházel jsem denně do čtvrti Bréda, kde bydlí. Ukázal jsem jí, že ji čeká štěstí v Salt Lake City, že máme právě učení, a že bude mít roztomilého manžela, že mormonky jsou vzdělané a dobře vychované, že milujeme plesy, hudbu a divadelní představení, že se snažíme v Salt Lake City dohnout pařížskou módu a že by ona, Pařížanka, v tomto ohledu vynikla svým vkusem nad všechny naše sestry. Konečně, ať již toho bylo příčinou manželství nebo podrobnosti našeho přepychu, paní Paméla mi naslouchala pohrávající si se svojí lítostí a uvažující. Věděl jsem, že se poradila s domovnicí a ta že se živě postavila na odpor proti mému návrhu. Přítelkyně přemlouvaly Pamélu, aby mne neposlouchala, ale měla tolik rozumu, že se zeptala na radu svého otce, velmi známého dělníka v předměstích a méně známého pod svým jménem Monsenergues nežli pod přezdívkou Pařížan řečený Koruna lásky. Tento ctihodný muž se vydal ke své dceři a povzbudil ji ke ctnosti. Proklínal slabost, již projevil neobětovav své

dítě v den, kdy puzeza láskou k rozkoši a přepychu unikla otcovské autoritě, aby žila v zatracení.

Naslouchal jsem se slzami v očích tomuto muži hrubému a citlivému, jehož mozolnaté ruce činily laskající pohyby.

Zvěděv, k čemu jí radím, byl nadšen, vyprávěl mi s chválou o Americe, kterou pokládal za útočiště šlechtných lidí à la Cincinnatus. Nutil svou dceru, aby následovala mých rad. Postěžovav si na politické události, které se právě udály a do nichž se vmísil, vyslovil mi své pohoršení, že tyranie vypověděla muže, kterého si vysoce váží, jménem Agricol Perdignies, řečeného ctnostný Avignonec.

Tato schůzka pohnula Pamélu Monsenergues, aby si sbalila zavazadla, aby prodala nebo rozdala všechno, co by jí bylo na obtíž na cestě a v naší zemi, a s potěšením Vám oznamuji, že tato slečna se rozhodla připojit k výpravě světic, jež brzo odjede do Ameriky za vedení bratra Lorenza Snowa. Bude s ním několik Angličanek, Dánky, Norky, jedna Francouzka a jedna celá švýcarská rodina. Bratr Lorenzo Snow, který si odvádí novou manželku k svému krbu v Salt Lake City, se rozhodl provázet karavanu.

Lituji, že Vám nemohu poslat více Francouzek. Ale budete spokojen stádem jalovic, jež Vám posílám, a mocné stádo našich posvátných stájí je oplodní s rozkoší, aby vzrostly v míru a štěstí vzácné statky, jež bohové svěřili ochraně bratra Brigham, našeho proroka.

Na konci tohoto dopisu Vám musím oznámit, že jeden anglikánský pastor právě vydal knihu, v níž se skrytě snaží popřít pohanské pravdy, jež jsou základem našeho náboženství a které v minulém století byly hledány katolickými spisovateli, držiteli celé pravdy až po zjevení anděla Moroni

Josephu. Tento pastor octnuv se na cestě po Asii u Nestorovců předstírá, že v nich našel představitele desíti kmenů Israelových, jichž historické stopy se ztratily až do dne, kdy kniha mormonů dokázala, že poněvadž se vystěhovali do Ameriky, zbývá dnes jen malá část jednoho z národů, jež z nich povstaly, a to ta nejhorší, Lamanité, židé potrestaní Bohem, ale kteří přes to jsou posledními představiteli svého národa, totiž Rudé rasy, jíž si vážíme. Toto dílo, plné zlomyslnosti, se ani slovem nezmiňuje o našich pravdách, a jeho vydání mi poskytlo znovu příležitost, abych poznal pekelnou nevědomost a domýšlivou zlobu těch sekt, jež stvořil hříšný svět. Katoličtí kněží naopak poznali pravdu zjevením před úplným zjevením desek Josephu Smithovi, jenž si hluboce vážil katolictví. Žijí důstojně, lhostejně a jsou plni posvěcení. Byli strážci pravdy a naše církev je jen moderním pokračováním katolicismu přizpůsobeným novým zjevením.

Vyprošuji si Vaší péče o mou rodinu a prosím Vás, abyste podle jednoho zjevení bez prodlení ustanovil za mne náhradníka u mých manželek, bylo-li by toho třeba za mojí nepřítomnosti.

V hluboké úctě jsem Vám oddaný

bratr John Taylor, mučedník.

Elvíra skončila a její oči tázavě hleděly na takzvaného Pont-Euxina, který si do krve rozdrásal prsty, otrhávaje si kůži kolem nehtů, a na starého Mahnera, který jí řekl: „Pamatuji se dokonale na Johna Taylora, Lorenza Snowa a na vaši babičku Malvinu. Máte-li kdy, budu vám vyprávět její příběh. Nikdo jiný mimo mě by vám ho nemohl vyprávět.“

Byl jsem tehdy dítětem, ale děti žily v promiskuitě plné svobody. Byly jsme pozorovateli, ale nebyly jsme nevinné. Moje matka, jež tam zemřela, byla jednou z jedenácti žen Robina Farmesneara; ale nečekáte ode mne příběh mojí matky, nýbrž svojí babičky. Poslouchejte. Unavím-li vás, řekněte mi to, neboť nebudu stručný, jsa šťasten, že se mohu šířit o tak zvláštním předmětu, o němž mám zřídka kdy příležitost mluvit.“

„Samozřejmě,“ pravila Elvíra, „řekněte mi všechno, co víte o mé babičce. Myslím, že se mi asi podobala.“

„To je pravda,“ odvětil starý Otto, když si ji pozorně prohlédl, „ale ona vypadala zamračeně a současně vzpurně, kdežto vy vypadáte především uzavřeně.“

„Jak ji miluji,“ zvolala Elvíra, „a jak byla šťastna, že žila v době tak plné náhody.“

„Nestěžujte si!“ řekl mírně setník, který přijal jméno Ovid. „Nestěžujte si! Pokud se týče náhody, zdá se mi, že k vám byla štědrá, Rusko, velkoknížata, malířství a válka! Co ještě chcete?“

„To není totéž,“ podotkla Elvíra. „Přes to, že se můj život zdá podivuhodný, je nicméně zkažený.“

„Jste velmi neskromná!“ usoudil Pont-Euxin. „A neumíte vychutnat život.“

A obrátil se k starci a vyzval jej, aby začal své vyprávění.

IV

„Bylo to v Utahu,“ pravil starý Otto Mahner, „na náměstí uprostřed velkého města Slané Jezero, kolem tří hodin odpoledne. Karavana se nejdříve objevila jako malé obláčky kouře z puškových výstřelů. Zhoustly v pohyblivé černé body. Objeviv se na obzoru, odkud se hadovitě vinul jako procesí mravenců, průvod rychle rostl; podle nákladních vozů, pokrytých plachtami, kár, pěších chodců, mužů i žen, obtížených břemeny, se ukázaly postavy ozbrojených jezdců a bylo slyšet výkřiky lidí, skříp pot kol, ržání koní.

Pak vtáhli ve skupinách následující za sebou bez pořádku, v přestávkách, pěší chodci, jezdci a vozy do hlavního města Svätých posledního soudu.

Po plavbě trvajícím pět měsíců, aniž by spatřila nějakou zemi mimo temnou skálu mysu Horn, vylodila se výprava vystěhovalců v Kalifornii, aby se připojila k mnohoženským sektářům americkým. Musili s obtížemi procestovat velkou slanou poušť a všichni, muži i ženy, sestoupivše z koní, vylezše z nákladních vozů hleděli sedíce na zemi na město vystavěné jako amfiteátr pod horami Wasatch, jejichž věčný sníh byl jemně zbarven růžově a bledě zeleně. Tito zaprášení cestující, tyto mladé dívky nepokojné a vyhublé, vyčkávali netrpělivě návratu apoštola, Lorenza Snowa, který se vydal k prorokovi, a únava jim ukládala mlčení.

Široké ulice vycházely z náměstí a v pravidelných vzdálenostech dřevěné domy vypadaly jako kostky v sadech plných broskvoň a meruněk, pokrytých plody.

Kolem náměstí elegantní obchody s módním zbožím, hudebními nástroji, semeny, tabákem, lihovinami, potravinami, polním

náradím, oznamovaly své zboží na pestrých návěštích a na většině z nich, aby se poznalo, že obchodník je mormon, bylo vyvěšeno modře namalované oko.

Byly tam také směnárny a ve fialových hrncích před hotelem obklopovaly malé oranžovníky své globy listím.

Brzo všichni obchodníci vyšli na práh svých dveří, aby si prohlédli vystěhovalce. Někteří kouřili dýmku, jiní žvýkali tabák a občas plivali na zem dlouhé proudy hnědočervené sliny; někteří konečně vyřezávali držíce v pravé ruce nůž z malého kousku dřeva, jež drželi v levé ruce.

Děti ponenáhlu obklopily nové příchozí a hubení mladí hoši s neřestným vzezřením brali za ruku holčičky, objímali je kolem pasu, líbali je nestydatě, povídajíce, smějíce se, ušklibajíce se na cestující.

Jedna z těchto mladých dívek kouřila cigaretu, oddalujíc ji po každém vdechnutí kouře, jež vypouštěla se zavřenýma očima. Byly to první děti narozené v rodícím se městě.

Města! Jste nejvznešenějšími pomníky lidského umění. Neurčitý pohyb lidského chodu se zdvihá v nekonečnou nehybnost. Únava vnuká světu touhu po odpočinku plném činnosti vegetativního života. Tuláci se zastavují a držíce se pohromadě jako stromy v lese zapouštějí umělé kořeny, jejich domy se vztyčují, město vrhá své stíny. A obdivuhodná jednota nového zřízení s věžemi a příbytky, vodovody a kanály, se svými architekty a veleknězi se celá zjevuje ve jménu města.

Tyto děti si hrály na slunci a nenaučily se studu. Žily ve společnosti, v níž náboženství přikazuje a ctí tělesné úkony, a otcovské seraily bouřily jejich žádostivost.

Tři indiáni vyšli hrdě z prodejny nápojů. Byli to Utové, oblečení do starých kalhot, s čepicemi z kožešiny bizonů na hlavách a obutí

v drahé mokašiny, jež zdobily perly z bílého a zeleného skla, a kolem nahého krku měli uvázan červený šátek. Tito indiáni kráčeli důstojně, vědouce, že je pokládají za zbytky Lamanitů, posledního národa vyšlého z desíti kmenů Israelových, kteří byli vyhlazeni po zajištění babylónském a jejichž Kniha mormonů obsahuje dějiny, slávu a neštěstí americké pevniny.

Tvořili šlechtu nového města, v němž je pro jejich původ nechávali žít zavšivené, zhýralé a ubohé. A tradice, jež dosud zachovávali přes svůj mravní úpadek, byly vzorem mormonským reformátorům.

Náhle náměstí prudce oživilo. Lidé z karavany povstali a několik mužů, kteří byli jejími členy, se oddělilo, aby se vmísilo do zástupu, jenž se ze všech stran hrnul na náměstí. U vozů zůstaly jen ženy, jež spolu rozmlouvaly, kartáčující se navzájem, přičesávaly se koketně, aby se ukázaly se všemi svými přednostmi. Byly to Angličanky, jimž dobře padly mexické kalhoty velmi široké dole a zdobené na švech pruhem kožených třásní. Byly tam také Dánky a Norky, které se ze studu neodvážily obléci mužský oblek. Vypadaly strojeně a uboze ve svých křiklavých sukních, nyní vybledlých cestou, s potrhanými volány, s polámanými krinolínovými obručemi. Jedna mladá Švýcarka byla ještě směšnější v obleku vyšlém z módy, datující se před rokem 48, a měla na hlavě mikroskopický klobouček. Jedna z těchto žen konečně, právě ta, jež vás zajímá, vaše babička, Elvíra, oblečená jako námořník, s baretem na rozčuchaných vlasech, vypadala, jako by se nestarala o svůj oblek, a s rukama v kapsách hleděla směle na dav, který se hemžil na náměstí a zdál se seskupovat ve dva zástupy, jež se nechtěly smísit, přes to, že neposedné děti jimi oběma probíhaly.

Indiáni usedli uprostřed náměstí a pohrdajíc tabákem kouřili svůj kinikinik ve vzácných dýmkách z červené hlíny.

Vedle nich se seřadily osobnosti oblečené v dlouhé bílé úbory; měly na hlavách tiáry, rovněž bílé s kulatými a vydutými vrcholky. Byla to mstící tlupa Danitů.

Defilovali na náměstí Unie s puškami s hlavněmi pobitými zčernalým stříbrem. Na obličejích měli masku ze zeleného hedvábí a pod otvory vystříhanými na místě očí se třásly zlaté slzy. Jejich antilopí rukavice byly v zápěstí ozdobeny malými kousky ryzího zlata a maličkými mušličkami a jejich mokasíny byly úplně pokryty pestrým peřím, jež tvořilo ozdobné motivy v jemně kontrastujících barevných odstínech, a za indiány, kteří kouřili sedíce na zemi, stáli nehybně podivuhodní Danité a průvody manželek přecházely náměstím ve všech směrech, a ze všeho toho doléhala vášnivá slova, mezi nimiž bylo možno rozeznat výrazy zhoubci, andělé, láska, věčnost, hudba, smrt, pomsta, polibky a otroctví.

Teď přišli lidé všech ras: Skandinávci v krátkých kalhotách a v punčochách s bílými a modrými pruhy a v pravém uchu měli všichni zlatý kruh. Rusové v červené blůze, s dlouhými vlasy, se zelenými čepičkami na hlavách s dlouhým štítkem sklopeným ve velmi ostrém úhlu nad očima. Angličané vystavující své licousy a oholené kníry, Američané s holými obličejí, pramen vlasů jim spadal až na ušní boltec, několik židů oblečených v dlouhé kaftany s hustým plnovousem. Němci v soukenných čepicích, z nichž mnozí měli brejle. Všichni byli mormoni a jejich průvod se seřadil kolem Danitů a sedících indiánů. Vmísila se mezi ně také jedna žena Utů, šeredná na pohled, jak byla vrásčitá, a na jejích nahých ramenou, na jejím obličejí, na její hlavě byly pokryty rány z neštovic mouchami, jež z nich sály krvavý hnis. A pak přišli zase mormoni všech ras, někteří upjati ve vysokých límcích s elegantně uvázanými kravatami a v dobře střižených redingotech, a jiní chudě, ale čistě oblečení. Přišel také jsa veden dvěma dětmi třesoucí se bosý stařec; měl na

sobě jen kalhoty a košili a v zápěstích měl náramky z provazů navlečených v provrtné zlaté hroudy. Na krku měl starý náhrdelník a podobný opasek kolem pasu. Tento stařec byl muž, který v roce 1840 našel zlato v Kalifornii. Říkalo se, že od onoho dne jej roztrásla horečka, a touto horečkou nakazil celý svět. Říkalo se také, že byl oslepen leskem zlata, a jsa bohat, máje ženy a děti, přicházel denně na náměstí Unie vyprávět svůj příběh:

Vracel jsem se z mexické války k Svatým. Prošel jsem pěšky Kalifornii pracuje dnes zde, putuje zítra, a dává se najímat k práci pokaždé, když mé prostředky byly vyčerpány. Jednou jsem pracoval pro bývalého kapitána u střelců francouzského krále Karla X.; myslil jsem na své bratry, na své ženy, a naklonil jsem se, abych se umyl v potoce, který poháněl mlýn, a našel jsem zlatou hroudu. Nemýlil jsem se. Viděl jsem je u bankéře ve Frisku. Ukrýval jsem svůj nález několik týdnů, pak se všechno prozradilo, ale obohatil jsem se v té době a já jsem zachránil náš národ před bankrotem, a byl jsem nástrojem, jež bozi vyvolili, aby se naplnilo proroctví Josepha Smitha, v němž se předpovídá, že bankovky, jež vydal a jež nikdo nechce, budou jednou platit tolik co zlato. Já jsem našel všechno zlato naší měny, jež je tak vzácná, neboť je z čistého zlata. A dnes žádný mormon nemá práva hledat zlato. A posvátné hroudy, jež měl na sobě, mu dodávaly divokého vzezření.

V jiném zástupu se mísili pohané, kteří byli v mormonském světě. Bylo tam vidět, jako mezi mormony, lidi všech ras: Američany, Holanďany, Italy, Mexičany. Vedle černochů tam bylo mnoho Číňanů, několik Havajců a Japonců. Byly to celé rodiny monogamů, zálesáků, pocestných lupičů, desperados z mexických hranic, katolických misionářů a různých sekt, zběhů od různých evropských lodstev, uprchlých při kotvení v kalifornských přístavech, přilákaných blahobytem nového města. Muži i ženy hleděli s jakýmsi

pohrdáním na shromáždění mormonů a tábor nově příchozích žen, a uprostřed pohanů se procházela se smíchem, za hlasitého rozhovoru, se strojenými pohyby, pyšně a se vznešeným a nenuceným držením těla tlupa herců, kteří měli večer hrát v divadle. A ta herečka tak štíhlá, tak světlomasá, tak důstojná, která kráčela v jejich čele, měla oblek s vlečkou, již za ní nesl ředitel tlupy, malý hrbáč v černém fraku a cylindru. Usmívala se na mladé dívky a vějířem odstrkovala muže, kteří jí dosti rychle nedělali volnou cestu. A zastavila se teprve, když její kolegové, herci a herečky, hlasitými výkřiky a dlouhými řečmi ji donutili, aby se odebrala před shromáždění mezi průvody manželek, jež stále ještě přicházely.

Byly tu ženy Eldera Lubela Percimana. Bylo jich čtrnáct, všechny v černých hedvábných šatech s volány ohnivě zbarvené krajky. Všechny měly jméno svého manžela a rozlišovaly se křestním jménem. Byly tu také ženy Božího Lva, proroka Brigham Younga. Bylo jich čtyřadvacet a nejmladší bylo třináct let, zatímco dvěma už bylo přes třicet let, jedné z nich třicet osm a druhé padesát čtyři. Rozeznávaly se podle pořadových čísel a manželka čís. 19, již byly dvacet čtyři roky, se stále dychtivě obracela k Danitům. Byly všechny velmi elegantní a měly na sobě drahé šperky. Byla tu také přísně oblečená společnost dvaceti osmi žen Cepa de Chanaana Waltera Ruffinse. Jejich šedé obleky se vláčely v prachu, na hlavách měly velké klobouky z černé plsti bez ozdoby, jejichž dýnko připomínalo hodně nízký klak, velmi široké a napřed a vzadu zdvižené vzhůru, a na stranách byla střecha zúžená. Byl tu průvod jedenácti žen Slunce Dokonalosti, Robina Farnesneara. Jedna měla na sobě červený vlněný oblek, byla to matka, dvě měly šaty z bledšího hedvábí, dvě jiné měly sukně z bílého plátna se žlutými krajkovými živůtky bez rukávů s růžovými šlemi, čtyři měly krátké sukně, ta modrou, jiná zelenou, s velkým skotským

uzlem žlutě pruhovaným, černé a červené vzadu, poslední konečně měla hedvábné šaty měnivých barev s krátkým životem; měly rozpuštěné vlasy a na hlavě měly malé indiánské diadémy z bílých a červených per. Jmenovaly se svým dívčím jménem a jménem svého muže. Všech jedenáct bylo těhotných a těhotenství všech se zdálo pokročilým; jejich ohromná břicha se kolébala před nimi a dodávala jim vznešeného vzezření.

Jiné hloučky žen se tlačily za nimi. Jako rozvlněné řeky se valily ze všech ulic a všude, kam mohly dohlédnout oči vystěhovalců, bylo vidět ženy a téměř všechny byly těhotné. Bylo jich tolik, že už nebylo za nimi vidět ani shromáždění mormonů, ani pohanů. A ponenáhlu tam bylo tolik těhotných žen, že se zdálo, jako by na náměstí Unie byla jen jejich ohromná břicha, která se kolébala jako malé vlnky na jezeře, na nich se třepetaly jako zátky malé hlavy s obličejí zhyzděnými těhotenstvím.

A vystěhovalci se podívovali té plodnosti, jež se jim zjevila po sterilnosti slané pouště. Náboženství, jež přijali v Evropě před několika měsíci, bylo náboženstvím plodnosti. Pak mísíce se do zástupu cizinek, plodné matróny se vychloubaly svým štěstím, líčily radost svého domova, chválily sílu a rozumnost svých manželů:

„Pojďte se mnou, mladá dívko, jsme již čtyři manželky a žijeme společně se svým manželem. Pojďte sdílet naši společnou něhu. Naše děti jsou ještě malé, nikdy se nedoví, která z nás je jejich matkou, a jejich dětská láska nás obklopí všech pět.“

„Pojďte se mnou, ó mladá dívko, pět manželek žije v domě a náš manžel má ještě tři ženy, dvě, jež žily kdysi, a jednu, jež se narodí za tři století.“

„Pojďte se mnou, ó mladá dívko, budete plodná v národě plodnosti. Náš národ zaplaví svět a tehdy nastane doba blaženosti.“

„Pojďte se mnou, ó mladá dívka, můj manžel má patnáct žen a vy budete nejhýčkanější, neboť jste nejkrásnější.“

„Pojďte se mnou, ó mladá dívka. Je nás dvacet manželek a každá má svůj domov v sadu plném plodů a náš manžel nás po řadě navštěvuje.“

„Pojďte se mnou, ó mladá dívka, přišla jsem také jednou z Evropy. Ztratila jsem svou jedinou lásku. A zde je město bez lásky. A které štěstí se podobá štěstí ukojených tělesných žádostí, když duch již nezná žárlivost?“

A tyto těhotné manželky chtěly svést Evropanky, aby přivedly svému manželovi nové ženy. Mluvily s nadšením o svém štěstí bez lásky, bez žárlivosti. A všechny zapomněly na bývalé touhy po něžné lásce dvou bytostí.

Břicha těchto žen prorokovala velikost národa. Jejich potomstvo se rozmnoží světem.

Několik manželek v každé rodině se navzájem povzbuzovalo, pomáhalo si, pečovalo o sebe vzájemně, žilo ve shodě, aby manžel zbavený nepokojných tělesných žádostí rozmanitostí jejich ukájení se mohl věnovat svým podnikům k získání bohatství, kdežto plodnost těchto žen zvyšovala činnost mužů úměrně k tomu, jak vzrůstaly potřeby domácnosti.

Na náměstí Unie byla teď tři shromáždění: shromáždění pohanů, k němuž se přidali méněcenní muži, negři, žlutí a celé divoké obyvatelstvo dobrodruhů; shromáždění mormonů s Lamanity, kteří zapomněli, že po zmrtvýchvstání přišel Kristus kázat do americké země, a konečně shromáždění žen, v němž plodnost mormonek vystavovala okázalé sliby budoucnosti zrakům Evropanek.

V tom okamžiku se celé náměstí oživilo, hlavy se otočily k široké ulici, z níž přicházel majestátně malý hlouček mužů. Byli černě oblečení a na hlavách měli cylindry. Byla to rada dvanácti. Weber

C. Kimball, Hlasatel milosti; Perley P. Pratt, rajský Lučištník; Orson Hyde, Ratolest Israelovy olivy; Williard Richards, Strážce archivů; William Smith, biskupská Berla Jakubova; Wilfred Woodruff, Korouhev Evangelia; George A. Smith, Štít Pravdy; Orson Pratt, Ošetřovatel Filozofie; John Page, sluneční Hodiny; Liman Wight, divoký horský Beran. Chyběl Obhájce Práva, John Taylor, který cestoval po Evropě. A průvod uzavíral Lev Páně, samotný Brigham Jounge, kterého přirovnávali ke svatému Petru; byl to druhý prorok mormonismu, zakladatel nového národa, jenž měl titul Prezident Svatých posledního soudu. Rozmlouval přátelsky s Lorenzem Snowem, starším, který přišel z Evropy jako průvodce novokřtěnců.

Při pohledu na vznešené osobnosti seskupily se opět mormonky v hloučky a nedbajíce emigrantek přidaly se k shromáždění Svatých. Lorenzo Snow představil Prorokovi své sestry a vystěhovalce, kteří se vmísili mezi pohany. Představil je také celému shromáždění a bylo uzavřeno několik svazků mezi emigrantkami a mormony, kteří o ně přišli požádat; byly uzavřeny také dva svazky mezi jedním vystěhovalcem a dvěma jeho spolucestovatelkami. Sám prorok rozmnožil svůj harém o jednu Norku, která se ustavičně smála a červenala, o jednu smělou Angličanku, jejíž formy nadouvaly mexický oblek, a o jednu Maďarku s šedýma očima, která se nemohla naučit jedinému anglickému slovu po cestě, kdežto její družky norské, německé, dánské, italské, švýcarské, dokonce i ta jediná Francouzka, kterou se podařilo přivést, se do angličtiny rychle vpravily.

Tito vystěhovalci a tyto emigrantky teď byli oddáni. Zbývala už jen Francouzka oblečená jako námořník. Odmítla postupně všechny mormony, kteří ji žádali o ruku; sám prorok ji žádal, aby vstoupila do jeho harému, odmítla ho jako ty ostatní. Brigham

Joung se na ni chvíli díval pozorně, pak ji pozval do svého domu až do té doby, kdy se bude chtít provdat. Všichni vystěhovalci a emigrantky se připojili k shromáždění mormonů; staré manželky uvítaly radostně nové sestry; hodnostáři Rady dvanácti se připojili ke svým ženám a zbyla tu tedy již jen dvě shromáždění, pohanů a mormonů, a Brigham Joung stál před nimi a vedle něho seděla na zemi ta rozmarná Francouzka, která teď litovala tři tmavých pokojů, naplněných cetkami a bibeloty v pařížské ulici stoupající do kopce a čtverylek na plese de la Grande Chartreuse, kde před třemi roky debutovala v čepci pod ohromným stanem. Daleká lítost! Jejím protějškem byl fashionable dělník! Daleká lítost! Byla grizetou mezi vojáky na pochodu, několika bohémскими studenty a lupiči. Daleká lítost! Ve čtvrti Bréda se stala Loretkou. Zpívala:

*Toť Loretta,
pěnkavka bruneta,
jež štěbetá tišej a tišěji:
milujte, pane, a nechte studii.*

Na náměstí Unie Brigham Joung pozdvihl ruce a všichni muži, mormoni i pohané se odhalili. Teď začal prorok mluvit. Vychvaloval vznešenost nového náboženství, právě, že je přístupno všem pravdám, pokud se zjevují. Radoval se, že Bohové seslali anděly mezi svatý národ. Nařídil bohatým, aby rozdělili svůj přebytek chudým. Nadšeně chválil mnohoženství, oslavuje tělesné úkony.

Je to ohromná radost člověka, že může tvořit jako božstvo. Chtěli by omezit tvořivou schopnost muže na lůno jediné ženy! Není to urážka generace? Což tato tvořivá schopnost mužova ustává při těhotenství jeho manželky? A proč zakazovat manželku, aby

tvořil, po dobu jeho trvání? Rostte a množte se, dítky Boží! Rozkoš nás činí podobnými Bohu, stoupáme do ráje pociťující ji. Rodte se, rodte se, synové a dcery Svatých, rostte a množte se ve jménu Merera, při Odirothovi, Merevossovi, Marnikambinissim...‘

A mluvil takto dále prorockým jazykem a nadšení veškerého lidu mormonského a pohanského vyvrcholilo a všechny oči zářily jako ohnivé drahokamy. Pak vyrazil zástup pronikavé výkřiky, zatím co prorok mluvil. Ruce sebou zmítaly, těhotné ženy se smály tak, že nemohouce již unést tíhu svých třesoucích se břich padaly na zem. Bylo slyšet zvláštní zpěvy a indiáni vyráželi hrdelní výkřiky, jež zněly jako umíráček, pak zazněly rozdírající výkřiky žen ze zástupu pohanů a několik ustrašených se třáslo vzlykem. Pak hrubé výkřiky mormonů přešly v řev a křik a několik osob omdlelo vyrážejíc pronikavý výkřik, který zněl jako neblahé volání ptáka věštícího neštěstí. Teď zachvátilo zástup nesmyslné šílenství. Křeč zachvátila veškerý lid a všichni ti, kdo neodmleli, se vrhli na zem a zdvihající hlavu, hledíce do tváře Brighamův Jounгови, vyli jako vzteklí psi. Kázání pokračovalo a hlas prorokův přehlušoval jek mužů a žen. Křičel ze všech sil, s očima zdviženýma k nebi, s cylindrem v týle, napínaje krk, a jeho námaha byla tak velká, že mu praskla knoflíková dírka ve vysokém límci, kravata mu vylezla na krk, košile se rozevřela a vole prorokovo se rozložilo po jeho hrudi jako kravské vemeno. Mluvil hřímavým hlasem a naklonil se nyní dopředu, aby mohl hledět do očí vyjícím, kteří k němu lezli po čtyřech, kteří chrochtali a cenili zuby. Svlékl si redingot a mával jím nad hlavou vyrážející nesouvislé výkřiky a všichni šílení psi vstali a náměstí náhle znehybnělo a prorok začal znovu své kázání.

Brzo tento šílený lid zachvátily křeče; těhotné ženy měly prudké křeče, jako by měly slehnout; muži se kroutili jako prádlo, které se ždímá, a hlouček žen běhal pozpátku kolem náměstí a jejich

hlavy se nadšením tak stočily, že měly obličej obrácený na záda. Indiánům vystoupily oči z důlků a visely na obličejích jako pavouci pověšení na své pavučině. Všechno bylo v křeči, obyvatelstvo, město. Jejich proměněné obličejové byly k nepoznání a jejich výraz se měnil každým okamžikem.

Pak nadšení vzrostlo z výkřiků prorokových, všichni usedli na bobek a začali skákat jako žáby mávající rukama, svíjejíce se jako neznámí plazi, groteskní a příšerní. Hlas prorokův změknul, mluvil teď chlácholivě a svíjení ustalo. Celý zástup se vrhl na zem a válel se z boku na bok, jako by byl kolébán. Pohyb těl se zrychlil a byli tam někteří, kteří se váleli ztuhlí přes celé náměstí a vraceli se vrážejíce do sebe, převalující se přes sebe, mísíce se, zraňující se.

A Brigham Jounng začal zpívat pronikavým hlasem a velmi falešným mávaje stále svým redingotem a tyto pronikavé zvuky otráslly všemi těly, jež náhle povstala a pak se sehnula do oblouku, s hlavou u nohou, a tak se začala válet přes náměstí jako nedokonalé kulaté obruče.

Váleli se v tisících a prorok stále zpíval až do okamžiku, kdy zapadající slunce utvořilo z jeho redingotu bič a on jím začal bičovat lidské obruče, aby je zahnal do přiléhajících ulic, kde se natáhly vydávající hrozný výkřik a zůstaly nehybné, pokryté prachem a krvavými slinami.“

V

„To je děsné,“ pravila Elvíra po okamžiku mlčení, a zatím co se starý Mahner vzpamatovával. „To je děsné. A já jsem myslela, že je to tak zábavné být mormonkou.“

„Mnohoženství není sinekura, pokud vím,“ poznamenal nepravý Ovide, o jehož statečnosti svědčila palma, dvě stříbrné hvězdy a jedna zlatá. „Vždycky jsem o tom pochyboval. A nebezpečí být fanatikem je tak velké jako to, když padneme při útoku na zákop bez kulometů.“

„Fanatické výlevy neobyčejně časté v Americe před nějakými třiceti lety,“ řekl starý Mahner, „prořídly v době, o níž vám vypravuji.“

„Budu pokračovat!“

„Jednou večer v době večere se vrátil starší Lubel Perciman domů s novou manželkou, s níž ho právě oddal prorok. Byla to Francouzka jménem Paméla Monsenergues, která se od té doby jmenovala Paméla Perciman.“

Dlouho odolávala dvoření mladých mormonů, ženatých nebo dosud svobodných, a rozhodla-li se ve prospěch Lubela Percimana, bylo to proto, že jeho ženy byly mladé, příjemného zevnějšku, že ji navštívily v příbytku Brighamů Jounge, kde bylo Francouzce poskytnuto pohostinství.“

„Poznávám v tom svou babičku,“ pravila Elvíra. „Milovala ženy, a pokud se týče mne, nikdy jsem v tom neviděla nic špatného.“

„Lubel Perciman,“ pokračoval starý Mahner, „byl Angličan z Londýna; byl přilákán do velkého Slaného Jezera mnohoženstvím. Myšlenka, že bude mít harém jako veliký Turek, ho přiměla,

aby se usadil mezi mormony a aby se tak přidal k první skupině vystěhovalců přivedených z Anglie Brighamem Joungem. Přijal nauky Svatých, ale jinak to byl člověk úplně lhostejný ve věcech náboženství.

V Anglii jsou skeptikové méně vzácní, nežli si myslí. Lubel Perciman nevěřil ničemu, o čem se nemohl přesvědčit skutečností. Miloval neobyčejně ženy a velice dbal o svou úctyhodnost.

Tyto sklony jeho povahy byly příčinou, že se usadil mezi sektáři v Utahu. Kdežto v Londýně oddáváje se svým sklonům byl by býval pokládán za zhýralce, ve Slaném Jezeře úcta, jíž byl zahrnut pro své bohatství a přesné dodržování předpisů a obřadů mormonismu, vzrůstala s počtem jeho žen. Jeho bohatství, jež záleželo v pozemcích a statcích, bylo značné, a jestliže prvá léta svého pobytu v Americe žil z důchodu, jež dostával z Anglie, založil v několika málo letech mormonské bohatství, zúčastňuje se podniků Brighama Jounge, který byl velmi dobrým obchodníkem. On první založil ohromné obchodní domy, jaké dnes vidíme ve všech velkých městech a kde se prodává všechno.

Lubel Perciman si nejdříve vzal tři ženy, s nimiž se seznámil na lodi, která je vezla z Evropy, a dal se oddat hned po příjezdu. Žili všichni čtyři v nejlepším hotelu Slaného Jezera, nežli nový svatý si dal vystavět dům.

Zevnějškem se podobal anglickému statku a uvnitř byl zařízen s vynalézavostí, vkusem a bohatstvím řídkým u mormonů v oné době. Sotva se zařídil, požádal Lubel Perciman o ruku dvě mladé mormonky, dcery důležitých osobností v republice, a prorok, ježmuž se velmi líbila taková horlivá péče o mnohoženství, zpečetil jejich svazek.

Pak při každém příchodu emigrantek bylo vidět Lubela Percimana, jak si bere novou manželku. Žily v přepychu, každá měla

svůj pokoj, a v Salt Lake City se říkalo, že jejich manžel dal vystavět tak velký dům, aby v něm mohl ubytovat sedmdesát žen; ale přeháněli, neboť by se tam nebylo vešlo ani dvacet osm manželek.

Lubel Perciman jich měl čtrnáct; všechny byly mladé a půvabné. Tvořily záhon, na němž se mísily květiny několika podnebí. Pět z nich bylo Angličanek, dvě se narodily v Illinois, jedna v Pensylvánii, jiné v Massachusetts, byly mezi nimi dvě Dánky, jedna Irka, jedna Ruska, jedna Němka a jedna Holanďanka.

Byly vždycky přepychově oblečeny a pokud možno podle pařížské módy. Každou poštou přicházely módní žurnály, obleky, klobouky, stuhy, látky, výšivky, noty, určené pro manželky Percimanovy. Žily jen v zábavách, hostinách, vyjíždkách v kočárech, hudebních večírcích; nevynechaly ani jedno divadelní představení a občas pořádaly večírky, na nichž se mluvilo o literatuře, náboženství a časových otázkách, plesy, kde bylo vidět nejvybranější společnost Salt Lake City. Tři z nich byly hudebnice. Mezi těmito ženami byla básnířka, jejíž verše vycházely v Deseret Review. Každá měla svou panskou, kdežto dva čínští kuchaři a čtyři černí sluhové doplňovali personál.

Když přijela poslední evropská karavana, Lubel Perciman, který se přišel podívat na emigrantky, vrhl toužebný pohled na onu Francouzku, Pamélu Monsenergues, oblečenou za námořníka, jež hleděla furiantsky na ty, kteří se na ni přišli podívat. Brutálně jí navrhl, aby se stala jeho ženou, ale řekla ne, smějíce se, pravíc, že si to rozmyslí.

Pak v domě proroka, jenž ji vzal k sobě, měla záchvat pláče a zoufalství. Křičela, že se chce vrátit do Paříže, že neví, co bude dělat v této zemi. A Prorok svěřil péči o její útěchu několika svým ženám, manželkám číslo 8, číslo 11, číslo 19 a číslo 20; mluvila na ně hanebným tónem, používajíc té trochy, již se naučila na lodi,

říkajíc že nikdy nebude moci žít s ostatními ženami, že věří v Panu Marii a Pána Boha, ale zde že dobře vidí, že je mezi pohany; že opouštějíc Paříž nemyslila, že jde do země divoké, ztracené v hloubi pouště, že se dala přemluvit panem Taylorem, který je pouhý pokrytec se svým obličejem svatého muže a přitom má pěkné zaměstnání, hledá ženy pro Američany; a říkala vůbec pěkné věci na adresu Božího práva, nazývajíc jej lidožroutem a překládajíc tento výraz doslovně do angličtiny, takže mu nikdo nerozuměl, a manželka číslo 19 se svíjela smíchem, poslouchajíc ty směšné výrazy, ty barbarismy, ty nářky, ty urážky, kdežto dámy číslo 8, 11 a 20 vypadaly zděšeně. Pak vyprávěla Paméla Monsenergues o svých milencích a o posledním, Adolfovi, který měl pláštěnku s bledě žlutou atlasovou podšívkou a jenž ji opustil, aby žil s herečkou, která už nebyla mladá. Pokud se týče jí, Pamély, ona ho nikdy nemilovala, toho Adolfa, ale byl žertovný a bavil ji, a ona se s ním trochu začínala nudit, když ji potkal Taylor na bulvárech 4. prosince a ona udělala největší hloupost svého života: odjela do Ameriky. Bylo to také trochu vinou jejího otce, který byl vždycky nadšen tím, co se dělo mimo Francii.

Ach ne, nechci pouštět, tábory, indiány, bohy, duchy, harémy! Jak se můžete všechny takhle shodnout? Ne, Evropa, Francie, Paříž, bulvár, Romainville, Porte Maillot. A plakala otírajíc si jednou rukou oči a druhou hladíc horského skopce, podobného malému daňkovi, který jí roztomile lízal paži. A manželky číslo 8, 11 a 20 nedbaly smíchu paní číslo 19 a snažily se přivést Francouzku do dobré nálady. Lichotily jí, dělaly jí poklony o jejích šatech, o jejím živůtku a rukávech à la pagode, říkajíc jí, že je hezká a že slzy ji hyzdí, vychvalovaly jí rodinný život v Utahu, zdůrazňovaly jí přepych, jímž vládnou, dodávajíc, že se bude těšit z podobného přepychu, vyslechne-li návrhy Lubela Percimana, jemuž ji prorok určil.

A jaké je to štěstí, dodávaly, nemít příčiny k žárlivosti. U mormonů se žena nemusí bát, že ji manžel bude klamat mimo domov. Má doma rozmanitou blaženost, jež ho chrání před přesycením. A přestane-li ji milovat, co na tom záleží, tělesná láska není nesmrtelná, kdežto láska manželská je věčná. Zůstává doma, vážená, milovaná, ne-li zbožňovaná, a její vážnost v domácnosti vzrůstá, kdežto tělesné rozkoše jsou údělem nových manželek, jež si manžel přivádí domů.

A říkaly, že jsou šťastnější než jiné ženy, které se nemohou oddat přirozenému způsobu života, musí myslet jen na koketerii, aby dostaly manžela, milence a často jsou bezmocné, kdežto u mormonů, nemůže-li žena udržet manžela, je zde jiná manželka, jež jej vábí a udržuje jej u rodinného krbu, a je to také důkazem lásky, jestliže opuštěná se opět stane oblíbenou, což se vždycky stává. Všechny hry lásky jsou zábavou mormonského domova a jen zřídka je třeba si stěžovat jako jinde, že bezmezná žádostivost mužů by se vybíjela v místech, kam je přístup zakázán.

Zároveň je množství manželek udržuje v nutné zdrženlivosti vůči krásnému pohlaví, neboť žádná z nich se nechce ponížít v očích ostatních žen, jež ji téměř nenechávají o samotě a neposkytnou jí příležitosti (nenalézajíce jí ani samy) k porušení manželské věrnosti.

A ponenáhlu tyto řeči počaly působit na duši Pamély. Připustila tyto rozumné důvody, aniž by je vzala doslova. Manželka číslo 19 se na ni pokradmu usmívala, krčila rameny, ale nevměšovala se do poučování a zatím co ostatní mluvily, odešla k oknu a její obličej zesmutněl, jako by očekávala někoho, kdo nepřichází. Pak, když se obrátila, opět se usmívala, jako by se posmívala tomu, co říkaly, a navrhla, aby šly popít čaje se smetanou a pojíst lehké zákusky.

Mezitím Lubel Perciman neustával ve svém ucházení, a každé ráno dostávala Paméla kytici vzácných květin, kterou jí posílal. Jed-

nou jí poslal drahé mokasíny, ozdobené malými rubíny, modrým peřím a mušličkami. Jindy přišly všechny manželky Lubela Percimana na čaj a všechny ženy, různých národností, chválily život, jež vedou, galantnost svého manžela, jeho sílu, jeho inteligenci, způsob jeho milování a jeho bohatství, takže Paméla byla okouzlena jejich řečmi, a když příštího přišel Lubel Perciman elegantně oblečený s bílou kravatou, přijala jeho nabídku, myslíc si:

„Konečně bohaté manželství je příležitost, jíž je nutno se chopit, když se naskytne a nenalezla bych jich tolik v Paříži; tihle lidé snad mají pravdu.“

Žádala však, aby manželství bylo uzavřeno, až si bude moci obstarat bílé šaty, jež si sama stříhla a ušila za pomoci prorokových manželék. Neodvážila se požádat o oranžový květ, poněvadž naň již neměla práva, myslila si, ale v den obřadu si dala na hlavu věnec z bílých růží a ozdobila se náhrdelníkem, jež jí dal její snoubenec a který se skládal z ohromných perel, jako ty, jež Římané nazývali unie po válce s Jugurthou.

A při svatebním obřadu bylo její srdce smutné až k smrti, steskem a úzkostí; přirovnávala se bezděky k řečám, jež viděla na své cestě Kalifornií a Utahem, na jejichž dně se hemží hadi. Cítila ve svém srdci velký smutek, a nezvyklé obřady, jež ji vůbec nezajímaly, ještě zvyšovaly její utrpení.

Povoz měl odvézt manželky do bytu, a náhodou v okamžiku, kdy Lubel Perciman pomáhal Paméle na stupátko, projel mimo ně jezdec na černé kobyle, který byl oděn v dlouhou bílou tuniku, a na jeho maskovaném obličejí poznala zelenou masku a zlaté slzy Danitů. Jeho neposkvřená tiára vypadala vznešeně. A srdce Paméline silněji zatlouklo, myslila si: „Tohohle jsem si měla vzít. Je krásný a tajemný, kdežto můj Lubel vypadá jako zbohatlý obchodník se svým plnovousem.“ A myšlenky na cizoložství, na

útěk se jí mihly duší. Přála si, aby ji Danit vzal do sedla a odnesl ji do jiné země, pak myslila na hroznou pověst Danitů a třesouc se přitiskla se k svému manželovi, jenž se na ni téměř nedíval a nemluvil ani slova. A když byla ve svém novém bytě a vcházejíc do salónu spatřila čtrnáct žen, jež ji vítaly stojíce seřazené proti ní uprostřed pokoje, vybuchla smíchem, myslíc si:

„Jen co je pravda, moje manželství vypadá směšně, chybí tu jen černoška.““

„Pravda je,“ řekla Elvíra, zatím co pan Mahner si vzal šňupec, „pravda je, že to nebylo obyčejné. Viděla jsem velmi divné věci v Rusku a můj první milenec Georges mně ukázal všelijaké věci, ale nikdy jsem neviděla harém. To jistě není obyčejné. Snad konečně není nudné žít v harému, když někomu nejsou protivné ženy, tak jako mně.“

„Snad budete moci ochutnat tohoto života po válce,“ pravil nepravý Ovid du Pont-Euxin; „ale myslím, že přináší-li vyprávění mého prastrýce nějaký problém, rozřeší jej naše evropská instituce a mravy předem negativně.“

VI

„Ó lidé země, kde se nic nemění,“ pravil kazatelsky Otto Mahner, „necht' ten, kdo nežije v mnohoženství v Evropě, hodí první kamenem po mormonech!“ A vtáhnuv nosem nový šňupec, pokračoval ve svém vyprávění:

„Se zvukem šustícího pergamenu, jenž ohlašuje blízkost hada, patnáct žen staršího Lubela Percimana, s výstříhy, oblečeny v šaty z měnivého hedvábí s volány, vyšlo ze své zahrady, umlouvalo se chvíli na nároží, kde stál jejich dům vedle domu Orsona Spencera, na severozápadním rohu, kde se křižují ulice Radniční a ulice Emigrantů.

Mezi patnácti ženami bylo snadno rozeznat čtyři Američanky s jejich spoustami vlasů, v nichž se pojily s překvapujícím množstvím nepravých vlasů jejich vlastní, které byly velmi krásné, a které si pudrovaly nemírně obličej, krk, hrud', paže škrobovým pudrem. Pět anglických manželek mělo na hlavách královské diadémy ze svých červenozlatých vlasů, jejichž červánkové odstíny skoro stejně činily tyto ženy dokonale bílé, podobné pěti hořícím svíčkám.

Dvě dánské manželky, Ruska a Holanďanka měly velké uzle z těžkých copů vlastních vlasů, kdežto černé vlasy Irky v měkkých vlnách odhalovaly její živý, bílý obličej. A jediná Francouzka Paméla měla kaštanové vlasy jako vydří srst.

Šlo jich takto všech patnáct ulicemi nového města, kde obchody byly zavřeny, neboť onen den 29. září 1852 byl dnem velkého svátku, dnem, kdy Brigham Jounge prohlásil národu mormonskému zjevení o mnohoženství. Dveře byly zavřeny, ale ve výkladech bylo vidět zboží rozložené s péčí a barbarskou zálibou pro dekoraci.

Fotograf Marsenne Cannon vystavoval daguerrotypie hlavních osobností mormonismu a jejich manželek.

Holič William Henneper, který současně vedl restauraci, vystavěl z lahví amerického vína, Catawba a Isabella a také šampaňského a portského, z bílých, červených a zelených kousků mýdel, z flakonů kolínské vody a z krabic konzerv bizarní budovu, jež představovala chrám vystavěný mormony v Nauvoo. V obchodě Williama Nixona byly ohromné hromady zrní pšenice nebo kukurice, brambor, melounů, jež budily obdiv v tomto městě vystavěném ve vyprahlé poušti.

U Johna a Enocha Rouse, v obchodě smíšeným zbožím byly pyramidy z krabic s ústřicovými konzervami, z lahví zavařenin, mezi nimiž byly vystaveny obleky z daňčí kůže, provazy, zbraně a náboje, bedny cukru, krabice tabáku, bečky sádla, mouky, pytle kávy. Byly tam obchody s módním zbožím s nápisem Pařížské a deseretské módy. V Hlavní ulici byla také knihkupectví, mlékárny, velký hotel Utahu vedený Piemontanem, který byl zubním lékařem, obchodníkem smíšeným zbožím a koňarem, a před svým domem uvázel ke kůlům všechny své mezky. Byla tam všechna vzácná zvířata pro ty, kteří cestují horami a pouští, některá černá, s jasnými a výraznými očima, vysoká jako klisny, jiná malá, živá, půvabná, jež s takovou oblibou jsou přirovnávána k velkým myším. Měla na hlavách malé úly, což je symbolem mormonismu, a pokaždé, když projel nějaký kůň ulicí nebo sousedními ulicemi, tito mezci se namáhali přetrhnout opratě, aby mohli jít za ním, a bylo jich tolik, že všichni nemohli vejít před dům a stáli až před krámy Johna Needhama, Georgese P. Bournea, Johna Chilletta, kožešníka, který vyřezává ze dřeva rozmlouval na prahu svých dveří s lovcem, jenž vyprávěl o zemích, jimiž prošel, o krajinách na Červené řece, Tennessee a Arkansasu. A všude nad těmito krámy, na domech, na muzeu,

na Tabernakulu, na domě Eudorově, na domě lva s portikem byly vyřezány nebo namalovány symbolické úly nebo též jméno zjevené Deseretovi a vždycky ‚vševidoucí oko‘, z něhož vycházely paprsky, posvátný znak Svatých posledního soudu.

A patnáct žen staršího Lubela Percimana takto došlo až před Tabernakulum mormonské teokracie, kde se právě skončil obřad, při němž prorok povolal Svatým a celému vesmíru dogma mnohoženství. A aby toto posvěcení mužné schopnosti získalo ještě větší majestát, vycházel z Tabernakulu obřadný průvod, aby obešel celé město.

V čele kráčeli velekněží, nesoucí zednickou lžící a krokev, kteří překlenuli oblouky Jordán zaslíbené země americké, a za nimi s týmiž odznaky kráčeli sochaři, architekti a zedníci zaměstnaní při stavbě chrámu.

Za nimi táhli voli, jež vedlo pět mladých squaws s dlouhými řasami, s hladce přičesanými, černými, lesknoucími se vlasy, jež jim skrývaly polovinu obličeje, oblečených v plášť ze žluté slámy, ozdobených náhrdelníky z drápů, tyrkysů, mořských mušlí, kovových přívěšků, na nichž byl zavěšen perlami vyšíváný sáček s lékem, povoz, na němž byla ohromná klec, ve které tlouklo křídly třináct černých orlů, představujících třináct původních států, zatím co indiáni zpívali ve svém jazyce hlasem dokonale intonujícím.

Za touto károu kráčeli vojenští trubači, troubící válečný pochod, před nimi šel praporečník a za nimi tlupa hudebníků oblečených po mexikánsku s širokými špičatými klobouky na hlavách; hráli na píšťalu, klarinet a hoboj a jejich hudba se střídala se zvukem trub, fanfárou na plechovém nástroji Siciliána Ballo a s hlasy zpěváků, kteří šli za nimi, oblečení jako zákopníci nesouce indiánské váčky.

Pak pěkně v pořádku pod velením kapitána Pettigrewa kráčel oddíl mormonského vojska kolem čtyř černých otroků, kteří nesli

veliký úl, představující území Utah a připomínající jméno zjevené Deseretovi nebo zemi malé včelky.

V tom okamžiku missourský negr, který přišel téhož jitra, vezoucí trakař v průvodu michiganského krysaře, jenž chtěl položit léčky na řece Jordánu a na březích jezera Utahu, vrazil do patnácti žen staršího Lubela Percimana. Tento negr v modré košili, s klidnými očima, vytruboval své zboží po městě a někdy se zastavoval, aby zatančil gigu před domy, jež se mu zdály bohaté, odstrčil prudce ženy ve večerním obleku, jež mu stály v cestě, a kdežto všechny se vyhnuly, Američanky hněvivě vykřikly a rychle se vzpamatovavše z prvního leknutí vrhly se na nešťastníka tlukouce ho vějíři. A on, který chtěl mluvit s prorokem, jenž přicházel v průvodu vedle patriarchy a mezi apoštoly, klopýtl a upadl před vznešeným průvodem.

Prezident se zastavil a s ním celý průvod a zatím co trubky dále troubily, černocho zvolal:

„Viděl jsem, jak Kristus-Adam sestupuje z oranžového nebe se svými ženami, a bohové v dálce létali prostorem a oznamovali vykoupení černocho.“

Ale Brigham Joung se tázal svého souseda Kimballa, který se hlučně smál:

„Jaký prokletý a lživý duch posedl schránku tohoto černocho za jeho hříchy?“

A ze zástupu Sedmdesáti, jenž šel za ním, vystoupili čtyři muži, kteří vzali Francouzce Paméle, aniž by se jí otázali, šálu, již měla přes ruku; zkroutili tuto hedvábnou šálu jako provaz, udělali uzel, jež přehodili přes silnou větev moruše stojící na okraji ulice a uchopivše černocho, který se bránil a zoufale křičel: „Já jsem Esu Caudland, syn Missouri“ a „Já jsem Yankee!“, pověsili jej za potlesku všech těch, kteří se dívali na tento výjev a za hlučného smíchu

Američanek, jimž oči zářily radostí, kterou měly ze své okamžité pomsty.

Oběšenec se ještě zmítal, jeho nohy tančily gigu s hbitostí, v níž je vycvičil, a jeho tmavý obličej vypadal, jako by měl na místě očí dvě velké bílé ještěřky, jež se válely proti sobě, a nadšení dostoupilo vrcholu, když z úst oběšence vytryskl proud slin, a jeden hudebník z Nauvooského orchestru, který byl kdysi velrybářem, vykřikl: ‚Koukejte, jak funí!‘ jako volá námořník pozorující moře ze stožáru, když spatří velrybu.

Pak po posledních křečích missourského negra pokračoval průvod ve svém pochodu pod strnulým pohledem mrtvého, ztuhlého jako požívač opia.

Napřed kráčela velká loutka představující sedící ženu s korunou z hvězd a neviditelná kola skrytá v soklu byla poháněna dvěma muži, jež nebylo vidět, kdežto třetí muž otáčel hlavou, jako by patřila živé ženě, a občas zázračná modla mluvila, ale to křičeli muži uvnitř stroje:

‚Já jsem Americká Demokracie, země velkých žen a nezkrotných mužů, kteří stvoří obry větší, nežli jsou ohromné borovice.‘

Za ní šla rada biskupů a kolegia nižších kněží, za nimiž následovalo několik šamanů utažské rasy, a za nimi jel vůz Tištěných spisů narovnaný Abrahamovými papyry, rukopisy překladu Knihy mormonů od Josepha Smitha, prvními knihami a prvními časopisy, tištěnými mormony, a kolem kráčely zbytky rodiny Josepha Smitha; na voze seděl patriarcha, mladý muž se zavřenýma očima, a držel v stříbrné skříňce urim a thummin, božský nástroj jasnovidnosti.

Množství mladých dívek, oblečených v bílý mušelín, neslo korouhve v barvách různých národů světa a za nimi ve vzdálenosti asi deseti metrů kráčel sám pan Phelps se sklopenýma očima, a dívali se na něho s hrůzou, neboť byla o něm zvěst, že představuje

dábla při obřadech endowment, totiž obdarovávání, a za ním šel dlouhý zástup dětí, jež nesly nápisy z mormonských písmen, a tyto děti zpívaly nápěvem, který připomínal někdy smích husy wa-wa, a někdy také pozdvihující se náhle jako zvuk trouby připomínaly jejich mladistvé hlasy křik velké severské labutě.

Pak v hustých řadách před zástupem věrných se blížili rozmlouvající mormonští hodnostáři. Lubel Perciman vybočil z řady a šel pozdravit své manželky, s nimiž měl obědvat u Kimballa, kde se mělo hrát divadlo a potom tančit. Přistoupil k Paméle, tázal se jí, zvykne-li si mormonskému životu, a dodal:

‘Víte, Pamélo, že moje touhy nejsou dosud splněny. Jsem váš manžel, ale dosud jsem nevykonal práva manželova. Maje ohled na vaše rozmary, čekal jsem, až prorok povolá zjevení o mnohoženství. Od toho okamžiku se stává mnohoženství naším dogmatem a dnes večer se s vámi spojím ve vši posvátnosti.’

Ale Paméla ho téměř neposlouchala, neboť v tom okamžiku jeli kolem na svých koních Danité oslňující bělostností a jejich oči se nespouštěly toho, jenž jel v jejich čele a jehož maska se k ní na okamžik obrátila. A v zástupu, který se díval na průvod, bylo několik federálních důstojníků, kteří se usmívali, když se jejich oči setkaly s očima některé mormonky, a Paméla viděla, jak jeden z nich se neustále otáčel k zástupu manželek prorokových. Manželka číslo 19 se obracela často k důstojníkovi a jejich oči měly barvu vlhké myrty. Byli odděleni skupinou, v níž byl žid jménem Miláček Mendozův, který se uklonil v okamžiku, když byly mimo vezeny na voze slavnostně rozložené vlastnoruční papyry Abrahamovy. Pak pokračoval v živé hádce s utským pohlavárem Milopitzem, jenž stál vedle něho a stručně mu odpovídal hrdelní angličtinou, bez f, následkem toho, že lidé jeho rasy nemohou vyslovit tuto souhlásku. Ut oslovil Miláčka Mendozova nazýváje

jej svým bratrem a žid, neznaje ho, se ho tázal po příčině této důvěrnosti.

„Což nevíte,“ odpověděl indián, „že podle svědectví mormonů jsme z téže rasy?“

A Miláček Mendozův uvažoval se sklopenou hlavou, zatím co byly vezeny mimo ostatky Abrahamovy.

„Věřím vám,“ pravil zdvihaje hlavu. „Je mnoho podobnosti v obřadech našich dvou národů. Také jméno Ut, které se vyslovuje skoro jako slovo, jež označuje Židy v němčině, by mohlo ukazovat na judajský původ. Ale doznejte, že náš duch je si málo podobný, neboť je-li pravda, že duch rasy, rodiny, slovem duch tradic v nás žije, neštěstí, jež stihlo naše postavení mezi rasami velmi se různícími od naší, nám dala opravdovou schopnost chápat i využívat novot. Máme praktického ducha, nejen ve hmotných věcech, ale též ve všem, co patří do oboru duševní inteligence. Vy naopak držíte-li se tradic, neumíte je uchovat čisté, totiž živé a moderní. Vy jste chát-ra deseti rodů, my jsme princové královského rodu Judova. Tento rozdíl vysvětluje naše ponížení, vysvětluje také našeho génia, který vládne, zmocňuje se bohatství a požidovštjuje obřady a nechybí mnoho, aby judaizace celé pánve Středozemního moře se nestala skutkem. Na druhé straně, pane Ute, víte, že jsem otevřel v Hlavní ulici obchod kuriozitami, starožitnostmi; nezapomeňte, že vám dobře zaplatím všechno, co mi budete chtít prodat, neboť umísťuji všechny zajímavé nebo archeologické předměty, jako zbraně, látky, kůže, výrobky z peří, vytesané kameny, sochy, nádoby, ve speciálních obchodech Východu i v evropských muzeích.“

A Miláček Mendozův, který byl dobrým příkladem judaizace, již hlásal, potvrzoval celou svou osobou, že v něm byla smíšena s izraelskou krví černá krev a čínská krev.

Utský pohlavár Milopitz se díval vážně a ne bez pohrdání na tohoto muže, který byl možná z jeho rasy, jenž mu navrhoval, aby podal čestné svědectví slavné minulosti. Kývl hlavou a obrátil se k manželce, jež s těžkým uzlem na zádech stála vedle něho pokorná a shrbená. Byli oba představiteli nevzdělanosti, pověry, hlouposti a oplzlosti, něčeho nižšího nežli chátra, a přece, aniž by tušili, na nich se budoval stát, mravy a víra, neboť jako muž byl stvořen z pozemského bláta, vznikají národy z chátry.“

VII

„Přiznávám se,“ řekla Elvíra, „že cítím veliký obdiv ke své babičce. Uměla odolávat mužům, kdežto dnes, mají-li ženy více práv než kdysi, je jim mnohem nesnadnější odolávat mužským touhám, i když, jako já a moje babička, jak se domnívám, mají celkem sklon milovat ženy a k určitým přechodným vášním pro málo mužů.“

Dnes večer začnu malovat portrét Danitův. Je to směšné, ale zdá se mi, že se podobá Pablu Canourisovi.“

„Na mou duši,“ pravil pan Mahner, „myslím, že jsem nikdy neviděl Danitů bez jejich zelené masky.“

„Ale připozdívá se, dal jsem se unést vzpomínkami, pokusím se zkrátit zbytek svého vyprávění.“

Stůl byl prostřen v sále Social Hall. Byl tam Kimball, který pořádal slavnost, se svými manželkami, Brigham Joung s celou svou rodinou, Lubel Perciman se svým harémem, jiní mormoni a jejich ženy. Rodiny nebyly pohromadě, ale pohlaví se střídala a Paméla seděla mezi Miláčkem Mendozovým a Jamesem Fergusonem, důstojníkem utského vojska, který byl také advokátem, řečníkem a hercem. Byl to asi třicetiletý muž, silný, energický a duchaplný; jeho společenské nadání ho činilo hledaným na všech slavnostech; ačkoliv byl svobodný, měl pověst zhýralce, a uznávající jeho zásluhy mormoni se ho obávali. Naproti Paméle seděl federální důstojník maje po levici manželku číslo 19 a po pravici světlovlasou herečku, která byla na turné v Salt Lake City.

Černoši obsluhovali a na stole byly hořící svíčky a ve vázách místní keramiky byly umělé voskové květiny zvláštních tvarů, práce, v níž vynikají mormoni.

Nejdříve se podávaly jako hors-d'oeuvre kobylinky, kamišové kořínky, cibule, jež jsou pokrmem indiánů, a víno catawba, které se pěstuje ve vinicích na břehu Ohia.

Naslouchali pozorně Miláčkovi Mendozovu, který chválil chuť smažených kobylek.

„Je to staré jídlo,“ pravil, „a přece je to i pro Evropany nový pokrm, který by odstrašoval nejednoho bělocha i ty, kteří myslí, že nemají předsudků. Novoty, aniž by škodily zvykům a zdravým tradicím, je obohacují, oživují, oplodňují. Stejně moudří utazští polygamové, aniž by porušovali rodinné zřízení, dávají mu více vznešenosti a síly rozšiřující je.“

A Brigham Joung, který mu naslouchal, se k němu obrátil řka:

„Mormoni jsou národ vyvolených, žijící na tomto světě ve zvláštní duchovní oblasti, což jim dovoluje nedbat ani lidských zákonů, ani zbytečného bohatství světského.“

A prorok naliv si catawba zdvihl svou sklenici směrem k Miláčku Mendozovu, který připil nejdříve na zdraví dámám a pak prorokovi.

Černoši rychle vyměnili talíře a příbory, pak se podávali smažení pstruzi z jezera Utahu, a záclona jeviště na konci sálu se zdvihla.

Dekorace byla ze žluté látky, uprostřed níž bylo namalováno Vševidoucí oko, a mladý muž, který představoval Evropu, a mladá slečna, jež představovala Ameriku, přicházeli, jeden ze dvora a druhá ze zahrady, oslovili se s úsměvem a následoval dialog, který si téměř celý pamatuji, neboť příštího roku jsme se mu učili nazpaměť ve škole.

EVROPA:

*Národové, nabízím Vám řád a krásu
Zřícenin, jež mají půvab děvčátek,
Svých řek, podobných veršům velkých básníků*

A všech svých otroctví a všech svých království
Svých bohů všech, víry své a umění.
I všeho bojovného lidstva, vonných květin.
Ó staré rodiny, živitelky pokroku,
Křižovatky, kde věky našly cestu, jíž se daly,
Vlasti, Vlasti, Vlasti, jejichž prapory mne halí,
Fantómy, ó lesy géniů, kde každý strom má jméno muže,
Ó háji, jenž couváš, aniž by ses vzdaloval,
Jsem všemi fantómy a stíny,
Vlastmi, městy, bojišti,
Ameriko, má a Kolumbova dcero.

AMERIKA:

Muži, již trpíte, ženy, jež milujete, i vy, děti, pojdte sem,
Čerpáte vodu druhého křtu
Z modrého jezírka, v němž pramení Mississippi,
Jsem naděje velkých možností a budoucnost bez vzpomínek.
Mezi stády divokých koní vzešlých z koňstva Evropy
Skotačí stáda mladých myšlenek, zrozených v Evropě,
A zjevují se nové pravdy těm, kdož jsou unaveni starými.
Zpívají, či pláčejí, modlí se, či propukají v smích
A připravují nové práce.
Nový bůh povstává v člunu ze stromové kůry,
Bohyně se čese na lukách, kde dozrává divoká rýže,
A hrdinové volají po novém božstvu.
Hle, přijíždějící loď,
Naslouchejte tanci podezřelých cestovatelů na plese mulatek,
Naslouchejte též nářku v dálce za horizonty,
Nářku těch, kdož umírají v Evropě zapomínající

*Niv, kde zraje divoká rýže na břehu Mississippi,
A černých cypřišů, skládaných v stříbrné řasnaté závoje.*

Evropa a Amerika se vzaly za ruce a sborem zpívaly:

*Moře rozlučuje oba manžele,
Toť svatební noci dvou kontinentů,
Z jednoho letí loď přes oceán.
Evropa oplodňuje Ameriku,
Evropa, mužského rodu v diplomatické řeči,
Totiž v internacionální, vlastně tedy ve francouzštině,
Slyším zřetelně mužský člen,
Kdežto femininum označuje jasně
V řeči Národů, vlastně tedy ve francouzštině,
Pohlaví Ameriky.
Evropa vztyčuje nadšeně chladný poloostrov Armorský
A Amerika se nabízí otevřeně
Tam, kde se chvěje v tropech veliká úžina.
Vznešená láska! Národové se rodí z velikého páru,
Jehož prvky podporují zasnuby.
Loď pokračuje na své plodné cestě,
Větry nadouvají plachty, sténají,
Křičí rozkoší obrů, kteří se milují.*

A v tom okamžiku malí hoši oblečení za indiány s malými dívkami oblečenými za staré dámy začali tančit kolem Evropy a Ameriky, které se políbily za potlesku stolovníků. Pak bylo vpuštěno několik divadelních amatérů, kteří se přišli podívat na představení Velkého Jedediaha. Zaplatili lístky v naturáliích: melounech, hrncířském zboží atd.

Číňané odstranili stoly a mezitím černoši hráli, při čemž se začalo tančit podle mormonské módy, totiž jeden muž se dvěma ženami. Mezi tím byly rozestaveny židle, lavice, pak se rampa ozářila, světla v sále zhasla a zatím co se stále tančilo, nežli se ozvou tři rány ohlašující představení, otevřely se náhle dveře a několik federálních důstojníků vstoupilo do sálu. Vojáci nesli před nimi pochodně.

Všichni přestali tančit a Kimball přistoupil k příchozím, aby protestoval proti jejich vetřelství, ale pět důstojníků se vrhlo na mormonky a uchopilo je kolem pasu, odneslo je k východu, dříve než mohli mormoni pomyslet na obranu. Federální důstojník, který byl přítomen hostině a tančil s Pamélou a manželkou číslo 19, je vyvedl za svými kamarády; byli venku dříve, nežli přišel důstojník milice Ferguson, který, poněvadž hrál malou úlohu ve hře Velký Jedediah, se líčil v zákulisí.

Koně očekávali únosce, kteří vyzdvihli svá vzácná břemena téměř bezduchá do sedel, vsedli na koně a tryskem uháněli z města.

Byl to šílený útěk, při němž Paméla spíše mrtvá nežli živá se nebránila, jsouc připravena na všechno. Po půl hodině se jí zdálo, že za nimi jedou ještě jiní koně. Únosci zrychlili útěk, ale pronásledovatelé je doháněli a blížili se. Brzy třeskly výstřely; kůň, na němž byla Paméla, upadl, ona omdlela, a když přišla k sobě, viděla jen maskovaný obličej Danitův se zlatými slzami, jenž se nad ní skláněl.

Řekla mu:

„Děkuji vám, že jste mne zachránil.“

On pravil:

„Lituji, že jsem mohl zachránit pouze vás, ostatní unesli pohané.“

Paméla pomyslila hned na manželku číslo 19 řkouc si:

„Je zachráněna, právě toho si přála.“

V tom okamžiku přišli ostatní Danité, kteří byli pro mezka pro Pamélu, a Paméla se vrátila do Salt Lake City sedíc na mezku, kterého vedl za uzdu oslňující Danita, jenž ji uchvátil jejím únoscům.

Lubel Perciman ji očekával a uspořádal jí slavnost. Ale onoho dne, ani celý týden, se vůbec neobjevil Brigham Jounge, jehož oblíbená manželka uprchla definitivně.

Když noc utichla, zatím co měsíc vrhal chladné a ostré světlo, starší Lubel Perciman, dobře oholený a oblečený v modré kalhoty, na bosých nohou maje mokasíny, ozdobené měnivými skleněnými korálky, chtěl poznat v celém jeho rozsahu manželské štěstí a vstoupil do Pamélinu pokoje. Usmíval se věda, že venku Danité bdí nad blažeností mormonů. Bledé hvězdy oslavovaly v nekonečnu všemocné bohy a dále nežli tito bohové jiní bohové, ještě mocnější, naplňovali světový prostor skrytou a nekonečnou energií.

Lubel Perciman pozdvihuje svícen, jež držel v ruce, pohlédl na sebe do zrcadla. Shledal, že je dobře učesaný, a jeho hubený obličej se mu líbil, a zdálo se mu, že jeho žluté vlasy jsou světelným zdrojem, z něhož se živí luna této americké noci. Pak vrhl pohled na nízké lože, kde měla spát vaše babička podobná vyhnaná bohyni zmožené únavou. Ale svícen div nevypadl starému Lubelu Percimanovi z ruky, neboť lože bylo prázdné. Paméla uprchla hned po svém návratu a moje vyprávění, týkající se vaší babičky, musí zde končit, neboť se již neobjevila mezi mormony a již o ní nic nebylo slyšet, ani ostatně o Danitovi. A domnívali se, že uprchla s ním, ale nemluvalo se o ní, neboť se všichni obávali hněvu staršího Lubela Percimana, který o ní již nikdy nepromluvil. Pokud se týče mne, neslyšel jsem už o ní ani slova až do dnešního jitra, kdy můj synovec přišel od vás a vyprávěl mi o té hezké vzpurné dívce s rozčuchanými vlasy, která, když se objevila oblečená za námořníka na náměstí Unie, udělala takový dojem na Svaté posledního

soudu. Zapomněl jsem dodat, že pomalu se rozhlásila pověst, že Danita, který zmizel současně s vaší babičkou, nebyl nikdo jiný, nežli anděl Moroni.“

„Anděl,“ zvolala Elvíra, „ale zdá se mi, která jsem vnučkou té, jejíž příběh jste mi vyprávěl, že mi rostou křídla a na mou duši dělám všechno, abych tomu zabránila, neboť chci zůstat ženou a myslím, že nemám nadání k aviatice.“

„Konečně,“ dodal nepravý Ovid, „vaší babičce nechyběl ani rozum, ani čest, jestliže se vrátila do své vlasti, aby se tam provdala a založila tam rodinu. A což to nestačí k odsouzení mravní hodnoty zákonného mnohoženství? Francouzi se nestanou stejně mormony jako Turci. A uvidíte, přece budeme mít hodně potomstva. Zvýšení počtu potomstva je vlastně především otázkou propagandy.“

VIII

Když byl ve vlaku, jenž jej odnášel do Marseille, Anatol Saintariste, důstojník na dovolené, o nějž běží, tvrdě usnul. Několik měsíců spal na zemi, a měkké lavice vagónu první třídy, jíž cestoval, ho uspaly v jakousi změkčilost. Byla to jeho první dovolená od počátku války...

Přijel do hlavního města za krásného slunečního dne a večer, když důstojník usedl opět do rychlíku, odnášel si z Paříže výtečné dojmy, jež kazilo jenom několik osidel, do nichž tu a tam upadl...

V Marseille očekával loď, která jej měla odvézt do Alžíru. Využil tohoto nuceného čekání, aby navštívil anglické tábory.

Setkání s přítelem, jenž byl tlumočnickem u anglické armády, mu usnadnilo tento výlet. Jeho průvodce uměl nosit uniformu khaki, ozdobenou hlavami sfing, a proto se těšil určité oblibě mezi anglickými důstojníky a Anatol byl vlídně přijat v jejich stanech, a ti z anglických důstojníků, kteří uměli francouzsky, zazpívali písničku, jejímiž hrdiny jsou tlumočníci:

*Netoliko ovládati francouzštinu,
je třeba znát i trochu anglicky,
může se hodit, když to ví,
tlumočnickovi.*

Anatol viděl, jak Indové vaří a Tommies se cvičí ve zbraních.

Jinak bylo město plné Angličanů, Indů, Srbů, Annamitů. Tito byli oblečeni za artileristy a určeni prý k aviatice; bylo tam také několik ruských důstojníků a trochu italských důstojníků...

Příštího dne Anatol navštívil Aix, kde náhodou ho prováděl kočí, který byl osobním kočím Cézanna. Tento dobrý muž jménem Baptiste Curnier se dobře pamatoval na svého pána: „Každý s ním musil souhlasit, ale nikdo mu nesměl lichotit.“

Pak došli až do Jas de Bouffan, kde maloval Cézanne... Potom, vrátiv se do Marseille, mohl Anatol konečně nazítří vstoupit na loď, která majíc všechna světla zhasnutá ho odvezla až do O..., kde strávil svou dovolenou.

Slyšel tam vyprávět různé příběhy, na příklad:

Starý profesor chlapeckého gymnázia, pak advokát X..., byl také velitelem hasičů a představeným lóže v O.

Při vyhlášení války opustí svou ženu a svých pět dětí, vstoupí do vojska a odjede jako kapitán.

Jednou přijde úřední oznámení jeho smrti. A vojáci jeho pluku, jeho rodáci, popisují vdově přesné podrobnosti. Kapitán X... byl zabit, právě když se chystal k útoku v čele svého oddílu, a jeho tělo, zavěšené na ostnatých drátech a velmi dobře viditelné, bylo předmětem mnohých potyček, ale nadarmo, neboť je nemohli sundat. (Poznamenejme, že v Champagne také ukazovali důstojníku na dovolené toto tělo ohlodané od myši a zlobící dřevěného koně na kulečnicku [totiž v mezeře mezi dvěma nepřátelskými liniemi] nebo alespoň tělo, jež prý je tělem kapitána X...).

Po nějakém čase dostane vdova z Německa dopis došlý neutrální poštou... V dopise praví představený jedné německé lóže:

„Váš manžel není mrtev, ale je raněn. V této chvíli je v dobrých rukou... Ale nemluvte s nikým o tomto dopise, poněvadž byste nikdy nespatriła svého manžela.“

Důstojník na dovolené slyšel také vyprávět příběh dámy ze společnosti v O..., která převlečená za Maurku běhá po kavárnách

a oznamuje záložníkům jejich určení a prozrazuje jim, kdy budou posláni na frontu.

Anatol byl svědkem nádherných slunečních západů, kdy se obloha pokryla planoucími růžemi, zářícími šeríky a fosforeskujícími fialkami.

Někdy se zastavoval v předměstích, aby naslouchal malým školáčkám, malým Francouzčkám, malým Španělkám, malým Maurkám, které zpívaly nové písničky skákající přes provaz:

A. B. C. D.

*Francie nese trofeje,
Němci prohráli šarvátku,
Kaiser dostane oprátku.*

Nebo tuto písničku o dvou slokách:

*Ach, bože, je to letos k pláči,
celý svět v mobilizaci,
kolik jich padlo, co raněných se vláčí,
jsou mezi nimi i zajatci.*

*Ať žije ročník devadesát čtyři,
to jsou muži, to jsou kavalíři,
pojedu-li do Dardanel, pojedou-li přes hranice,
ať nezapomenou na své malé krasavice.*

Anatol navštívil mešitu v O..., ale byl také v katedrále, kde slyšel, jak kazatel dokazuje velmi duchaplně jsoucnost jediného Boha:

„Je jen jeden Bůh, nemohl by být jiný. Opravdu, je-li Bůh všude, kam by se vešel ten druhý?“

Konečně v přátelské rodině přistoupiv k malému děvčátku, jež se učilo svým úlohám, a prohlédnuv sešit diktátů viděl, že autoři, od nichž si profesori dívčího lycea v O... nejčastěji vypůjčují text, jsou pan Pierre Mille a pan Ernest Gaubert, podprefekt.

Pak, když jeho dovolená vypršela, důstojník opět vstoupil na loď a opustil přístav O... za krásné noci, kdy moře fosforeskovalo. Loď brázdila zelené tekuté zlato. Střelci na můstku temném jako můstek Lodi-Přízraku zpívali Amela Djiriwelyalala... A když na-dešel den, africké pobřeží zmizelo...

Projížděje opět Paříží slyšel důstojník ještě příběh dámy, která ví, kdy má skončit válka. Ta dáma chodila do Sacré-Coeur na Montmartre. Drožka, jež ji vozila, drkotala po dláždění, neboť ulice prudce stoupá.

Chudobná žena namáhavě kráčela touž cestou. Dáma jí nabídne milosrdně místo ve svém povoze. Stařena přijme a zapředou spolu rozhovor.

Všichni uhádnete téma.

„Věřte mi, paničko, válka bude skončena v měsíci...“

„V..., žertujete?“

„Válka skončí v..., stejně jako kočí, který nás veze, zemře za hodinu. Není to jediné proroctví týkající se války, které znám, a v Nîmes mi ukázali rukopis proroka-básníka, horlitele z Nostradame de Salon. Prorok se jmenoval Paillet a žil kolem roku 1880. O těchto neznámých proroctvích jsem se domnívala, že se vztahují na současnou válku. Budu je opakovat bez poznámek:

První se týká Antverp:

*V Antverpách staví Slavobránu,
město zachráněno, princ vrací se zase,*

*všecky ruce vztahují se
hubenější supích chřtánů.*

Druhé je srozumitelnější:

*Čest Remeše zachráněna
s velkou obtíží obyvateli Marny nadšeně,
aby se skvělo tvé jméno vznešené:
pohled králův, třpyt oka královnina.*

Třetí je sibiylské:

*Ó moje bolesti v Bakaře,
vlček, jež dálka pohlťí,
nebe se bleskem ošatí,
až Frank vítězný mír uzavře.*

Ve čtvrtém z těchto proroctví upozorňuji na tajemný výraz Fondunbras, fou d'un bras¹⁵, který se výtečně hodí na Kaisera, jedno-rukého Němce. Coulogne zde zřejmě znamená Cologne¹⁶:

*Zboží města Kolína svými drápy
hrdinové s hrdinkami vyplení,
Fondunbras otočiv hlavu se ukloní
Štrasburku, kam letí čápi.“*

Dojedou na místo, rozloučí se a každá se oddá své pobožnosti. Vycházejíc z chrámu spatří dáma svůj povoz s prázdným kozlíkem.

15 Jednoruký blázen.

16 Kolín nad Rýnem.

Hledá svého kočího: právě ho prý odnesli do blízké lékárny, neboť zemřel na mrtvici.

To je neuvěřitelný příběh; nejdivnější je, zdá se, že je pravdivý...

Pak vrátiv se na frontu v Champagne, důstojník na dovolené slyšel opět:

*Zákop přední linie,
sloni valů,
korouhvička zlomyslná je
a pohled hlídek líných svalů,
jenž nad velebným tichem pečuje.*

A za několik dní potkal jednoho známého kaprála sousedního pluku. Tento poddůstojník vedl malý oddíl a napřed se mu elegantně houpal monokl zavěšený na hedvábné šňůrce. Byl to kaprál Gabriel Boissy a rozmlouvali spolu několik minut příjemně, dokonce s útrpností o svých známých záložnících.

Začal znovu tvrdý a nebezpečný život podporučíka, velitele úseku v tragických zákopech špinavé Champagne, kde jsem sám od něho jednou uslyšel blízko stromu kóty 193 tuto hrdinnou odpověď:

„Ale u čerta, ty jsi raněn a neřekneš to. Měl jsi křičet, můj brachu!“

„Křičet! Ty jsi se zbláznil! Tenhle mrtvý nenaříká, nekřičí; byl bych se styděl křičet jsa jenom raněn.“

Ostatně zde je několik poznámek týkajících se pěšího vojáka na frontě:

Všichni pěšáci si zaslouží válečný kříž a žádný ho nemá.

V bitvě rozhoduje tak-tak-tak strojní pušky.

Jazyk pěšího vojáka je bohatý na synonyma, například podobný nástroj zákopů, hrozná bomba, která nedávno přiletěla naříkajíc

a kterou se podařilo Němcům poslat naslepo, se jmenuje v různých úsecích člun, šipka nebo myší ocas.

V kaverně společné pro celou četvu nebo polovinu úseku si pěšák s oblibou, ačkoliv je to zakázáno, kope vlastní úkryt ve stěně zákopů.

Ten, kdo nežil v zimě v zákopu, kde se tuhne mrazem, neví, jakou může být život jednoduchou věcí.

Hmyz je pověřen úlohou sloužit za oblek pěšákům, důstojníkům, poddůstojníkům i vojákům.

Ten, kdo neviděl rýsky zakousnuté do nohy mrtvoly hnijící na okraji zákopu neví, jakou může být smrt jednoduchou věcí.

Hrdinnost pěšáka ve válce, jež začala roku 1914, přesahuje všechno, co jsme věděli až dosud o hrdinství.

Ti, kdo nežili v křídovém prachu špinavé Champagne, nevědí, jak bělost může být špinavou.

Ostatně ti, kdo bojovali v Champagne a přežijí tuto válku, jistě opět navštíví z tvrdošijné zvědavosti onu pekelnou krajinu, jež se rozkládá od návrší Souain až k Massiges.

Podle úsudku těch, kteří znají části fronty, je snad tam drama hroznější, a to definitivně, od začátku války.

Nic nemůže být zoufalejšího, nežli příšerný pohled na ten zvlněný terén pruhovaný úzkými cestami a hlubokými bílými zákopy. Nic nepřipomíná živěji peklo, nežli ty křídové krátery, jež byly jevištěm plným mrtvol mužů, lidí se strašnými nástroji. Kóto 193, kóto 196, návrší Souain, návrší Tahure a vy, tajemná návrší Mesnil, Main de Massiges, vy dva prsy neplodné půdy, nasycené krví a nesčetnými oběťmi! Hřbitovní kříže, francouzské kříže, nepřátelské kříže a ty, prostý kříži, pod nímž leží mrtvoly dvou mladých žen neznámého jména a národnosti, jež byly nalezeny umírající v úkrytu německého důstojníka, v jehož blízkosti jsem bydlil

několik týdnů v poslední době svého života artileristy. Německý úkryt, v němž jsem bydlil, se nazýval „Café Sprind“ a zakladatelé této zvláštní kavárny dali na dveře následující nápis:

Dieser Unterstand ist von der Gruppe Malinowski ausgebaut und wird auch von ihr bewohnt. Kolem byly úkryty nazvané *Lustige Mühle*, *Villa Beaulieu*, *Villa Schweizertal*, *Villa Hiddekk*, slovo složené z počátečních písmen tohoto oblíbeného německého úsloví: *Hauptsache ist, dass das England Klage kriegt.* Hlavní je, aby Anglie byla poražena.

V sousedství dva hřbitovy v Trou-Bricot se honosily svou smutečnou ozdobou, jež se skládala ze smutečních křídových soch, borovic, bříz a pohřebních nápisů: *Sei getreu bis in den Tod; Liewer diid as Slaw; Kein schön'r er Tod ist auf der Welt, als wer vor'm Feind erschlagen*, atd.

Ach, vzpomínky ze špinavé Champagne!

Kdo kdy spatřil tragičtější divadlo, nežli na kótě 196 z Balkónu?

A ten koutek Beauséjour, který asi byl tak hezkým místem před válkou!

Ten, kdo později bude procházet špinavou Champagne, bude hledat se zájmem malý hrob, jenž skrývá mrtvolu statkáře z Beauséjour a jeho dcery.

Krajina, kde život je tvrdý, ale odvaha, obětavost, nadšení tam jsou tím větší.

Kdo spatří po válce bez pohnutí vyrážející poupě pryšce nebo lopatkovité plody totenu, jež chutnají jako okurky?

A pastýř, který potom bude pást své ovce na těch pohořích, jež byla sopkami této války, se občas shýbne a sebere nějakou střepinu granátu nebo nějaký kousek kůže z toho, co bylo kdysi německou přilbicí, a bude prohlížet zvědavě tuto beztvárnou trosku naší doby. Ale zbožné ruce budou pečovat o hřbitovy, kde pokaždé, když se naskytla příležitost, bloudil Louis Derôme, narovnávaže

kříže, uvažuje o té podivné snaze, jež vždycky pudila a bude pudit lidi, aby se zabíjeli, zatímco by trochu lásky a méně chtivosti stačilo, aby zajistilo věčný mír.

27. července 1915, v den svatého Pantaleona, který byl svátkem tohoto patrona v Mesnil-les-Hurlus, kde byly naše pozice, dělostřelci mojí baterie obnovili tradici, jež, myslím, byla zapomenuta od roku 1875. Je to hra s kolem, místní tradice. Louis Derôme, jehož prapor zde byl na částečném odpočinku, se zúčastnil slavnosti a procházeli jsme spolu v oné vesnici, z níž zůstává nedotčen v troskách kostela jen zvon spadlý ze zvonice, ale celý; žádné domy, tím méně obyvatelé.

Ale kolo (ne sice kolo kolářské, ale cívka navíjení telefonního drátu) se skutálelo a vykutálelo mnohokrát na návrší a artileristi se bavili jako kluci, a myslím, že nakonec se připojili roztrhaní vojáci k této hře, jejímž cílem bylo kdysi manželství.

Konečně těžce zraněný Louis Derôme, jež odvezla ambulance do pomocné nemocnice, přišel jednou ráno do Val-de-Grâce a při svých prvních vycházkách zjistil, že Paříž ho už tak neudivuje jako v době jeho dovolené; potkal Corail, kterou viděl jednou před válkou, neboť byla od prosince 1913 přítelkyní jednoho z jeho přátel, jenž byl zabit ve válce. Proto se sblížili a ona ho neopouštěla, kdežto on pozdravuje se začínal, abych tak řekl, žít předválečným životem.

V prostředí básníků a malířů, jež navštěvovali, prostředí, v němž nemáme vždycky sklony k laskavosti, ale kde jsme vždycky citliví, dojímalá tehdy srdce dojemná anekdota, je to válečná anekdota a přes to to není vojenská anekdota. Vyprávěl mi ji sám její hrdina. Prosil mne, abych zamlčel jeho jméno a abych trochu změnil některé okolnosti. Mám úctu k jeho přání a současně lituji velice,

že nemohu připojit tuto pečeť pravosti nebo spíše tuto podrobnost k tak pěknému rysu současného života.

Pokud se týče mne, neznám nic ušlechtilějšího, nežli tuto vidi-
nu vesnice v zříceninách, jež se tyčí pyšně nedotčená na tvůrčím
Táboru umění.

Malíři A... D... bylo uloženo, aby šel malovat do válečného pás-
ma malebné pohledy na válečné trosky.

Procestoval frontu od švýcarských hranic, a když se blížil k ves-
nici, v níž se narodil, tlouklo mu srdce velmi silně.

Viděl mnoho vesnic, které artilerie a požár proměnily ve zříc-
ceniny. Z některých zůstaly pouze kostry; zbývá jen několik zdí.
Některý kostel je téměř nedotčen. Nejčastěji byla zbořena zvonice.
Ale všechny tyto trosky již vypadají vznešeně jako antické ruiny.
Přes to, že představují hrůzu, musíme se obdivovat jejich kráse,
co pravím, jejich nevinnosti.

V městech na frontě způsobila válka jen takové spousty, nad
jejichž příšerným vzhledem se může jen sevřít srdce. Je to pouze
zkáza. Ve vesnicích naopak jsou zříceniny, abych tak řekl, dokona-
lé a tvoří celek obyčejně dojemně velkolepý, něžný až k pláči.

A... D... reprodukoval tuto jejich povahu ve svých studiích,
neboť byl citlivý a každá ruina, kterou viděl, v něm vzbudila cit,
smíšený z nenávisti vůči destruktivnímu barbarství a hluboké
umělecké úcty.

Cestuje pěšky jako staří poutníci, vychutnával plně svěžest
krásného podzimního jitra současně s kouzlem krajiny, kterou
kupodivu nepoznával.

Ve skutečnosti se blížil ke své rodné vsi. Tato krajina, jíž pro-
cházel a kde strávil celé dětství, byla mu ze všech nejvzácnější,
a přece ji stěží poznával.

Všude se vinuly nové cesty pečlivě udržované. Byly tam také úzké železniční koleje a tu a tam podél těchto tepen, těchto žil mohutného těla bojujících armád, byly vztyčeny baráky, hangáry. Náhodné vesnice, ubytovací vojenské tábory choulily své baráky pod koruny planých jabloní.

A A... D... se podívoval tomuto novému životu zrozenému z války. Neboť zatímco vzrostl počet ruin, komunikační cesty se znásobily a soutěží tak velkolepě s bohatstvím krajiny, že se můžeme tázat, zdali zdokonalení komunikačních prostředků nenahradí mnohým takovým vesnicím ve velké míře zničené domy, odmyslí-li si, co tyto ruiny představují jakožto umělecká hodnota.

Byla často velmi veliká, ale v myšlenkách malíře A... D... nepřicházela vůbec v úvahu.

Je to krajan champagneský, který následkem svého temperamentu uvažuje o věcech a myšlenkách z každého stanoviska, jež může zaujmout jeho čilý a pronikavý duch.

Rozum ponoukal k morálním úvahám, a aniž by estetika při tom ztratila svá práva, snažil se uhodnout důsledky toho, co viděl.

Provensálec, Bretonec by byli uvažovali jinak, podle jiné logiky, a tato různost temperamentu, s kterou se setkáváme ve vysoké francouzské civilizaci, vysvětluje, proč Francie umí tak dobře plnit svou podivuhodnou úlohu. Neboť ona má od zhroucení antiky vůči lidstvu úlohu, v níž vystupovali přední Řecko a pak Řím.

Náš A... D... se tedy blíží k své rodné vsi po neznámých cestách. Všechno je čisté a v dobrém pořádku. Jezdci se proháněli po polích. Setká se s těžkými vozy zásobovacího sboru. Díry od granátů jsou tu a tam dobře udělány, pěkně kulaté a plné květin, jež křičí v této krajině jako havrani v zahradě. V dálce se slavnostně ozývají dělové rány. Aviony, vzdušné hlídky, se podobají včelám, které kořistí z náhle rozkvetlých květin tak sladký med vítězství. A... D... po-

cítuje při tom všechno kouzlo tohoto svěžího podzimního jitra a náhle se na zatáčce na pahorku objeví rodná ves.

Je to ona? Nic nezbylo z toho, podle čeho by ji bylo možno poznat. Kde je tenká zvonice? Kde jsou sady, které ji kdysi obklopovaly a které ji na jaře opásávaly rozkvetlým věncem? Kde je malý zámek, ten půvabný div, jenž se zrcadlil v rybníku už od dob renesance? Kde je továrna, jejíž komín byl nejcharakterističtější architekturou, kterou XIX. století přineslo této krajině? Není však pochyby, zde je rybník a několik kusů zdí, zbytky zámku; zde je hřbitov, který se zdá větší; zde jsou zříceniny kostela, zde je rodný dům A... D... Zde je mezi jinými podobnými domy; z každého zbývají dvě přesně se rýsující stěny, které končí štíty, svědčící tím o trvání války a ran...

Ale, můj bože! Jak jsou tyto trosky živé! Sutiny byly odklizeny. Všude je jako vymeteno a na svahu pahorku byl zřízen tábor v chatrčích, a u jedné z nich poznává A... D... radostně dojat dveře, hezké dveře rodného domku.

Usedne, otevře svůj sešit a kreslí horečně, radostně. Nadšení ho oživuje, nikdy ho dosud nějaké zříceniny tak nenadchly. Neomezí se jen na náčrtek. Dokončí svou kresbu. Neustane, dokud není úplná. Je tu všechno. Zde napravo je hřbitov velký jako hřbitov malého města. Nalevo jsou baráky, které vypadají jako pokračování vesnice, jež takto roste směrem k západu, tedy podle všeobecně uznávaného urbanistického zákona. Pak je tu tábor na svahu pahorku a několik širokých cest, jež se křižují na náměstí, kde se kdysi sbíhaly jen špatně udržované cesty a stezky lemované zdmi a živými ploty.

A dokončiv kresbu pohlíží A... D... s obdivem na své dílo.

Je to opravdu jeho zbořená vesnice, kterou nakreslil?

Ano, beze vší pochyby. Všechno je nakresleno přesně, a přece zde na papíře přes pečlivou přesnost se vesnice změnila; je větší,

krásnější nežli dříve, v dobách jeho dětství. Perspektivy zřícenin vypadají jako pěkně seřazené domky. Záclona topolů zastírá trosky zámku, vysokého komínu a zvonice, kdežto z kostela je vidět jen dosud nedotčenou část lodi.

Vesnice A... D... je teď malým městečkem, obklíčeným širokými četnými komunikačními cestami. Malá železnice ubíhá uprostřed těchto velkých baráků, kterým kresba dodala důležitosti nové čtvrti. A tato tak přesná kresba vyvolává vidinu toho, co se stane po válce z této vesnice dnes v troskách.

A... D... mi vypravoval, že pohlížel dlouho s něžností bez zármutku na svou vzácnou a prorockou kresbu a potom složiv svůj sešit a tužky se dal znovu na cestu a odešel od své rodné vesnice, kam vůbec nevkročil. Šel a dosáhnuv vrcholku malého návrší na západě, zastavil se, obrátil se, a pohlížel na zříceniny, které se mu zdály tak vzkvétajícími. Spatřil je v celém jejich smutku, celé jejich hrůze. Neviděl už nových cest, ani baráků, ani malé železnice. Kostel byl bez střechy a bez zvonice, továrna bez komínu; ze zámku a z domů zbývaly jen kusy zdí. Díval se na to všechno dlouho, srdce se mu sevřelo a dal se do pláče.

Tak mi vylíčil ten obraz A... D...; ale nemohu reprodukovat neobyčejně vášnivý přízvuk, s jakým mi vyprávěl o této zázračné změně.

Viděl jsem onu čarovnou kresbu, je dojemně krásná, ale bylo by třeba, aby všichni ve Francii viděli tak přesně budoucnost, jako malíř A... D... před troskami své rodné vsi. Bylo by třeba, aby ve všech duších se dokonal vlastenecký zázrak dvojího vidění.

Všude ve Francii může válka přinést velkolepé změny: musíme však je pozorovat již dnes, abychom je mohli uskutečnit.

Před touto kresbou, vystavenou v ulici Penthievre v „Krejčovských salónech“ (to je výraz, který se na ně hodí) paní Bougardové,

naslouchal Pablo Canouris, Elvíra, Mojžíš Deléchelle, nepravý poddůstojník du Pont-Euxin a hezká zlatovlasá Corail Anatolu Saintaristovi, který jim vypravoval o úvahách, jež mu napadaly při pohledu na toto dílo.

„Dojímá mne nesmírně,“ pravil, „neboť nic mne tak nedojímá, nežli objevuji-li stopy toho, co se připravuje, v duších svých rodáků.“

„Musíme vyčistit místo pro novou Francii současně žárlivou na své tradice a bezmezně odvážnou, pokud se týče pokroku. Proto mne zříceniny dojímají tak, jak mohou dojímat na této kresbě: vidím již, co bude na jejich místě. A smrti, přes to, že jsou dojemné, mi připomínají budoucí zalidnění Francie. V padesáti letech se musí stát národem o sto miliónech obyvatel.“

„Zaveďte mormonismus,“ odpoví nepravý Ovid, „aby každý muž mohl otěhotnit několik žen.“

A Pablo Canouris pravil Elvíře:

„Jakmile Nikolas odjel a ty jsi mojí milenkou, není už důvodu, abys zůstávala u něho. Pojď ke mně.“

Ale Elvíra, jejíž oči se zlomyslně jiskřily, myslila na to, že ji doma očekává její přítelkyně Mavisa a tisknouc paži Pablu Canourisovi myslila na nekonečně sladké laskání, ne na to, jež by mohla přijímat, ale na své vlastní milostné projevy, jež mohou dojímat jen ženská srdce.

Vrací se pěšky na Montparnasse zpívající:

*Toť dívka jak Fatma,
jež přebývá v Casbah
v nejzazším Alžírsku,
ač nemá krásy přes míru,
přec ve všech zemích okolí
všichni po ní bažili.*

A zastavili se jen na okamžik před starou dřevěnou kůlnou, která již tak dlouho označuje místo pro stanici Metra nebo Nord-Sudu, aby vyslechli příběh, jež vyprávěl Mojžíš Deléchelle pohladiv něžně po krku nepravého Ovida:

„Všeobecně se myslí,“ pravil Mojžíš napodobuje rozkošně světové profesory, jejich grimasy a gesta, „myslí se všeobecně, že Angličané jsou nejflegmatictější lidé na světě. Je to omyl a tento hodnověrný příběh, o němž se nikdy nemluví, ačkoli je neobyčejný, dokazuje, že někteří Francouzi, a dokonce Pařížané by to vyhrávali nad nejchladnějšími ostrovany.

1. ledna 1907 v deset hodin ráno pan Ludvík Pandevin, můj strýc, neboť se oženil se sestrou mé matky, který je mimo to bohatým obchodníkem v Sentier, vyšel ze svého bohatého bytu na avenue du Bois de Boulogne a usedl do drožky blízko l'Étoile.

„Na nádraží Saint-Lazare, odjezd mezinárodních vlaků,“ pravil kočímu, „a trochu rychle, musím stihnout vlak do Havru.“

Pan Pandevin jel do New Yorku za obchodem a měl s sebou jen malé zavazadlo. Bylo naspěch a drožka přijela na nádraží sotva několik minut před časem, který udával ciferník pro odjezd vlaku.

Pan Pandevin podal kočímu tisícifrankovou bankovku, ale ten neměl drobných.

„Počkejte,“ řekl obchodník, „dejte mi své číslo, přijdu zpět.“

Nechal své zavazadlo ve voze a šel si koupit lístek. Ale poněvadž viděl, že už zbývá jen minuta do okamžiku, který udává ciferník odjezdu vlaku, myslil si pan Pandevin:

„Ten kočí má moje zavazadlo a papíry, bez kterých se konečně mohu obejít. Počká, nalezne mou adresu na zavazadle a dojede si pro peníze ke mně domů.“

A vstoupil do vlaku, který však odjel až za dvě hodiny.

V Havru vstoupil na loď do Ameriky a nemyslel už na kočího.

Ten čekal trpělivě na svého zákazníka a řekl si za dvacet minut: ‚Nemusím už spěchat, budeme tam včas.‘

Pak začal filozoficky čekat.

V poledne si dal přinést oběd od prodavače novin, slezl z kozlíku, aby se najedl, a ze strachu, aby mu neodnesli zavazadlo, zavřel je do svého kufru pod kozlíkem. Večer večerel tak jako se naobědval, dal koni ovsu a čekal dále až do posledního vlaku po půlnoci.

Tehdy povzbudil koně zatřepav otěžemi a vyjel z nástupiště k Havru, aniž by prozrazoval špatnou náladu nebo netrpělivost.

Zastavil se před kolnou Nord-Sudu, jež stála tehdy před nádražím Saint-Lazare, slezl z kozlíku, a otevřel dveře této divné dřevěné stavby, které se Pařížané obdivovali dlouhá léta a jejíž četné exempláře zdobí dosud některá privilegovaná místa v hlavním městě. Kočí, o němž vypravuji, a jehož jméno si zaslouží, aby je znalo potomstvo, Evariste Roudiol, majitel koně a vozu č. 20 364, vzal koně za uzdu a všechno ukryl v kryté kolně, jež celkem tvořila dosti pohodlné přístřeší ve středu Paříže. Byla tam sláma, již podstlal svému koni, kterého odpřáhl, a sám spal pohodlně ve voze, dobře jsa zabalen v pokrývky, ačkoliv noc nebyla příliš chladná přes pokročilou sezónu.

V pět hodin byl na nohou, zadupal, zamával vodorovně pažemi hodně prudce, aby se zahřál, zapřáhl a nechal ekvipáž v kryté kůlně, neboť drožka není vpuštěna na nástupiště k Havru, nemá-li pasažérů.

A kočí Evariste Roudiol si našel stanoviště u vchodu do nádraží na témž místě, kde ho jeho zákazník minulého dne opustil. K sedmé hodině šel na kávu do hospody na nástupiště k Havru a napsal své ženě lístek pneumatické pošty, jež poslal na poštu po jakémisi chlapci, a dával pozor.

K polednímu dala donést paní Roudiolová svému muži celé zařízení se slámou, senem a ovsem pro koně, jenž vypadal velmi spokojeně svou zahálkou. Je pravda, že toto chování připadalo neobvyklé mimojducím. Neviděli nikdy žádného dělníka v kolně. Policie však shledala všechno přirozeným a bezpochyby tam postavila hlídače, aby bránil jednak v sabotáži a za druhé v nečasné a nepotřebné práci.

A začal rozkošný život pro muže i pro koně, kterému rostlo břicho, zatím co Roudiol kouřil celý den dýmku dávaje pozor na příjezd cestujících.

Pak nastaly krásné dni. Paní Roudiolová přicházela navštívit svého muže, jehož opustila začátkem podzimu, když přišel severní vítr...

Uplynula léta, aniž by něco přerušilo pokojný život, který vedli muž a zvíře, podivní Robinsoni jedné z nejživějších čtvrtí Paříže.

Občas, aby trochu pocvičil Cocottu, požádal kočí mimojducího, aby vstoupil do vozu a mohl se s ním tak dostat na nástupiště k Havru. Tam si kuň trochu zacválal, aniž by Roudiol při tom spustil zrak z východu z nádraží. A před spaním psal svým velkým pečlivým rukopisem každý večer několik číslic do starého, zamaštěného a zprohýbaného zápisníku.

1. ledna 1910 Roudiol, který vstal ve čtyři hodiny ráno, vykartáčoval svého koně, zapřáhl ho a k osmé hodině, vida, že je krásně, řekl si, že toho musí využít.

Usadil prodavače novin do vozu a vjel na nástupiště k Havru, kde po několika obrátkách se zastavil u východu od tratí velkých rychlíků...

V devět hodin se objevil nějaký pán a zastavil se hledaje někoho. Ale kočí poznal svého zákazníka:

„Tady jsem, milostpane,“ zvolal na něho seskakuje ze svého kozlíku.

„To jste vy?“ pravil pan Pandevin, „počkejte!“ A vytáhl svou peněženku, odkud vzal lístek.

„Ano, správně,“ pravil, „20 364. Kolik jsem vám dlužen?“

„Padesát šest tisíc tři sta dvacet dva franky,“ odpověděl kočí, „a dvacet pět centimů za zavazadlo.“

Pan Pandevin shledal účet správný: tři roky bez jedné hodiny, hodina po dvou francích denní sazby, a hodina po dvou francích padesáti noční sazby, celkový počet hodin počítán podle zimního nebo letního času, včetně jeden den přestupného roku 1908.

„Je to správně,“ poznamenal pan Pandevin, „tu máte, co vám patří.“ A dal mu 56 322 franky 50, neboť počítal dvacet pět centimů za spropitné.

Roudiol nacpal všechno do své velké peněženky.

„A teď domů!“ řekl pan Pandevin a vstoupil do vozu, když mu dal svoji adresu.

Tato obdivuhodná trpělivost, která je právě tak francouzská jako anglická a s kterou Němci nepočítali, způsobila, že ta tvrdší válka tak dlouho trvala. Ale nejkrásnější z celého příběhu je to, že dnes ani můj strýc Pandevin, ani bývalý kočí Roudiol nejsou na frontě. Vyrábějí munici. A Roudiol navrhl tento obchod svému bývalému zákazníkovi.

Ručím vám za to, že se nenudí, a že po válce budou moci vést skvělý život.“

Načež na Montparnasse odešel každý svou cestou.

Anatol se tázal Corail:

„Nepodváděla jsi nikdy Hyacinta přede mnou, totiž před jeho smrtí?“

„Ale ano,“ odpověděla Corail.

„Věděl o tom?“ tázal se Anatol s nevýslovnou bolestí.

„Tušil to jistě,“ odpověděla Corail, „a drásalo mu to srdce.“

„S kým,“ řekl Anatol, zatím co mu slzy vstoupily do očí.

„S jedním židem,“ odpověděla Corail, „byl od... pluku artilerie, ale zařídil si to tak, že nemusil vůbec na frontu. Nespal ani v kasárnách v Nanterre a najal si malou vilu.

Prvních osm měsíců války jsem nikdy nepodvedla Hyacinta. Měla jsem malou přítelkyni, Genevièvu, s kterou jsem chodila často do Nanterre, kde byl její přítel. René, to je ten žid, mne spatřil a šel za mnou až do vlaku, kterým jsme se vracely do Paříže. Ve vagóně nás rozesmál, že jsme si nemohly pomoci a začaly jsme s ním rozhovor. Bylo to hned. Nemilovala jsem ho, ale byl tak zábavný a já jsem se tolik nudila. Později, jednou, když jsem se s ním hádala, zkroutila jsem mu ruku tak, že jsem mu zlomila malíček. Podařilo se mu přesvědčit je, že si jej zlomil ve službě, takže ho proto dali do léčení.

Když přišel Hyacint na dovolenou, tušil něco, neboť mnoho každodenních dopisů, jež jsem mu posílala, přicházelo z Nanterre. Přiznala jsem se ke všemu. Neměl odvahy činit mi výčitky, ale cítila jsem, že je tak hluboce zoufalý, že jsem okamžitě věděla, že bude zabit. A od té doby jsem začala nenávidět žida a byla bych ráda zemřela.“

Anatol de Saintariste nic neodpověděl, ale okamžitě si představil hrdinnou a zoufalou smrt ubohého sanitáka Hyacinta v bitvě v lese Buttes, na Aisně, před Pontavertem naproti Ville-au-Bois.

Zatím co se Francouzi chystali k útoku, les se naplnil hlukem starých časů: třeskem zbraní, kopí a štítů. Tiché trupy se blížily a řadily se pod stromy.

Anatol, jehož živá obrazotvornost si představovala toto divadlo, viděl „Eneidu“ těch, kteří vědí, co je to statečnost. Jsou to bitevní včeličky všech dob. Ale neznamená to, že všichni jsou vítězi.

Volání devíti mužů čestného oddílu.

Všichni půjdeme do boje, dokud nebude skončena Eneida. Nedivte se, ženy nejsou mezi námi, neboť nemají rády války a někdy ani bojovníků. Co říci o Amazonkách? Vždyť měly jen jediný prs.

Objevil se přelud Judey, hory, bystřiny, balvany zeleného jaspisu, tu a tam trnité keře, zastřižené stromy. První z devíti vystoupil a před ním trubači.

Josua:

Není hlavní věcí živit lid. Je třeba dát mu zaslíbenou zemi, která vydává zázračné hrozny a fontány mléka. Není hlavní věcí rozbít zlatá telata, záminky k tancům a písním. Jen lidé neznalí přírodních zákonů mohou zastavovat zlaté slunce, aby jeho světlo bylo záminkou vítězství. Neboť není třeba, aby každý člověk byl šťasten, ale aby každý člověk dostal, co mu bylo slíbeno. Stejně je tomu s národy. Doufají ve vítězství a zničení ostatních národů. Vztáhnutí ruky na slunce je nejkrásnějším památkem nevědomosti a moci lidské, nadlidské! Ach, moje paměť! Slunce se zastavilo, zchladlo, a za sluneční noci nepřátelé unavení sluncem uprchli.

Do téže dekorace Judey vystoupil druhý z devíti.

David:

Bitvy? Bitvy za vaše lásky. Běda, běda, nikdo netušil tvůj návrat. Ti, kdo budou zapomenuti a jejich národy jich nebudou litovat a jejich ženy na ně nebudou vzpomínat. Zvláštní bitvy. To je na nich nejlepší. Neobsahují ani odchod, ani útěk, ani

návrat. Ach, každá válka je hříchem na lásce. Co jsem spáchal? Snad jenom tuto válku pro cizoložství. Bethsalie, která sis koupala nohy v nádržce pod mou terasou, v zahradě cedrů a cypřišů. Ženy nemají rády ani války, ani bojovníků, ale cedrové a cypřišové zahrady, paláce s terasami a krále, kteří se vymlouvají. Vy staří králové, kteří nejdete do války, vzpomeňte si na Mojžíše, jenž vyrobil prsten zapomenutí, aby umrtvil nestoudné touhy, jež vůči němu živila Thaíba. Mocní králové, vousatí králové, kteří jdete do války, vzpomeňte si na Mojžíše, jenž vyrobil prsten vzpomínky pro Sephoru, svou ženu, když se s ní rozloučil odcházeje k Faraónovu dvoru.

Do téže dekorace Judey zachroptěl rozdrčen slonem, obklopen mrtvými a umírajícími, třetí z devíti.

Jidáš Makabejský:

Nepříteli vašich národů jsou zvířata. Je nutno zabíjet je až do úpadu. Bitvy mají být hony. Zabte zvíře dříve nežli člověka, ale zemřete pod zvířetem, doufáte-li, že zemře ono na vás. Pro každý smrtelný zápas člověka nestačí hekatomba. Obětujte, ctnostní, každodenně zvířata. A každodenně, stateční, přemáhejte odpor a zabíjejte zvířata pro kněze, hotové věštit z vnitřností obětí na oltáři postaveném velkým národem jeho pravému Bohu.

Přelud Malé Asie, bažinaté krajiny trojské, řečiště Simoisu a Scamandru. Krvácející hrdina, který byl čtvrtým z devíti, zvolal:

Hektor:

Braňte se, národové! Nevěřte cizincům, střežte se bohů, svých pravých bohů, nevěřte v ctnost licoměrných ochránců. A necouvnete-li před desetiletou válkou, přijde den, hrdinové, kdy zemřete hrdinnou smrtí. Neboť pro národy a muže, proti vůli jejich pravých bohů, přijde vždycky den, kdy je slyšet zpěv samičky ledňáčkovy, a v tomto případě je na blízku; smrt přichází tančíc, bojujíc, často jako žena, někdy jako muž, a nic nepomáhá, ani chrabrost, ani nezranitelnost. Padnou, muž nebo národ, na bitevním poli a běda živým, mužům či národům, ale porážka, hanba mužů a národů, je štěstím žen a národností, které pláčí a politizují, zpívají a bouří se, prostituují se a přivykají jiným mužům, u nohou jiných bohů.

Objevila se vidina Řecka, jižní krajina, panické ticho, neplodné skály, bílé chrámy, borovice a moře s ostrovy.

Alexandr:

Nejučenější rady nás nenaučí ovládnutí žízně po výbojích a žízně tělesné. Kdo je žíznivější nežli bojovník po celodenní bitvě? Který vítěz může být velkodušný, jestliže nikdy nepoznal porážky? Pokud se týče chrabrosti, znám jen chrabrost Argyraspidů, slavnou, tichou a neznámou statečnost, jež dovoluje potlačit myšlenku na pomstu. Králové, nejste-li syny božími, zanechte výbojů, neboť říše trvají příliš krátce, jestliže přemožené národy si vás nemohou vyvolit za svého boha v politickém míru, který má přijít po vítězných vál-

kách. Ale ty vzpomínky na bitvy! Tvůj královský vůz doporučený počtám tvých poddaných a nepřátel korouhvemi, na nichž je vepsáno tvé jméno, se prodírá rychle hustými zástupy, jejichž kopí jsou tak četná, že se ztrácejí v nedohlednu, jako kančí štětiny. Zpíjíš se výkřiky, tvůj pohled oživuje ochabující vojáky a tvoje odvaha rozhoduje o vítězství, jež bude stát ztrátu svobody nějaký vzdělaný nebo divoký národ, z kterého podle libosti učiníš národ otroků. Ovšem pouze tehdy, nebudou-li přemožení mít odvalu být jen národem mučedníků.

Latinská krajina s vilami, se vzdělávanými rovinami. Šestý:

César:

Všechno, co se dělá, je dobré. Pochybnost je omylem. Jsou-li možné výboje, dělej je. Neznám pocitu, který by nevznikal z touhy po slávě. Dobývá se žen a národů. První výboje nás připravují o vlasy, ty druhé nás připravují o úctu k mužům. Ale v ničem se nemusíme ohlížet na konec. Co záleží na věšteckých knihách, sibylách a letu ptactva. Necht' každý jedná tak svobodně, jakým se cítí, a na světě není zločinu ani pro dobyvatele, ani pro cizoložné. Jsi-li králem, jednej jako král. Jsi-li národem, jednej jako královský národ.

Když César odešel, stromy v lese na Buttes zvolaly:

„Vojáci, francouzští vojáci! Ti všichni z čestného oddílu nejsou mrtví a někteří z nich se teprve narodí. Ten, který při-

chází, je mrtev jen proto, aby se znovu narodil a byl králem, jako jím byl, je to Arthur, sedmý!“

Arthur:

Vojáci, musíte se připravit na smrt, abyste se znovu narodili, jako já. Co záleží na smrti a na kulatém stole, mám-li se vrátit, abych vládl ještě po smrti těch, kteří jsou mi rovni. Je jeden zámek s pěti věžemi. Jednou uprostřed a čtyřmi kolem ní. Ty čtyři jsou bílé, krásné. Ale ta uprostřed je červená. Dobudeme těch čtyř věží. Ta uprostřed bude klást odpor. Ó, moje Bretagni, ó, sladká Francie, uhodněte mou hádanku!

Starý císař Charlemagne se objevil, zatím co občas v dálce dozníval starý zvuk rohu, jež nemohlo přerušit praskání strojní pušky, hedvábné šustění letících granátů a hřmění vystřelených nábojů a výbuchy dopadlých.

Charlemagne:

Válečná pravda je v nehybnosti moudrých lesů. Poslouchej, jak lesy hučí, a nechť budoucnost je tvoje válka a smutek z tvé pokojné slávy.

Znovu se objevila vyprahlá a suchá krajina v Judeji.

Godefroy de Bouillon:

Spíš na kolenou nežli stoje veď válku daleko od své rodné země. Ruce panovníků jsou služkami země. Paže rolníků jsou

milenci půdy, již činí plodnou. Dcery nesmějí být služkami ve své vlastní rodině. Válečník musí žít daleko od své rodné země, musí žít ve vyhnanství a nepokoji. A smrt je krásná, bojujeme-li za velkou a svatou věc. Přijď, ó noci, ó noci krásnější nežli den! A zatím co její věčná sláva rostla do dálky, Eneida zmizela. Zbyl jen tvrdošíjný smutek po bitvě; malý klečící vozataj nemyslel ani na Eneidu, ani na statečnost, ani na nebezpečí, v němž se nalézá. Myslel na Corail, to malé děvče, které miloval a jež ho milovalo. Ale nebylo tak stálé, aby mu zůstalo věrné. Byl smuten, tak smuten, že cítil, že zemře, a vida, že je jeho soudruh raněn a volá: „pomoc“, vrhl se mu na pomoc a tehdy ho zasáhla kulka ze strojní pušky přímo do prsou a padl mrtev, bez bolesti, zatím co mu na rtech doznívalo zbožňované jméno Corail.

V tom okamžiku Anatol a Corail potkali Elvíru a Pabla Canourise, kteří se objímali u hřbitova Montparnasse.

Anatol pravil ke Corail: „Nedívej se na ně,“ a Canouris řekl Elvíře: „Teď když Saintariste a Corail nás viděli, jak se objímáme, všichni se doví, že jsi mou milenkou, a nemáš už důvodů, proč bys nešla ke mně.“

„Hleďme, Pablo,“ pravila Elvíra, „nemysli na to. Nikolas se zítra vrátí z vojny. Hlavní lékař ve státní nemocnici v Ruritánii si ho vyžádal jako nepostradatelného. Je konec mezi námi.“

„Dobrá!“ řekl Canouris, „opouštíš-li mne, půjdu k sestře Nikolase a všechno jí povím.“

„Ach! Hnušíš se mi!“ pravila Elvíra. „Kdybych to byla věděla, nebyla bych tě nikdy milovala. Nenávidím tě, nech mne na pokoji.“

A rozběhla se k svému bytu. Ale Pablo Canouris běžel za ní. Dohonil ji v okamžiku, kdy zvonila. Zápasili vášnivě a Elvíra by

byla konečně podlehla, kdyby byl Pablo nesklouzl na chodníku. Upadl na kolena, využila toho, vešla do domu a zavřela dveře, jež domovník otevřel již před hodnou chvílí.

A celou noc slyšela, jak Pablo Canouris bubnuje na přízemní okenice a křičí: „Elvíro, vyslyš mne, otevři mi, miluji tě a ty mne neposloucháš, zabiju tě svým revolverem. Elvíro, přísahám ti, že jsem všechno řekl Nikolasovi a jeho sestře. Otevři mi, Elvíro: já jsem láska; láska je mír, a já jsem láska, neboť jsem neutrální, a on je válka. Válka není láska, je to nenávisť. Proto ho nenávidíš a miluješ mne, má malá Elvíro, otevři mi, otevři svému Pablovi, který tě zbožňuje.“

IX

„Koncem prvního pololetí roku 1915, zatím co rakousko-uherské vojsko útočilo na G..., přihodil se zvláštní příběh, hodný, aby zůstal zapsán v letopisech lásky.

Velitel artilerie, která útočila na úsek, byl hrabě Pr..., polského původu, vlastní bratranec velitele ruské artilerie, hraběte Cs... Válka vytvořila tyto trapné situace v rozptýlených rodinách roz-sápaného Polska.

Velmi bohatý hrabě Pr..., ačkoliv byl ‚ve službách Rakouska‘, měl ohromná panství v oné krajině, žil tam dlouho před válkou a dokonce byl nucen tam nechat svou přítelkyni, velkou buclatou kupcovou, s rozkošnickými pohledy a dokonalou hudebnici, která od nějaké doby byla v nejlepší shodě s hrabětem Cs..., velitelem ruské artilerie. Ten sám zanechal za bitevní čarou svou milenkou, kterou něžně miloval. Tato mladá patricijka, sotva před rokem ovdovělá, jež poznala poprvé rozkoš lásky, byla zoufalá, že je odloučena od svého milence, a hrabě Pr..., který měl příležitost být jí představen dříve, nežli se stal nepřitelem, vetřelcem, se jí marně velmi vytrvale dvořil. Nezapomínal ovšem na svou hudebnici, kupcovou z G... a sám jsa hudebník, nadaný skladatel, aby se připomenul své milence, vymyslel si, že jí uspořádá koncert, ranní a večerní dostaveníčko, jakými se dosud nepokusil žádný milenec zalichotit sluchu své milenky. Když změřil zvuk děl tak, aby poznal zabarvení a výšku tónu, jež vydávala, složil příšernou symfonii, kterou dal provést svými bateriemi; a jeho soupeř, velitel ruské artilerie, neméně hudebník nežli on, pochopil to tak dobře, že připojil k tomuto strašnému koncertu stejně divoké tóny,

ale bohužel méně hlasité, svých děl, doplňuje tak hroznou symfonií svého nepřítele. Nebylo to ničím méně nežli komorní hudbou. A tento smrtonosný koncert trval takto dva dni a dvě noci, děsil ty, kteří mu naslouchali a toužili neslyšet ho, ale kteří nemohli nepodivovat se děsné a velkolepé harmonii.

Druhou noc dal vrhati hrabě Pr... na město G... bomby s dusivými plyny, do nichž, vzpomenuv si na vůně Maurů v Grenadě, dal přimísit velmi jemné voňavky, které navoněly obléhané město, a nejrůznější a nejsilnější vůně se v něm střídaly až do svítání, zatímco přední zákopy byly osvětleny zázračným ohňostrojem výstřelů všech barev, jež neustále vybuchovaly a tiše doznívaly. Ruská posádka a téměř všechno obyvatelstvo G... zahynulo z tohoto koncertu s milenkou hraběte Pr..., již našel mrtvou na mrtvole jejího milence. Pokud se týče milenky tohoto, jež až dosud odolávala touze vítězově, musila se poddat jeho násilí, ale téhož večera probodla dýkou hraběte Pr..., jenž usnul, jsa přejeden masem, zpit stoletou medovinou a tokajským, načež poslední závan větru z dálky nad ruskými bateriemi spustil malý granát na malý hrad, kde žila mladá vdova, a zabil ji, takže při posledním akordu krvavého koncertu nezbyl na živu nikdo ze čtyř polských milenců.“

A princezna Natálie Teleškinová dodala:

„Tento příběh mi byl vyprávěn v jednom dopise z Ruska. Je něco nestálejšího nežli láska v kterékoliv době? Nedivte se, drahý Pablo, že je ještě nestálejší za války.“

A brala do ruky po řadě všechny dopisy, jež Elvíra napsala Pablovi. Od té doby, co se vrátil její milenec Nikolas, Elvíra rozejdouc se s Pablem se s ním opět stýkala a život plynul nerušeně. Nikolas měl čím dále tím menší zájem o Elvíru a běhal za malými herečkami, jež hrály při představeních v ruritánské nemocnici. Elvíra tím byla hluboce zarmoucena a mnohem žárlivější, než při-

znávala, neboť viděla jednání svého Nikolase, kdežto on nevěděl o Elvířiných pletkách.

Dověděl se o nich od válečné kmotry jednoho důstojníka ošetřovaného v nemocnici. Prokazovala mu laskavosti, které on přijímal nejistě, neboť s ní chodil na procházku a bral ji s sebou občas na čaj do ulice Rivoli. Dokonce ji představil Elvíře, jež trávila nyní polovinu svého času v Coupole se svým Pablem s azurovými rukama a jeho přáteli. Ale Nikolas nikdy nehodlal válečné kmotře poručíka Emmanuela Verde-Croyes, hezké Nikole, kterou to zlobilo, a aby urychlila rozchod, jehož si přála mezi Elvírou a Nikolasem, prohlásila mu jednou, že navštívila v nemocnici jejího kmotřence: „Můj drahý, nasadila vám parohy.“ A dostala nervový záchvat, když Nikolas zrudnuv studem odpověděl: „Nevěřím tomu.“ A zatímco poručík Verde-Croyes vycházel kulhaje ze svého pokoje a prozpěvuje si píseň Cherubínovu:

*Měl jsem kmotřičku,
ach, jak je mi smutno v srděčku.*

Nikolas, který tomu nevěřil, přece proto udělal téhož večera výstup Elvíře a celý Montparnasse, který o všem věděl, se vložil do toho, aby je odloučil. Jenom Elvíra si vzala do hlavy, že zůstane se svým Nikolasem, zapřela právě tak jako zapírala všechno, co se jí vytýkalo, přestala chodit do Coupole a scházet se s Canourisem, který jí psal a jemuž odpověděla hněvivým tónem, že jejich přátelství je skončeno, a částečně proto, aby opět spatřil Elvíru, částečně proto, aby jeho přítel Nikolas věděl o povaze své milenky, Pablo, jenž vůči ženám znal jen násilí a pohrdal jimi, se rozhodl varovat sestru Nikolase, aby z toho byla taková ostuda, aby už nebylo možné smíření.

Šel k princezně Teleškinové, řekl jí, že miluje Nikolase jako bratra, že ho bolí srdce, když vidí, jak ho podvádí taková holka jako Elvíra, vylíčil ji jako nebezpečnou sirénu, jejíž byl sám obětí, řekl, že se bavila před ním s anglickými aviatiky, s americkými novináři a zřízencem sanitní služby.

Natálie Teleškinová mu naslouchala s hrozně bolestnou radostí, neboť už si dávno přála, aby se její bratr rozešel s Elvírou, a na druhé straně se obávala, aby mu tento nevyhnutelný rozchod nezpůsobil přílišné utrpení.

Pablo Canouris jí ukázal dopisy, které mu napsala Elvíra, ale ty mohly jenom posilovat mravní přesvědčení, neboť nebyly samy o sobě kompromitující. Byly přátelské, to je vše. Konečně ukázal kresby, které dělal podle Elvíry, a fotografii, na níž byla také nahá.

Princezně Teleškinové nebylo třeba tolik svědectví, poděkovala Pablovi za důkaz jeho přátelství vůči Nikolasovi a rozhněvala se na Elvíru tak, že kdyby se jí byla dostala do rukou, byla by ji uškrtila na místě, ale mohla se mstít jen na kytici, kterou namalovala milenka jejího bratra a jež představovala křiklavě růžové pivoňky na azurovém pozadí. Roztrhala ji. A Pablo, jehož svádělo Elvířino nadání, nepohlížel bez bolesti na tento zbytečný akt vandalismu, který se odehrával před jeho očima.

Když přišel Nikolas na čaj ke své sestře, vyprávěla mu všechno s tragickými přízvuky, a on bledší nežli smrt se ihned vrátil do svého ateliéru a požádal Elvíru, aby odešla, neboť se dověděl o jejích nemravnostech, řekl jí, že je zbytečné zapírat, že Pablo sám všechno vyprávěl, a pak odešel, aby si Elvíra mohla sbalit zavazadla a odejít.

Ale když se vrátil, nemohl se dostat domů, neboť klíč byl v zámku zvnitřku a silný zápach plynu vycházel spárami dveří. Způsobil poplach a vylomil s domovníkem dveře, a našli Elvíru udušenou

nad plynovými kamny. Lékaři, který se mezitím dostavil, dalo hodně námahy, aby ji vzkřísil, a Nikolas jí všechno odpustil, věře jejímu zapírání, a poněvadž skutečně nic nedokazovalo, že Pablo mluvil pravdu, Nikolas začal považovat jeho udání za následek zlosti, že se mu nemůže podařit svést Elvíru.

Ani kresby ničeho nedokazovaly, neboť Pablo je mohl velmi snadno udělat nazpaměť, a fotografie, podle výroku Elvířina pocházela z Petrohradu; důkaz, který Pablo zadržoval, mohla Elvíra ztratit nebo jej snad dokonce Pablo ukradl jednou na návštěvě u svých přátel.

Takže z celého toho příběhu nezbylo nic jiného, nežli osm dní na loži, kdy ji přišel nepravý Ovide du Pont-Euxin navštívit do ateliéru v ulici Maison-Dieu se starým Ottou Mahnerem, který vida, oč běží v tomto domě, že Eros zápasí zuřivě s Anterosem, mluvil jen o válce a zmínil se o malé knížce, již pečlivě uchovává a každoročně znovu čte se stále rostoucím údivem:

„Jistě,“ pravil, „bylo vytištěno a rozdáváno na útraty neznámého proroka toto zajímavé proroctví týkající se věcí, jež se mají přihodit do 9. dubna 1931.

Exemplář, který mám, a který vyšel roku 1903, jsem dostal na ulici v Paříži téhož roku.

Některé předpovědi, zvláště ty, které se týkají Maroka a Tripolisu a jež se uskutečnily, činí zajímavou knížku neznámého Nostradama.

Knížka je malá a má 42 stránek i s obálkou.

Má tento úplný obsah:

Dvacet událostí, jež mají přijít – podle proroka Daniela z Apokalypsy. – Od roku 1906 do konce naší doby 1929–31. – Revoluce a války od roku 1906 do 1919. – Spolek deseti království kolem roku 1919: Francie, Velká Británie, Španělsko, Itálie, Rakousko,

Řecko, Egypt, Sýrie, Turecko, Balkánské státy. Návrat Napoleona jednou jako krále jednoho z řeckých států kolem 1920–21, pak syrského krále kolem 1922 až 1923 a prezidenta Spolkových států od 1925–27 až do 1929 až 1931. – Nanebevstoupení 144 000 křesťanů, kteří nezemřeli, 26. února 1924 nebo 1926. – Tehdy nastanou překvapující události. – Světová válka od ledna do srpna 1925 nebo 1927. – Velká protivenství a pronásledování trvajících 3 a půl roku, od srpna 1925 nebo 1927. – Zjevení Kristovo v Jeruzalémě 2. května 1929 nebo 9. dubna 1931, aby uvrhl zkázu na zlé lidi a vládl 1000 let národům. – Také kniha proroka Daniela. – Knihkupectví Charles, ulice Monsieur-le-Prince 8, Boulevard Saint-Germain, Paříž.

Je třeba připomenout, že Napoleon, který přišel ze Sýrie, je jednou nazýván Vládce desíti království, jindy Prezident spolku.

Barevný obrázek představující čtyři osoby na koních, symboly předpověděných událostí, ilustruje obsah knihy, jejíž zvláštnosti mne zajímaly.

Stránky obálky 2., 3. a 4. jsou potištěny barevnými obrázky, obrázek na stránce 4. je nejpodivnější. Představuje bitvu u Armageddonu v Jeruzalémě koncem naší doby, 2. května 1929 nebo 9. dubna 1931.

Dole na čtvrté stránce obálky čteme: Tiskárna Tom Browne a spol., Hyson Green, Nottingham.

Podle některých informací, jež obsahuje knížka, vyšlo její první vydání v knihkupectví Martien roku 1863 ve Filadelfii. Druhé rozmnožené vydání vyšlo 1893.

Vydání 1903 je prý zajímavější, neboť přesná data dvaceti budoucích událostí jsou tam poprvé uvedena. Je možno, že první vydání vyšlo anglicky, ale autor se o tom nezmiňuje.

První stránky prorockví mohou způsobit, že bude považováno za prostředek bonapartistické propagandy. Ale oznamovaný

Napoleon skončil v takových bezbožnostech, v takových ukrutnostech, že kdyby knížka nebyla pouze pamfletem politické propagandy, měla by zcela opačný účinek.

Autor procestoval Spojené státy, Evropu a Palestinu.

Mimo to je to dílo osvětleného, ne-li vzdělaného historika. Žádný z problémů současné politiky mu není neznámý. Nepředstírá prorockých úmyslů: jeho předpovědi jsou jen poznámky k svatým textům.

„Revoluce a války od roku 1906 do 1919,“ praví neznámý prorok, „přinesou samostatnost Makedonii, Albánii a Sýrii a osvobodí je od tureckého panství, a Francii rozšíří až po Rýn a přetvoří ne později nežli roku 1919–22 království nebo států, jež nyní zaujímají území bývalé římské říše Césarovy, v deset království, v nichž bude vládnout deset panovníků, jako představitelů deseti rohů zvířete Danielova, a deseti prstů u nohou Danielovy sochy. II., 33., VII., 24. Tato 22 království nebo státy jsou: (1) Francie; (2) Velká Británie; (3) Belgie; (4) Lucemburk; (5) Švýcarsko; (6) Bavorsko; (7) Bádensko; (8) Württemberg; (9) rýnské provincie; (10) Španělsko; (11) Portugalsko; (12) Maroko, jež bude připojeno k Francii nebo Španělsku; (13) Tripolis, jež bude připojen k Francii nebo Itálii; (14) Rakousko; (15) Itálie; (16) Řecko; (17) Egypt; (18) Turecko; (19) Bulharsko; (20) Srbsko; (21) Rumunsko; (22) Černá Hora.

Od roku 1906 do 1931 přijdou revoluce a války ve všech dílech světa, stejně jako stávky a boje mezi majiteli a dělníky, velká zemětřesení, zmatky, otřesy, hlad a mor; znamení na slunci, na měsíci a na hvězdách.

Druhá část líčí události, jež se mají stát před rokem 1919.

Spojení těchto deseti království ve spolek neboli alianci deseti států (na místě současného trojspolku Německa, Rakouska a Itálie a dvojdohody Francie a Ruska). Deset spojených království se bude

skládat z: (1) Francie s připojením několika malých států nebo království, takže bude sahat až po řeku Rýn a římskou zeď Bingen v Ratisbonu, neboť kdysi tato řeka a zeď tvořily hranici říše římské proti Francii a Německu; (2) Velké Británie bez (alespoň potud, že tyto země budou mít vlastní parlament) Irska a Indie a bez ostatních kolonií, které nikdy nepatřily říši římské v dobách Césarových; (3) Španělska s Portugalskem a celou částí Maroka, která nebude připojena k Francii; (4) Itálie pravděpodobně s Tripolisem; (5) Rakouska, bez provincií na sever od Dunaje, to jest bez téměř celých Uher a Čech, Moravy a Haliče; (6) Řecka s Thessalií, Epirem, Makedonií a Albánií, jako kdysi; (7) Egypta; (8) Sýrie, oddělené od Turecka; (9) Turecka, jež se bude skládat už jenom z bývalého Řecka a Bithynie; (10) Států balkánských neboli Států slovanských, totiž Bulharska a Rumunska a části Srbska a Uher.

Bude tedy pět království Východních a pět Západních, jakési Spojené státy.

Každé z těchto deseti království bude mít konstituční vládu, totiž demokratickou, monarchistickou. Následkem toho budou patrně mít Egypt, Sýrie a Turecko ještě do roku 1919 parlamenty a poslance volené lidem.

Podivuhodný vůdce (podobný Napoleonovi I. v době od 1798 až 1806) se objeví ve Francii ve válkách, jež budou v době mezi rokem 1906 až 1919, a vybuduje onen spolek deseti království, podobaje se politickému Eiffelovi, a tak nevědomky připraví cestu pro Napoleona, který bude korunován kolem roku 1920–21, a stane se králem Sýrie kolem 1922 a Císařem deseti království kolem 1926 a stane na vrcholu politické pyramidy na tři a půl roku.“

Nikolas Varinov, který se vášnivě zajímal o válku, poznamenal: „Toto zvláštní proroctví se nezmiňuje často o Německu ani o Rusku.“

„Ani o Americe a Japonsku,“ dodal Mahner. „Ale to je význačnou vlastností proroctví, že jsou zvláštní.“

„Nejdivnější je,“ pravil Nikolas, „že se začíná vážně mluvit o latinském spolku a historikové jako Ferrero a Luchaire se snaží v anketách připravit na to veřejné mínění.“

„Ale poslyšte,“ zvolala Elvíra, kterou počínala tato otázka zajímat, „kolik let může být tomu Napoleonovi, o nějž běží?“

„Nevím, mé dítě,“ řekl Mahner, „snad je v tomto proroctví nazýván Napoleonem jen tak a je prostě symbolem nové císařské hvězdy, jež bude ozařovat svět civilizačního Imperialismu, zrozeného z problémů, které ještě dnes nejsou rozřešeny ve Východním Středomoří.“

X

Dlouhý pobyt na jednom místě, k němuž válka přinutila vojáky, dal na frontě vznik několika pověrám a celému tajemnému folk-lóru, který si zasluhuje náruživého studia.

Pověra, která se vztahuje na jedinou sirku, jíž se zapálí tři cigarety, pochází z Anglie.

„Pluk dlouho bojoval na blízku Angličanů,“ vyprávěl mi poručík D..., který mi první řekl o této pověře, „a ti nás naučili té věci tak tragické a zdánlivě trochu směšné.“

Nejsem pověřčivější nežli kdo jiný. Nemohu vám říci, že tomu pevně věřím, ani že tomu nevěřím. Vysvětlete si to, jak chcete, ale nemohu popřít skutečnosti, jejímž svědkem jsem byl. Pokaždé, když někdo zapálil přede mnou cigarety touž sirkou, následovala velmi brzo potom smrt jednoho z těch tří kuřáků.“

Ostatně Angličané nás poučili, že tato pověra není nová, že však v míru škody, které z toho vznikají, nejsou tak vážné jako za války, kde nejjednodušším a nejpřirozenějším následkem je ztráta života.

Pokud se týče mne, neřeknu jako poručík D... „Věřím tomu“ nebo „Nevěřím tomu“. Ale přes to, že jsem lhostejný vůči smrti a krvi, jak mohou být jen ti, kdo dlouho žili v ohni, kde jsem byl nejdříve jako artilerista, potom jako pěší voják, nemohu si bez pohnutí vzpomenout na smrt podporučíka artilerie, Františka V..., který byl přidělen generálnímu štábu armádního sboru.

Pozval mne jednou k svému stolu. Někdo mluvil o této pověře s třemi cigaretami a všichni se tomu smáli mimo mne a mého přítele Františka V..., který ji prohlásil za velmi zajímavou a dodal,

že by bylo záhodno zaznamenat všechno, co se týká válečného folklóru.

Ale v témž okamžiku zapáliv si cigaretu, podal jsem hořící sirku sousedovi mladého důstojníka artilerie, který nakloniv se k ní zapálil si jako třetí svou cigaretu.

Nemohu vyslovit, jakým dojmem na mne působilo toto gesto... Poručík František V... byl zabit pozítří ráno vykonáváje svůj úkol, zabit hloupě ve vzdálenosti sedmi nebo osmi kilometrů za linií jedním z granátů, které Němci vystřelují nazdařbůh.

Zaznamenávám tento příběh z tisíce jiných, jichž jsem byl účasten nebo o nichž jsem slyšel od hodnověrných svědků.

Ostatně svědectví zde nemá valné ceny, a je důležité zaznamenat pověru nebo víru (jak chcete), jež je příčinou, že často, chtějí-li si tři vojáci zapálit cigaretu touž sirkou, způsobí následující zvolání, že ihned zahodí zapálené dřívko: „Nikdy tři cigarety!“

A kapitán T... od smíšeného pluku střelců a zuávů, který o tom jednou přede mnou mluvil, dodával:

„Nebojíme se toho tolik pro smrt, jež následuje. Smrt ve skutečnosti už nikomu nenahání strachu. Ale hlavně proto, že je známo, že je to vždycky hloupá smrt, která následuje. Ta smrt následkem vybuchuvšího granátu v zákopu nebo vzadu při odpočinku, jež by nebyla ničím hrdinným, kdyby bylo něco v této válce, co by nebylo hrdinstvím.“

Jednu z malých pověr z fronty jsem měl příležitost poznat u čtyř různých pluků.

Chci mluvit o autobusech, jež se zjevují ve snu.

Slyšel jsem o tom poprvé od vojáka baterie, jež se skládala z lidí ze severu. Ujistili mne, že těm, kdo byli zabiti v bitvě (ostatně bylo jich velmi málo, pět nebo šest), se zdálo den nebo dva dny předtím o autobusu.

Nejdříve jsem se pokoušel vysvětlit si tuto víru mysle na pařížské autobusy, které prokazovaly takové služby na frontě. Ale konec konců bylo moje vysvětlení velmi nedostatečné.

Jeden zákopník z jihu mi vyprávěl totéž téměř stejnými slovy.

Ale co mne překvapilo nejvíce, bylo, když jsem slyšel od pěšího kaprála z okolí Paříže, jak mi řekl, že bude jistě brzo zabit, že to ví dobře, neboť se mu zdálo o autobusu, a vyprávěl mi o podrobnostech svého snu.

„Byla půlnoc,“ řekl mi, „a autobus odjížděl těžce a rychle po silnici. Byl úplně obsazen a pasažéři byli namačkáni vedle sebe s vyhaslýma očima, které mi naháněly strach...“

Já jsem byl v zákopu při pochodu pluku a ohýbal jsem se pod tíhou tlumoku. Klopýtal jsem, narovnával jsem se, stavěl jsem se znovu na nohy, abych opět upadl do jámy, kam jsem zapadal až po pás.

A tento pochod v zákopu byl přerušován voláním „Počkejte, až to přejde“. Potom, zatím co jsme čekali přitisknutí k vlhkým stěnám, až nás bázliví dohoní, zamával jsem na autobus, aby mne vzal s sebou; ale ten hřmotně ujížděl, rychleji a rychleji vyhýbaje se řadám pěšáků, stojících pod zemí, a pohled pasažérů byl ještě zasmušilejší. V zákopu přešli vojáci nesoucí polévku a klopýtli, vojenské hrnce se převrhly a nudle se vysypaly na hromadu rozbitého nádobí.“

Opravdu za tři dny tento kaprál zemřel velmi statečně při přestřihování ostnatých drátů. Byl zabit torpédem, které vybuchlo s ohlušujícím hlukem.

Jednou se zdálo jednomu vojáku o autobusu, a jakýsi zlomyslný poddůstojník se pokusil o jiný výklad tohoto snu. Podařilo se mu to a ten voják byl povýšen na kaprála. Tato anekdota je tím zajímavější, že je spojena s jakýmsi proroctvím, jež se vyplnilo na anglické frontě díky útokům tanků.

„Tobě se zdálo o autobusu?“ pravil poddůstojník. „Jak je to možné, vždyť jsi nikdy nebyl v Paříži?“

A voják mu popsals stroj.

„Tohle že je autobus,“ řekl poddůstojník, „stroj, který jede jako by měl závrat a máchá si zadnici v hlíně zákopů, kterým páře břicho! Je tu asi tolik autobusů, jako másla na... To, co jsi viděl, je jistě nový stroj, který vlezte Němcům do zelí. Neboj se, uvidíme to oba.“

Slyšel jsem, že v jednom jižním pluku se věřilo v autobusy zjevující se ve snech, ale jinak, neboť běželo o nákladní automobil, a že často vyplnil tento zvláštní sen, jenž není nejméně zajímavou pověrou, které dal vznik dlouhý pobyt v zákopech.

Opomím náboženské obřady, jichž posvátná povaha převyšuje cíl, který jsem si zde určil, a jež zasluhujíce obzvláštní úcty, nesmějí se zaměňovat za malé pověry, které vznikly ve válce, jako na příklad o zlatých mincích.

Z fronty bylo odevzdáno dosti zlata vládě, ale myslím, že je ho tam ještě mnoho. To pochází z pověrečné víry, že Němci pečují lépe o raněné zajatce, když mají dvacetifranky nebo desetifranky. Což je omyl, neboť Němci jistě pasou po zlatě, které mohou mít francouzští zajatci; ale pokud se týče toho, že s nimi jednájí lépe nežli s ostatními, to jistě není vůbec pravda.

Na druhé straně je velmi rozšířena víra mezi dělostřelci, že Němci vyklešťují artileristy, kteří nemají alespoň jednu zlatou minci jakožto výkupné.

Zlaté mince se takto poněnáhu staly jakýmsi talismanem proti zmrzačení pro ty, kteří naneštěstí upadli v zajetí buď raněni nebo nikoliv.

Znal jsem jednu baterii, ve které v květnu 1915 dík výrobě a obchodu (potom zakázanému) šperků, kroužků na ubrousky, nožů na papír atd. mělo jen mužstvo ne méně než pět tisíc franků ve

zlatě, sebraných hlavně u pěšáků, kteří byli nejlepšími zákazníky klenotníků-artileristů.

Opětovné vládní výzvy k vojákům, aby odevzdali své zlato, aby nerozmnožovali německý zlatý poklad, kdyby upadli do rukou nepřítelů, byly oznamovány tak diskrétně, že se nesetkaly vždycky s výsledkem. A myslím, že v tomto zvláštním případě infanterie lépe pochopila zájem vlasti nežli artilerie, pokud se týče záchranu zlatých mincí.

Tato vášeň po zlatě se stala během války téměř pověřčivou, následkem čehož je nyní částí folklóru; ale je to především pověra praktického druhu, jíž není možno klidně prohlásit za nesprávnou v zemi oplývající zlatem, kde všichni velmi dobře znají hodnotu zlaté měny.

Mnozí z těch, kteří schovávají zlaté mince, ukládají je na levou stranu složené na sobě, nosí je na srdci, aby je chránili před kulami.

Slyšel jsem také, že zlato působí přitažlivou mocí na Němce a že jeden poddůstojník, jenž měl zlatý dvacetifrank, pouštěl jím zlatá prasátka a tak učaroval třiceti německým vojákům, kteří dobrovolně za ním šli až do francouzského zákopu, kde byli bez odporu zajati, a to všechno následkem oné moci zlata.

Jeden voják, sedlák z okolí Lyonu, vyslovil jednou přede mnou mínění, že každý člověk má svou hvězdu, kterou má znát. To není nic zvláštního a je pro to jen jeden výklad: věřit ve svou hvězdu. Ale voják dodal, že je třeba být ve spojení s touto hvězdou, aby její ochranná moc mohla působit, a že jen zlaté mince vás mohou spojit s hvězdou.

Měl sám zlatou minci, a poněvadž své hvězdě věřil, žádný odvážný čin se mu nezdál nebezpečný.

„Jsem klidný,“ říkal, „nebudu nikdy zasažen.“

Nebyl zabit, ale těžce zraněn. Nemyslím, že si zachoval svou slepou víru v moc zlata.

Poslední vlastnost zlata, o níž jsem slyšel, je jeho moc zabraňovat hnilobě, takže po válce je možno mrtvolu poznat a pochovat ji v rodinném hrobě na malém hřbitově rodné vsi.

Ten, kdo vyslovil tuto domněnku, byl malý, prostý a velmi statečný Bretonec. Opakoval jen to, co mu řekla o zlatě jeho matka.

Ostatně neměl ho.

Ale nesmějte se těmto malým pověrám. Jsou ukázkou živé obrazotvornosti rasy a jejich výsledkem je jen hrdinnost.

Zde je legenda o vavřínové větvičce, kterou s prominutím budu vyprávět slovy, jež špatně vystihují způsob líčení, jakým byla mi sdělena, je znamenitou ukázkou hrdé důvěry francouzských vojáků v jejich představené.

Zde je; vznikla z úvah a spolupráce četných řidičů, když celou zimu večer zpívali Most minaucourtský, nežli usnuli na vozech:

Panství Šarbatských v okolí Moskvy má svou historii. Napoleon se tam zastavil na jeden den a noc před svým příchodem do svatého města.

Pěstovali tam vždycky pečlivě vavřín, který tam vlastnoručně zasadil.

Stojí na okraji velkého trávníku, uprostřed něhož je malý osikový lesík.

Pod vavřínem je lavička a tam přichází každého rána mladá hezká princezna Lydie Šarbatská číst a snít.

Její otec a její tři bratři jsou vojáky. Myslí na ně a také na všechny ženy, které mají své drahé ve válce.

A tak jednou ráno myslíc na to všechno vztáhla mechanicky ruku ke krásnému vavřínu a utrhla z něho snítku, kterou přiložila k ústům. A políbivši ji hodila ji po větru, řkouc:

„Malá vavřínová snítka, věnuji tě tomu, kdo přivede zpět ony, jež milujeme, velkému mlčenlivému vojákovi, který skromně připravuje vítězství!“ A hezká princezna Lydie hodila vavřínovou snítku po větru, který vanul na západ.

A vítr zanesl vonnou snítku na cestu, kudy šel raněný důstojník, který se po vyléčení ubíral na nádraží, aby se vrátil na frontu.

Uviděl, jak snítka mu padla k nohám.

„Vavřínová snítka,“ řekl si, „to je dobré znamení.“ Ihned ji zdvihl a připjal si ji vesele na čepici.

Vavřín byl skutečně výtečnou věštbou, neboť po svém návratu na frontu musil vést své lidi k útoku na úsek, odkud přivedl mnoho zajatců a válečného materiálu, což mu vyneslo vyznamenání a povýšení.

Ale při útoku odnesl prudký vítr vavřínovou snítku za německé linie a snítka jako raněný pták spadla do klína americkému novináři, který seděl na patníku psal do útržkového zápisníku článek pro velký newyorský deník, jehož byl dopisovatelem.

„Vavřínová snítka,“ řekl si, „to je krásná památka z války, odnesu si ji do Ameriky.“

A ozdobil si jí klobouk.

Po nějaké době americký žurnalista prohlédnuv si východní frontu odjel na západní bojiště. Ale projížděje Lille potkal průvod mladých dívek a francouzských žen, které Němci odvedli od jejich rodin a vedli je daleko na práci. A byl tak dojat tímto divadlem, že podal jedné z nich vavřínovou snítku, kterou odepjal ze svého klobouku.

Mladá dívka mu poděkovala. Ale jakmile se obrátil, německý důstojník, jenž vedl průvod, se vrhl na mladou dívku a vytrhl jí vavřínovou snítku. Ale přece jí zbyl lístek, který si ukryla na srdci.

Právě šel mimo německý letec, který znal důstojníka.

„Poslyš, Fritz,“ pravil důstojník, „tu máš vavřínovou snítku. Zasluhuješ ji, vezmi si ji. Ale prohlédni si stonek, není-li v něm nějaký lístek. Jeden neutrální žurnalista dal tuto vavřínovou snítku jedné mé zajatkyni a neutrály si nikdy nemůžeme být jisti; nakonec vždycky opustí svou neutralitu.“

Fritz vzal vavřínovou snítku, prohlédl ji, přesvědčil se, neobsahuje-li nic podezřelého, a konečně si ji zastrčil pyšně za čepici.

Za několik dní při svém prvním letu přeletěl francouzské linie, pokoušeje si přinést co nejvíce důležitých zpráv.

Náhle se objevilo francouzské letadlo, jež ho pronásledovalo, dohonilo ho a oba moderní rytíři se měřili ve zvláštním souboji mezi nebem a zemí, ranami ze strojních pušek.

Němec prohrál; jeho letadlo v plamenech spadlo jako cár; z letce zbyla jen beztvárná krvavá hmota. Ale vavřínová snítka, kterou měl na čepici, padala víříc ve vzduchu, pak ji vítr zanesl nad Verdun, kde letěla vítězně mezi těžkými granáty, jež ji mýjely s pronikavým hlukem. Náhle vítr změnil směr a zanesl ji dále na západ blízko linií, doprostřed baterie složené z jižních lidí:

„Vavřín!“ pravil kuchař čtvrtého oddílu, který viděl, jak spadla snítka. „Vavřín, dáme jej do polévky!“

Ale nebylo to souzeno této snítce císařského vavřínu. Nežli ji statečný kuchař zdvihl, vítr ji uchvátil a odnesl ji na cestu, kudy právě jel automobil. Měl otevřené okénko a malá vavřínová snítka jím vletěla dovnitř a jemně se položila na plášť generála, který objížděl frontu.

A tak malá snítka císařského vavřínu z okolí Moskvy vyplnila své poslání, jež jí svěřila mladá princezna Lydie Šarbatská řkouc:

„Malá vavřínová snítko, věnuji tě tomu, kdo přivede zpět ony, jež milujeme, velikému mlčenlivému vojákovu, který skromně připravuje vítězství.“

Bylo by možno do nekonečna rozvádět tento malý příspěvek ke studiu pověr a folklóru na frontě. Není pochyby, že by východní armáda poskytla vděčné pole náruživým výzkumům.

Nejistý počátek operací na východě již sám o sobě vzkřísil antickou bajku.

Dardanely jsou Dardanie nebo antické Ilion. První kulka Angličanů padla nedaleko hrobu Achillova, druhá blízko hrobu Protési-laova, který první zemřel před Trójou.

Myslím, že hrob Leandrův je na břehu Hellespontu a že maják stojí na jeho otlučeném náhrobku. Tak dobrý plavec jako lord Byron by mohl přeplout úžinu za krásné perletové noci. Antická milenka Řekova stojí na břehu. Obejme odvážného plavce, v němž se domnívá poznávat svého milence. Je šílená; a bohové ji potrestali, že násilím sáhla na svůj život. A tak Venušina kněžka je odsouzena, aby pobíhala po břehu až do konce světa. Byla to bajka starých námořníků, kdy citovali „osamělý“ verš Lemierův:

Neptunův trojzub je žezlem světa.

Dělostřelec baterie, u níž jsem byl, dostal jednou od svého bratra, námořníka, který zemřel potom v Athénách, tuto zprávu, jež mne tehdy okouzila.

Když se blížila admirálská loď k Detroitu, dávala bárka, kterou řídil starý námořník, podobný Poseidonovi, znamení, že chce přistát. Nechali ji přistát a jakási stařena mávajíc vavřínovou větví vystoupila na loď a vyžádala si přijetí.

Pak řekla námořníku Ploërmelu, který se jí v odpověď vysmál, že chce mluvit s velitelem, že se jmenuje Černá Hlava přes to, že byla úplně bílá; že byla na Claru, Samu, Délu a v Delfách, a že zná Trojský průliv. Když se jí podruhé vysmál, odevzdala mu obálku a důstojně opět sestoupila. Námořník donesl dopis admirálovi,

který z něho vytáhl vavřínový lístek, na němž byly napsány tyto tajemné alexandriny:

*Synu Ulyxův, o převozníče Lapeyriérské bóje,
prohrá-li to Turek, Řek za ním půjde z boje.*

První myšlenka admirálova byla, aby odhodil tento vavřínový list, neboť to, co na něm bylo napsáno, se mu zdálo bezvýznamné, a aby potrestal dotěrného posměváčka, což mu dopřálo času na rozmyšlenou. Druhá myšlenka byla, aby se podíval na obálku, na níž bylo nalevo napsáno červeným inkoustem: *Sibylna jeskyně*. Byla to Hellespontanka.

A loďstvo si přivlastnilo tyto dva sibylské verše, jež prorokují vítězství proti Konstantinovi a jeho ženě, a námořníci si je posílají z břehu na břeh a přístavní oddíly je zpívají při útoku.

Zkrátka, měli pochod Austerlitzův: provrtáme jim bok, bum, bum, bum; a Ienův: jím rád cibuli smaženou na oleji, jím rád cibuli, je-li dobrá; pochod z marockých bojů: ach, jak jsou dobré vařené makaróny, makaróny.

Měli již také pochod cařihradský: Prohrá-li to Turek, Řek půjde za ním z boje, který bude protějškem slavným veršům, jež jsem si zapamatoval, ale v neurčité prozódii, a na jejichž autora si nemohu vzpomenout:

*Illacrymabuntur Constantinopolitani
Innumerabilbus Sollicitudinibus*

Ostatně není důvodu, proč bych tuto studii nerozšířil také na pověry, které vznikly za frontou, nebo které se ustálily za války.

Elvíra byla pověřčivá a po válce se její víra nijak neutvrdila, její pověřčivost však ještě vzrostla.

Pracovala nyní celé dny, činíc pokroky ve svém umění.

Již několik dní se stýkala s Pablem Canourisem, jenž jí radil v malování, ale nezmiňovala se o tom Nikolasi Varinovi, který žil v nejistotě a ztrácel svou zdravou barvu.

Pablo ji také přemlouval, aby s ním chodila. A znovu ho začínala ochotně poslouchat.

Jednou ji přišla navštívit hezká Corail a chválila jakousi jasnovidku, která také vykládala karty a znala mnoho způsobů předpovídání budoucnosti.

Šly k ní příštího dne. Mme Adonysia bydlila v Batignolles, ulici Nollet. Předpovídala budoucnost od začátku války, neboť byla vdovou po profesoru matematiky, který ji zanechal bez prostředků.

Aby se odlišila od ostatních věštkyň, vynalezla si, že se bude ptát blahoslaveného Jana Křtitele Vianneye, faráře z Ars, nebo také mága Papuse, pravým jménem doktora Eucansse, který právě zemřel. Její orákula jí odpovídala uspokojivě, podle výpovědi jejích zákaznic.

Muži k ní nechodili, neboť tam měly přístup pouze ženy. Nedělala si reklamu v novinách a přijímala jen doporučené zákaznice.

Za poradu se platilo pět franků předem a ty z jejích zákaznic, jež považovala za nejmlčenlivější, mohly si za dvacet franků vyžádat „velkou válečnou věštbu“, jak to nazývala, při níž rozsypala na talíř prášek z Lebelovy lepenkové patrony a věštila z obrazců, jaké tvořil rozsypaný prášek.

Poněvadž Mme Adonysia znala Corail jako rozumnou a velmi mlčenlivou osobu, byla ochotna z úcty k ní vyložit Elvíře „velkou válečnou věštbu“.

Prášek odpověděl, že Elvíra opustí svého nynějšího milence a odejde k tomu, který se jí dvoří.

Vrátila se z této návštěvy velmi pohnuta.

Druhého dne ráno se časně probudila a slyšíc výti psa zatřásla Nikolasem Varinovem, který zívaje se jí zeptal, co se děje.

„Slyšíš výti psa,“ pravila, „to znamená rozchod.“ Nevěnoval tomu pozornost a opět usnul. Ale ve dne, zatím co Nikolas byl u své sestry, běžela k Pablovi a řekla mu, že chce zůstat u něho. A on byl tak spokojen jejím rozhodnutím, že jako vždycky, když měl novou milenku, s ní šel do velkého obchodního domu, kde jí koupil nepromokavý plášť, v němž přišla téhož večera i do Coupole ve společnosti svého nového milence.

Druhého dne dostala od Nikolase Varinova všechny své věci, prádlo, šaty, kožešiny, památky z Ruska, své malířské nářadí a obrazy.

Ale již druhý den ji Pablo unavoval. Její srdce bylo naplněno láskou k Nikolasovi; napsala mu a on jí odpověděl, aby se vrátila, a osmý den po svém ubytování u Pabla Canourise, zatím co on se šel projít na Montmartre, vyžádala si pomoci Corail, a opustila ateliér malíře s nebesky modrýma rukama, který přijav ji u sebe neměl tolik duchapřítomnosti, aby jí řekl, že je doma, a aby jí svěřil své klíče.

Neboť dnešní ženy mají pocit své jedinečné důležitosti jako strážkyně rasy, jejíž mužští představitelé se snaží co nejvíce samy sebe pokořit. V manželství i mimo ně snášejí velice nerady mužského, chtějí být pány nad mužovým osudem a mají vůbec rády svobodu, neboť aby bylo lidské pokolení zachráněno, musí žena mít volné ruce.

Proto vrátivši se k Nikolasu Varinovi, který se nesnažil zachovat nad ní vlády a odcházeje do války dal jí příležitost ochutnat svobody, uvažovala o případu své babičky Pamély Monsenergues, mormonky, a usoudila podle této zkušenosti, že mnohoženství

není nijak nutné ve válečných dobách. Usoudila, že ženy svým počtem a následkem svobody, již se těší vůči státu, mají moc větší, nežli dříve se zdál mít muž, který se stal otrokem národa.

Soudila, že žena by mohla rozvinout výhodně a s prospěchem pro lidstvo svou moc, kdyby se nadále oddávala otevřeně mnoho-
mužství, a vzala si pět milenců, jichž včetně s Nikolasem Varin-
vem bylo pak šest, které považovala téměř za své otroky. Vybrala
si piemontského klauna, jehož pestrý oblek a nalíčený obličej ji
okouzlovaly, studujícího medicíny, který se chtěl věnovat literatuře,
mrzáka, jemuž chyběly obě ruce a jenž s ní mluvil hrubě a zbožňo-
val ji, letce v zázemí jménem Pentelemona. Náležel k ruritánskému
kontingentu. Vybrala si ho pro jeho jméno, které jí připomínalo
ulici Pentelemonskou, v níž Elvíra bydlila v Petrohradě, byl to vrhač
pum, chlapík ze severu a uměl hezké písně.

Pracovala s bezpříkladnou horlivostí, neboť si uložila, že ne-
bude na obtíž muži, a poněvadž měla úspěch, vydělávala si dobře
na živobytí.

Těšila se jako královna z moci, kterou jí dala válka. Ale žádný
mileneček od té doby nezaujal její srdce, které dělila mezi Mavisu
Baudarellovou a Corail, hezkou zlatovlásku s hnědýma očima, jež
tolik připomínala kapku krve na meči.

Jednou, když jsem viděl, jak Elvíra sedí ve svém ateliéru před
malířským podstavcem, pomyslil jsem bezděčně na „Sedící ženu“,
onen švýcarský peníz, na který jsem musil jako dítě dávat pozor
a nebrat ho.

Elvíra (bude existovat vždycky) je ve velké míře tím, čím jsou
všechny ty ženy, které právě tak jako švýcarský peníz jsou nepravé
a nic neplatí.

Konec.

Guillaume Apollinaire

Sedící žena

Překlad Jarmila Fastrová

Ilustrace na obálce Rusyn/Shutterstock.com

Korektura Lukáš Borčický

Technická redakce Petra Kučerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 29. 5. 2026

ISBN 978-80-274-5047-3 (epub)

ISBN 978-80-274-5048-0 (pdf)

ISBN 978-80-274-5049-7 (prc)

KNIHOVNA? KNIHOVNA!

Využijte **prostor**
pro studium, setkání,
kulturu i relax.

Stahujte **e-knihy zdarma**
z e-knihovna.cz, prohlížejte
digitalizované tituly na
digitalizovane.cz.

Sledujte **videocasty**
a přednášky na
youtube.com/@knihovnaPraha.

Půjčte si obraz v Artotéce,
audioknihy, CD, film
nebo deskovou hru.

Tvořte se dřevem, papírem,
barvami, kůží i látkami.
Otevřený ateliér DOK16,
Atelier Jezerka a Kreativní
centrUM v Ústřední knihovně.

Navštivte přednášky,
koncerty, autorská čtení,
filmové projekce, akce
pro děti. Sledujte
mlp.cz/akce.

Vyzkoušejte svět
virtuální reality.
Více na mlp.cz/vr.